

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

VAKIFLARDA GENEL KURUL

İPEK HANIM DENİZ

2501170688

Danışman
Prof. Dr. EMREHAN İNAL

İstanbul, 2020

ÖZ

VAKIFLARDA GENEL KURUL

İpek Hanım DENİZ

Vakıf ile dernekler her ne kadar ideal gaye benimsemeleri açısından benzer olsalar da tüzel kişi tipleri bakımından oldukça farklıdır. Uygulamada ise vakfedenler vakıf senetlerinde dernek gibi üyeliğe yer vermektedirler. Bu yapılanma doktrinde birlikle eleştirilmekte ancak pratikte mahkemenin ve VGM' nin kuruluşuna izin verdiği bu yapıların nasıl işleyeceğine değinilmemektedir. Son olarak TMK m. 101/f. 3'te düzenlenen vakfa üyelik yasağının AYM kararı ile iptali üzerine söz konusu hukuki meselenin çözüme kavuşturulması zaruri hale gelmiştir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan üyeli vakıfların daha anlaşılabilir olması adına yeni vakıflar klasik ve üyeli vakıflar olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmiştir. Klasik vakıf kanun koyucunun öngördüğü tipi, üyeli vakıf ise kişi birliğindeki kurumlara yer veren vakıfları ifade etmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde tezin çıkış noktası olan, TMK m. 101/f. 3'ün kabul edilmesinden AYM tarafından iptaline kadar geçirdiği süreç ve vakfedenin iradesine odaklanmış vakıf tüzel kişi tipinin kanunda düzenleniş şekli incelenmiştir. İkinci bölümde ise üyeli vakıfların tabi olduğu hükümler ve bunların işleyişi açıklanmıştır. Son bölümde ise vakıf genel kurulu kararlarının sakatlığı ile üyeli vakıflarda dernek hükümlerine kıyasla dahi vakıf tipine dâhil edilemeyen kurumlar irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Vakıf, numerus clausus, tipe bağlılık, hukuki güvenlik, yönetim organı, genel kurul, üyelik.

ABSTRACT

SUPREME GOVERNING BODY IN FOUNDATIONS

Ipek Hanım DENİZ

While foundations and associations are similar in adopting the ideal aim, they are quite different in terms of legal structures. However, the founders include the membership in the deed of foundation like a association. This is criticized unanimously in the doctrine, but in practice it is not mentioned how these structures that allowed by the court and the supervisory authority will function. Finally, upon the annulment of the ban on foundation membership regulated by Turkish Civil Code (TCC) Art. 101 paragraph 3 with the decision of the Constitutional Court, it became necessary to resolve the legal issue in question.

The new foundations have been divided into two as classical foundations and associations-like-foundation. The classical foundation refers to the structure stipulated by the legislator, and the association-like foundation refers to the foundations that include institutions in the individual union.

In the first part of the study, it had examined the regulation of the foundation structure as a legal person focused on the deed of the foundation and the process from the adoption of Art. 101 paragraph 3 of TCC to its annulment by the Constitutional Court. In the second part, the provisions governing of associations-like foundations and their operation are explained. In the last section, the invalidity of the decisions of the supreme governing body of associations-like foundations and the institutions in these foundations that cannot be included in the classical foundation structure even analogy of the provisions of the association are examined.

Key Words: Foundation, numerus clausus, governing body, supreme governing body, membership.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamızda vakıfların doğuşundan ne kadar uzak bir tarihi gelişim içerisinde bulunduğu açıklanmış, üyelik öngörülen vakıfların işleyişi ve hangi hükümlere tabi tutulacağı meselelerine hukuki çareler bulunması hedeflenmiştir.

Çalışmamız esnasında patlak veren COVID-19 salgını sebebiyle ülke çapında sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Bu durum tezde savunma ve onay aşamasına gecikmeli olarak geçilmesine sebep olmuştur.

Tez yolculuğuna birlikte başladığım, bu yolculukta değerli yorumlarıyla katkıda bulunan, hukuka bakış açımı geliştiren kıymetli hocam Prof. Dr. Başak Zeynep Baysal Zeki'ye, tez sürecinde ihtiyaç duyduğum cesareti veren tez danışmanım sayın Prof. Dr. Emrehan İnal'a, vakıfların uygulamadaki sorunları açısından tezime katkılarından dolayı TÜSEV Genel Sekreteri Başak Ersen'e, manevi desteğinden ötürü sevgili annem Nurşen Evran'a ve tezimin her aşamasına tanık olan hem eşim hem meslektaşım İbrahim Deniz'e teşekkürlerimi sunarım.

İpek Hanım Deniz

Adana, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VAKIFLAR

I. VAKIF TÜZEL KİŞİLİĞİNE NÜFUZ EDEN İLKE: VAKFEDENİN İRADESİNE SAYGI	5
A. İLKENİN ANLAMI VE KAPSAMI.....	5
B. İLKENİN ETKİSİ.....	8
1. İradenin Değiştirilmesine Etkisi.....	8
2. Vakfın Yapısına Etkisi	9
a. Vakfın Yapısı.....	9
b. Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 101/f. 3 Hükmünü İptal Kararı ..	10
3. Kuruluş Etkisi.....	17
4. Denetime Etkisi	20
II. VAKFIN ORGANİZASYON YAPISI	20
A. TEK ZORUNLU ORGAN: YÖNETİM ORGANI	21
1. Hukuki Niteliği.....	21
2. Görevleri.....	22
B. İHTİYARİ ORGANLAR.....	26
1. Genel Olarak	26

2. Görevleri	27
--------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

VAKIFLARDA GENEL KURULUN YERİ VE ANLAMI

I. VAKIFLARDA GENEL KURUL	29
A. ORTAYA ÇIKMASI	29
B. TANIMI	30
1. Genel Olarak	30
2. Vakıfta Genel Kurula Yer Verilmesi	31
a. Katmanlı Yönetim Yapılanması	31
b. Maddi Edim Karşılığında Oy Hakkı Verilmesi	34
II. VAKIFLARDA GENEL KURULA UYGULANACAK HÜKÜM	36
A. TİPE BAĞLILIĞI AŞAN YAPILARDA KURAL: TMK m. 620/f. 2.....	36
1. Genel Olarak	36
2. Genel Kurula Sahip Vakıf Adi Ortaklık Sayılamaz	37
B. DERNEK HÜKÜMLERİ KİYASEN UYGULANABİLİR Mİ?	38
1. Dernek ile Vakıf Arasındaki Temel Ayrım.....	38
2. Dernek Hükümlerine Kıyasın Sınırı.....	39
3. Riskler	49
C. 4721 SAYILI TMK’NIN VAKIFLARA İLİŞKİN HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI.....	41
III. VAKIF GENEL KURULUNUN İŞLEYİŞİ	42
A. ORGANLARIN OLUŞUMU VE GÖREVLERİ	42
1. Organların Seçimi	42
2. İşleyişi ve Alabileceği Kararlar	44
a. Genel Olarak.....	44

b. Genel Kurulun Görevleri.....	45
B. TOPLANMA VE KARAR ALMA	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
VAKIF GENEL KURULU KARARLARI VE	
DİĞER TİPE AYKIRILIKLARIN GEÇERSİZLİĞİ	
I. VAKIF GENEL KURULU KARARLARININ GEÇERSİZLİĞİ	53
A. GENEL OLARAK.....	53
B. USULE AYKIRI KARARLAR.....	56
1. Toplantı ve/veya Karar Nisaplarının Sağlanmaması	58
2. Çağrı ve/veya Gündemde Sakatlık.....	59
a. Çağrı Usulüne Aykırılık	59
b. Gündeme İlişkin Aykırılıklar	59
3. Vekâleten Oy Kullanılması.....	60
C. ESASA AYKIRI KARARLAR	61
1. Genel Olarak	61
2. Dernek ve Vakıflara Özgü İptal Edilebilirlik: TMK m. 83/f. 2	62
II. VAKIF TÜZEL KİŞİ TİPİNE AYKIRI DİĞER İŞLEMLER	64
A. ORGANLARIN İBRASI	64
1. Genel Olarak	64
2. Zorunlu Organın İbra Edilmesi	65
3. İhtiyari Organın İbra Edilmesi	66
B. VAKFIN TASFİYESİ	67
C. ÜYENİN İHRACI	69
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	75
ELEKTRONİK KAYNAKÇA.....	82
VII	

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
A.Ş.	: Anonim şirketi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Türk Cumhuriyeti Anayasası
AYM	: Anayasa Mahkemesi
b.	: Bent
BATIDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	: Bakınız
BGB	: Bürgerliche Gesetzbuch
BTHAE	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü
C.	: Cilt
çev. / trans.	: Çeviren/translated by
DK	: 5253 sayılı Dernekler Kanunu
DY	: Dernekler Yönetmeliği (T: 31.03.2005 S: 25772)
dp.	: Dipnot
E.	: Esas numarası
ed.	: Editör
e.t.	: Erişim tarihi
eMK	: 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi
f. / Abs.	: fıkra / Absatz
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜHFY	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları

İÜMHAD	: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
K.	: Karar numarası
kn.	: Kenar numarası
krş.	: Karşılaştırınız
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N./Nr.	: Numara/number
NPO	: Nonprofit Organisation
OR	: ObligationRecht
örn.	: Örneğin
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S./Vol.	: Sayı/Volume
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
VK	: 5737 sayılı Vakıflar Kanunu
VY	: Vakıflar Yönetmeliği (RG T: 27.09.2008, S: 27010)
Y.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
yay. haz.	: Yayına hazırlayan(lar)
ZGB	: İsviçre Medeni Kanunu (Schweizerisches Zivilgesetzbuch)
ZPO	: Deutsche Zivilprozessordnung

GİRİŞ

Romanist gelenekten beslenen Türk Hukuku'nun Roma Hukuku kaynaklı olmayan kurumlarından biri vakıflardır¹. Eski toplumlarda vakıf benzeri kurumlar dini inançlarla ibadethane yaptırılması ve bağışta bulunulması gibi ani edimlerle ortaya çıkmış², bugünkü anlamda vakıf İslam Hukuku'nda en gelişmiş hâlini alarak Türk Hukuku'na miras kalmıştır³.

Her tüzel kişi gibi vakfa da insanın tek başına gerçekleştiremeyeceği gayeleri için hak ehliyeti bahşedilmiştir⁴. Vakıf bakımından hayır işlemek şeklinde ortaya çıkan gaye, toplumun sosyal ve siyasi değişimiyle birlikte devletin görevlerini yerine getirme, aile malvarlığını koruma, personelin ihtiyaçlarını karşılama gibi misyonları da kapsar hâle gelmiştir⁵. Günümüzde vakıflar, belirli bir topluluğa ya da genel olarak topluma faydalı olma arzusunda her türlü gaye ile kurulabilmektedirler.

¹ Roma'da vakıflar, Hristiyanlığın kabulünden sonra gelişme göstermiştir. Paul Koschaker/Kudret Ayiter, **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977, s. 101; Eraslan Özkaya, **Eski Vakıf Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 45. Ancak tüzel kişi olarak kabul edilmemiştir, Bülent Köprülü, "Tarihte Vakıflar", **AÜHFD**, C:8, S:3, 1951, s. 482; krş. Esat Arsebük, **Medeni Hukuk I Başlangıç ve Şahsın Hukuku**, İstanbul, Tan Matbaası, 1938, s. 300-302. Roma toprakları üzerine kişilerin mülkiyeti kabul edilmediğinden özel hukuk tüzel kişileri kurulamamış, kamu örgütünde bulunmaları şartıyla yardım amaçlı kurumlara izin verilmiştir, Rudolph Sohm, **The Institutes: A Textbook of The History and System of Roman Private Law**, trans. James Crawford Ledlie, Erwin Grueber, 3rd Edition, New York, 1970, s. 188,199.

² Roma'da, *pia causa* (inançlar doğrultusunda yapılan) bağışlamalardan söz edilir, August Egger, **İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, Kişinin Hukuku, İkinci Kısım Tüzel Kişiler**, çev. Volf Çernis, Ankara, Yeni Cezaevi Basımevi, 1948, s. 148; Sohm, **a.g.e.**, s. 197.

³ Köprülü, **a.g.e.**, s. 493; Hüseyin Hatemi, **Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku'nda Vakıf Kurma Muamelesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1969 (Vakıf Kurma), s. 12; Özkaya, **a.g.e.**, s. 42 vd. İslam hukukunda vakfın Allah'ın rızasını kazanmak için kurulması bakımından Roma/Cermen kaynaklı Batı hukuk kurumlarından ayrıldığı hakkında bkz. İrem Karakoç, "Roma Hukuku Kökenli Fideicommissum ile Cermen Hukuku Kökenli Salic Salmannus Osmanlı Vakıf Müessesesinin Kökeni Olabilir Mi?", ed. Fethi Gedikli, **II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri**, C: I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 483.

⁴ Cahit Oğuzoğlu, **Eski ve Yeni Telâkkilere Göre Hükmi Şahsiyet**, Ankara, Hapisane Matbaası, 1937, s. 7; Ergun Özsunay, **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, İstanbul, İÜHFY, 1982, s. 3 vd.; Hüseyin Hatemi, **Medeni Hukuk Tüzel Kişileri**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1979 (Tüzel Kişiler), s. 5; Teoman Akünel, **Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler**, 2. Bası, İstanbul, Beta Basım, 1995, s. 3 vd.; Tufan Ögüz, **Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları**, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2007, s. 2. Bunun yanında üçüncü kişiler nezdinde güven yaratılması için kişilik verildiği ifade edilir, Özsunay, **a.g.e.**, s. 46; Hatemi, **Tüzel Kişiler**, s. 5.

⁵ Egger, **a.g.e.**, s. 149.

Kişiler hukukunda kabul edilen tipe bağlılık ilkesi gereği kanunda istisna hükmüne yer verilmedikçe herhangi bir tüzel kişi kendisi için öngörülen gaye dışında kurulamaz. TMK' nın genel hükümlerine göre kurulan yeni vakıfların yanında ayrıca düzenlenen özel gayeli vakıflar da mevcuttur. TMK m. 372 ile böyle bir istisnaya yer verilmiş, aile bireylerinin eğitim ve öğrenim, donanım ve desteklenmeleri ile buna benzer amaçlara özgülenmek kaydıyla aile vakıfları kurulabilmesine imkân tanınmıştır⁶. Diğer yandan vakfın doğası gereği aile vakfı ile bir malın nesilden nesile kalmak şeklinde özgülenmesi ya da aile üyelerine sürekli bir kazanç sağlanması ise yasaktır (TMK m. 372/f. 2).

Geçmişte dini inançları benimsetmek üzere vakıflara belirli kamusal görevleri yürütme fonksiyonu verilmiş ve bu geleneğin bugün de örnekleri mevcuttur⁷. Vakfedenin iradesi yerine kanunla kurulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, 3294 sayılı Kanun m. 7 gereği ihtiyaç sahibi vatandaşlara devlet katkısı yanında bağışlardan elde edilen gelirle nakdî ve aynî yardımda bulunmayı amaç edinmiştir. Bunların kuruluş şartları, yönetimi ve denetimi de TMK' da düzenlenen vakıflardan farklıdır⁸.

Devletin çalışanlara karşı yükümlüsü olduğu sosyal güvenlik ödevi de vakıflar aracılığıyla yerine getirilebilmektedir. Geçmişte bu amaçla vakıf şeklinde mesleklere göre kurulan esnaf sandıkları, bugün yerini sermaye ortaklıklarının çalışanları için kurduğu özel sandıklara bırakmıştır. TTK m. 522 gereği ana sözleşmesinde

⁶ “Benzer amaçlar” ifadesinin kapsamına aile üyelerinin herhangi bir ihtiyacı için mekân tesis etmenin (eğlenmek üzere dağ evi ya da defnedilmek üzere aile kabristanı) girdiği ifade edilmektedir, İrem Karakoç, **Türk Hukuk Tarihinde Vakıf Müessesesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017 (Vakıf Müessesesi), s. 219, dp. 713. Ailede sürekli bakıma muhtaç kişi varsa onun ihtiyaçlarının karşılanması ile evlenecek aile üyelerine yardım yapılması da bu kapsamda sayılmaktadır, Ögüz, **a.g.e.**, s. 119.

⁷ İslam dininin fethedilen topraklara yaydırılması için vakıf kurumu ile yapılan faaliyetler hakkında, Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 134, dp. 9.

⁸ Bu farklılıklara ilişkin bkz. Y. HGK T. 30.05.2018, E. 2016/9-1222, K. 2018/1137. Kısaca bahsetmek gerekirse, klasik vakıflar gayeye yeter miktarda bir malvarlığının tahsisi şartıyla kurulurken sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları sembolik bir mal varlığı ile kurulup giderleri kamu bütçesinden sürekli karşılanmaktadır. Bunların alacağı da kamu alacağı niteliğindedir. Yönetimi oluşturan kişiler 3249 sayılı Kanun m. 7’de sayılan kamu görevlilerinden seçilir. Denetimi ise VGM ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından birlikte yürütülmektedir. Ayrıca diğer vakıfların amacı, malları, organlarının asliye hukuk mahkemesi kararı ile değiştirilmesi mümkün olduğu hâlde, bu vakıflarda değişiklikler yönetim organı tarafından yapılmaktadır. Y. 8. HD, T. 08.10.2018, E. 2017/8928, K. 2018/16896 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla ya da bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere anonim ve limited ortaklıklarının yedek akçe ayırabileceği ve bu ortaklıkların ayırdığı yedeklerle vakıf ya da kooperatif kurma zorunluluğu öngörülmüştür.

Vakıfların eğitim birlikleri kurma girişimi ile devletin eğitim alanındaki yükü de hafifler. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu⁹ Ek Madde 2 vd. hükümlerinde bir ya da birden fazla vakfın eğitim öğretim giderlerine yetecek kadar malvarlığı tahsis etmesi şartıyla çıkarılacak bir kanunla vakıf tüzel kişisinden ayrı tüzel kişiliğe sahip eğitim kurumları kurabilecekleri düzenlenmiştir. Bu şekilde kurulan üniversitelere vergi muafiyetleri sağlanmıştır (m. 56).

Türk vakıflar hukukunda yönetimleri bakımından özel hükümlere tabi vakıflar da mevcuttur. Önceki Medeni Kanun döneminde kurulmuş vakıflar, Vakıflar Kanunu'nda düzenlenen özel hükümlere göre yönetilmektedir. Kökeni Osmanlı Devleti'ne dayanan ve VGM tarafından idare edilen vakıflar mazbut vakıf, vakfedenlerin soyundan gelenlerce yönetilen vakıflar ise mülhak vakıf olarak adlandırılmaktadır¹⁰. Cumhuriyetin kurulmasından önce gayrimüslim cemaatler tarafından kurulmuş cemaat vakıfları ile 2762 sayılı Kanun döneminde kurulmuş ve yöneticisi esnaflar tarafından seçilen esnaf vakıfları da bu türdedirler.

Yeni vakıflardan gaye bakımından ayrılmamakla birlikte vakıflardaki dernekleşme eğiliminin sonucu olarak üyeli vakıflar ortaya çıkmıştır. Mülga kanun döneminden beri süregelen bu vakıflar kanun koyucunun düzenlediği vakıflardan (klasik vakıf) farklı olarak dernekte öngörülen kurum ve yapıları bünyelerinde barındırmaktadır. Bu kurumlardan en tartışmalı olan üyeliğin, 4721 sayılı TMK m. 101/f. 3' te vakıfta öngörülemeyeceği açıkça yasaklanmış, ancak hüküm AYM tarafından 17.04.2008 gün ve E: 2005/14 K: 2008/92 sayılı kararı ile iptal edilmiştir¹¹. AYM'nin iptal kararından önce de öteden beri VGM ve mahkemeler, üyelik öngörülen vakıf senetlerinin tescilinde herhangi bir hukuka aykırılık görmemekteydi, ancak bu durumun hukuki bir

⁹ RG: 17506 T: 06.11.1981.

¹⁰ Karakoç, **a.g.e.**, s. 207, dp. 678.

¹¹ RG: 26920 T: 28.06.2008.

dayanağı da bulunmamaktaydı. İptal kararı ile tüzel kişiler dünyasında vakıf tüzel kişi tipine dahil edilemeyen, teori ve uygulama arasında çelişki yaratan tabiri caizse bir yaratık ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda vakıfların tarihsel gelişimi ve vakıf tüzel kişinin vakfedenin iradesine saygı ilkesi etrafında gelişen yapısı da dikkate alınarak üyeli vakıfların hukuki niteliği incelenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK VAKIFLAR

I. VAKIF TÜZEL KİŞİLİĞİNE NÜFUZ EDEN İLKE: VAKFEDENİN İRADESİNE SAYGI İLKESİ

A. İLKENİN ANLAMI VE KAPSAMI

Tüzel kişiler, kendileri için öngörülmüş şekilde varlık kazanabilirler. Zira hukuki işlemlerin güven temeline dayanması (TMK m. 2), üçüncü kişilerin tüzel kişi denilen soyut varlığa sahip kişilerle hukuki işleme girebilmelerinde onlara güven duymalarını gerektirir. Ancak bu varlıklara kişilik kazandırılması tam bir güven ortamı sağlamaya yetmez, üçüncü kişilerin aynı zamanda hukuki ilişkiye girecekleri karşı tarafın nasıl bir hukuki yapıda bulunduğunu bilmeleri de gerekir¹². Bu sebeple tüzel kişilerle hukuki ilişki kurabilecek alacaklı, üye, pay sahibi, ortak, vakıflarda ise yararlananların korunması amacıyla birliklerin yalnızca kanunda sayılan tüzel kişilerden biri olarak varlık kazanabileceğini ifade eden *numerus clausus* ile bu tüzel kişileri düzenleyen hükümlere sıkı sıkıya bağlı kalınmasını ifade eden *tipe bağlılık* ilkeleri kabul edilmiştir¹³. Bu ilkeler gereği, kanunda öngörülen tüzel kişi tiplerinden başka ya da bunların niteliklerinden karma bir tüzel kişilik yaratılamaz¹⁴. Nasıl ki gerçek kişiler anayasal hak ve özgürlüklerini aşan bir sözleşme akdedemezlerse tüzel kişilerin özgürlük alanı da tipe bağlılık ve *numerus clausus* ile sınırlıdır. Dolayısıyla söz konusu ilkelerle tüzel kişinin hak ehliyeti belirlenmiş olur¹⁵.

¹² Ünal Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sifatının Kazanılması ve Yitirilmesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972 (Kooperatif), s. 9; Göktürk Uyan, ““Vakıflarda Üyelik Olmaz” Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarda Kanuni Tipe Özgü Örgütlenme Modeli ve MK md. 101/3 Hükmü Üzerine Bir Değerlendirme”, **BATIDER**, Ankara, BTHAE, 2006, C: 23, S:4, 301-354, s. 308, dp. 27.

¹³ Uyan, **a.g.e.**, s. 308. Emredici hükümlerin yoğun olması hâlinde tipin sınırlanması (*numerus clausus*), içeriğin belirli olması hâlinde ise tipe bağlılık söz konusudur, Ann-Marie Kaulbach, “Alman Hukukunda Tipe Bağlılık?”, çev. Kerem Öz, **Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:2, S.3, 2014, s. 153-156. Bu bakımdan kanaatimizce tüzel kişiler alanında bu iki ilke birbiriyle çakışmaktadır.

¹⁴ Rona Serozan, **Tüzel Kişiler Özellikle: Dernekler ve Vakıflar**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990 (Tüzel Kişiler), s. 18.

¹⁵ Serozan, **Tüzel Kişiler**, s. 18; Ögüz, **a.g.e.**, s. 64-65; Gizem Alper, **Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı ve Kapsamı)**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 74; Mustafa Dural/Tufan

Vakıf, bir veya birden fazla vakfedenin toplumun bir kesimi ya da geneli yararına belirlediği bir gayeye, yine kendi belirlediği malvarlığını tahsis ettiği tüzel kişidir. Bu tahsis işlemi vakfı diğer tüzel kişilerden apayrı bir yere konumlandırır. Böylece malvarlığına vakıf tüzel kişiliği verilir, bu durum vakfa tüzel kişiler içerisindeki tek mal birliği niteliğini kazandırır¹⁶. Vakfedenin malvarlığı üzerindeki son tasarruf işlemi tahsis gayesini kararlaştırmak olur. Böylelikle tahsis anından itibaren bir nevi aynı hakkını ölümünden sonraya da yaydırma imkânına kavuşmasının yanında¹⁷ söz konusu malvarlığı kendisi dahil herhangi birinin tasarrufundan korunur. Doktrinde de vakıf, “bir malı başkalarının müdahalelerinden menetmek” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁸.

Vakfeden, malvarlığının ne için ve ne şekilde kullanılacağı hakkında son sözü söyledikten sonra bu malvarlığı vakfedenden tamamen ayrı, vakıf tüzel kişiliğine dönüşür. Artık vakıf; vakıf senedi dışında bir başkasının iradesine göre değil, sadece vakfedenin açıkladığı iradeye göre çalışır¹⁹. Diğer bir deyişle vakıf, varlığını vakfedenin iradesine borçludur²⁰. Doktrinde vakfedenin iradesine saygı²¹ ya da kurucu iradeye saygı²² ilkesi olarak kabul edilen ilkeye göre vakıf, vakfedenin iradesini

Öğüz, **Kişiler Hukuku**, 19. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s. 216; Hüseyin Hatemi, **Kişiler Hukuku**, Güncellenmiş 8. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020 (Kişiler), s. 111.

¹⁶ Egger, **a.g.e.**, s. 155, kn. 6; Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 161; Rona Serozan, **Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018 (Medeni Hukuk), s. 495. Tüzel kişiler bünyesini oluşturan unsura (bünyelerine) göre kişi veya mal birliği olarak sınıflandırılmaktadır, Doğanay, **Hükmi Şahıs**, s. 6; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 289, kn. 861-862; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s. 213.

¹⁷ Arsebük, **a.g.e.**, s. 296-297.

¹⁸ Tanımlar için bkz. Karakoç, **Vakıf Müessesesi**, s. 169.

¹⁹ Örneğin, vakıf senedinde düzenlenen nisaplara aykırı alınan vakıf senedinin değiştirilmesi kararı ile yeni vakıf senedinin tesciline karar verilemeyeceği hakkında bkz. Y. 18. HD, T. 29.11.2011, E. 2011/10901, K. 2011/12245. Vakıf senedinde öngörülen şartları sağlanmadan gündeme alınan vakıf senedinin değiştirilmesi kararının tesciline karar verilemeyeceği hakkında bkz. Y. 18. HD, T. 27.02.2012, E. 2012/1308, K. 2012/1901 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²⁰ Egger, **a.g.e.**, s. 161, kn.6. Vakfedenin iradesi, “yaradanın emri” gibidir, Baki İlkay Engin, “Anayasa Mahkemesi’ nin Dernek ve Vakıflara Yönelik Kararlarının Değerlendirilmesi”, **Anayasa Mahkemesi’nin Medeni Hukuka İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu (21 Mayıs 2012)**, ed. Tufan Öğüz/İlhan Helvacı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, 229-255, (Sempozyum) s. 245.

²¹ Serozan, **Tüzel Kişiler**, s. 99. İsviçre’ de vakfın kurulmasıyla tahsis edilen malvarlığının vakfedenin mülkiyetinden ayrılması ve sadece vakfedenin baştan açıkladığı iradeye göre işlemesi, *Trennungs- und Erstarrungsprinzip* olarak adlandırılmaktadır, Andrea Büchler/Dominique Jakob, **Kurzkommentar Zivilgesetzbuch**, 2. Auflage., Basel 2018, s. 295.

²² Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 425, dp. 396.

açıkladığı andaki niyetine göre varlık kazanır²³. Böylece vakfedenin, tabiri caizse, fedakârlığına karşılık ancak kendi belirlediği şartlara uygun olarak malvarlığı tahsis edilir.

Vakfeden, vakfın amacını belirlemekle vakıftan yararlananları da belirlemiş olur, ileride vakfın unsurlarında ya da yapısında değişiklik yapılması yararlananların menfaatine de etki edebilir. Bu bakımdan ilke, işlem güvenliği sağlaması açısından yararlananların menfaatini korur. Öte yandan söz konusu ilke ile vakfedenin ölümünden sonra da malvarlığının bu gayeye hizmet edeceğinin garanti edilmesinden vakfedenin de menfaati vardır²⁴.

Kanun koyucunun tüzel kişi tipinin içerik ve işlevini belirlemesi (numerus clausus ve tipe bağlılık ilkeleri), onun gayesine göre hak ve borçlara ehil olabilmesi anlamına gelir. Vakfedenin iradesinin sınırı ise tipe bağlılık ilkesidir²⁵. Vakıf tüzel kişisi de kuruluştan sonra, vakıf senedi kapsamında kalmak şartıyla, organları tarafından hazırlanacak yönerge veya tüzüklerle belirli konularda şartlar kararlaştırabilirler²⁶. Vakıf senedinde açıklanan irade doğrultusunda yönerge hazırlamak vakfın işleri açısından pratiklik ve esneklik sağlar²⁷, ancak yönergeler vakıf senedi değişikliğinde mahkemenin denetimini bertaraf etme yolu olamazlar²⁸. Sonuç olarak vakfedenin iradesini ortaya koyan vakıf senedi, aşağıda ayrıntılı inceleneceği üzere, kural olarak, vakıf tüzel kişinin kendi iradesiyle dahi değiştirilemeyecektir.

²³ Egger, **a.g.e.**, s. 162, kn. 6; Hasan Güneri, **Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Gaye Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1976, s. 61; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 425, kn. 1356.

²⁴ Uyan, **a.g.e.**, s. 311.

²⁵ Büchler/Jakob, **a.g.e.**, s. 265, kn. 3. Vakfedenin irade özgürlüğünün dayanağı ise TBK m. 26'dır, Dominique Jakob, "Ein Stiftungsbegriff für die Schweiz", **Zeitschrift für Schweizerisches Recht Schweizerischer Juristentag 2013**, Band 132 II, Heft 1, 185-340 (Stiftungsbegriff), s. 251.

²⁶ Egger, **a.g.e.**, s. 161, kn. 5; Akünal, **a.g.e.**, s. 137. Egger bunların örf ve âdet hukuku gereği bağlayıcı olduğunu ifade etmektedir.

²⁷ Egger, **a.g.e.**, s. 161, kn. 5.

²⁸ Akünal yönetmeliklerle vakıf senedi değiştirme formalitelerine gerek kalmayacağını, nitekim vakfın yönetim şeklinin değiştirilmesinde VGM' nin danışma fonksiyonu ile sınırlı bir denetimin gerçekleştirildiğini ifade etmektedir, bkz. Akünal, **a.g.e.**, s. 137, dp.10 ile s. 140'a yapılan atıf. Vakıf senedinde yönetim yapılanmasının genel hatlarıyla düzenlenebileceği ve özel hükümlerin yönetmelikle belirlenebileceği yönünde, Pakize Ezgi Akbulut, **Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 127.

B. İLKENİN ETKİSİ

1. İradenin Değiştirilmesine Etkisi

Vakfedenin iradesine saygı ilkesinin ilk sonucu, vakfedenin iradesinin değiştirilip değiştirilemeyeceği noktasındadır. İlke, vakfedenin aynı hakkına dayanarak malvarlığı üzerinde son olarak vakıf kurma tasarrufunda bulunduğu kural olarak onun kuruluş anındaki iradesine bağlılık anlamına gelir. İlke gereği vakfedenin o anda vakfı nasıl kurmak arzusunda olduğu tespit edilir ve vakıf buna göre yürütülür.

Diğer yandan vakfedenin iradesine mutlak bağlılık, istisnai hâllerde vakfedenin vakfın kuruluşundan sonraki iradesine başvurmayı da gerektirebilir²⁹. Zira vakfedenin iradesine saygının anlamı, vakıf kurma iradesinin açıklandığı belgeye değil, belgeden anlaşılması gereken gerçek iradeye bağlılıktır³⁰. TMK m. 107/f. 2’de bu şekilde bir istisnaya yer verilerek vakıf senedindeki eksikliklerin kuruluştan sonra tamamlanması için vakfedenin görüşünün alınabileceği düzenlenmiştir. Eklemek gerekir ki vakfın kurulmasından uzun süre sonra, özellikle vakfın kuruluşunda mevcut kişilerin ölümünden sonra ortaya çıkan problemler, iradenin tek senet metnine bağlı kalınarak yorumlanmasını gerektirecektir.

Kuruluş iradesine bağlılık, vakıf senedinin değiştirilmesinde de karşımıza çıkar. Kural olarak vakıf kurulduktan sonra vakıf senedi değiştirilemez. Yargıtay’ın yerleşik içtihadına göre de vakfın gayesi, malvarlığı ve yönetiminde ancak zorunluluk varsa değişiklik yapılmalıdır³¹. Yargıtay vakıf senedinin değiştirilmesine ilişkin

²⁹ Serozan, **Tüzel Kişiler**, s. 99.

³⁰ Egger, **a.g.e.**, s. 152, kn. 7.

³¹ Gayenin değiştirilmesi hususunda bkz. Y. 8. HD, T. 14.09.2017, E. 2017/12792, K. 2017/10863, “...**Vakıf hukukunda aslolan kurucu iradenin mümkün olduğunca korunması ve devamının sağlanmasıdır**. Eğer durum ve şartlardaki değişimler vakıf senedindeki değişikliği de gerektiriyorsa vakfedenin amacına ve iradesine açıkça ters düşmeyecek şekilde değişiklik yapılması mümkündür. Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen şartların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı ilkeler geçerlidir...”. Yargıtay gayenin değiştirilmesini konu edilen uyuşmazlıklarda objektif ve sübjektif koşulların oluşup oluşmadığını incelediği bir içtihat geliştirmiştir, bkz. Y. 18. HD, T. 21.3.2005, E. 2004/9870, K. 2005/2532, “...**Amacın değiştirilebilmesi için objektif ve sübjektif koşulların birlikte oluşması gerekir. Objektif koşullar bakımından amacın anlam ve içeriğini yitirmesine, sübjektif koşullar bakımından da değişmiş olan amacın artık vakfedenin isteğiyle bağdaşmasına olanak bulunmamasına bağlıdır. Ancak bu iki koşulun gerçekleşmesi durumunda, vakfın amacı, vakfedenin asıl amacına aykırı olmamak kaydıyla, vakıf yönetim organının veya VGM’ nin başvurusu üzerine yetkili asliye mahkemesince değiştirilir...**” (e.t.: 07.04.2019). Senedin değiştirilmesi hakkında bkz. Y. 8. HD, T.

uyuşmazlıklarda vakfedenin iradesine saygı ilkesini bu *iradeye olduğu gibi saygı gösterilmesi* olarak ifade etmenin yanında³² vakfedenin iradesine aykırı olması sebebiyle vakfın isim dahi değiştiremeyeceği yönünde karar vermektedir³³. Yine de söz konusu ilke, vakfın ayakta tutulabilmesi için gerekli olduğu zamanlarda vakıf senedinde değişiklik yapılmasına engel değildir (TMK m. 112, 113).

2. Vakıf Yapısına Etkisi

a. Vakfın Yapısı

Her tüzel kişi kuruluşuyla birlikte kendini oluşturan unsurlardan ayrı bir varlık kazanır. Kişi birliği niteliğindeki tüzel kişiler için bu durum, o tüzel kişi altında müşterek gaye için bir araya gelenler ile arasındaki ilişkinin tamamen sona ermesi anlamına gelmez. Kişi birliklerinin iradesini bu kişilerce alınan kararlar oluşturur. Derneklerde kurucular ile sonradan derneğe katılanların ya da ticaret ortaklıklarında müşterek bir gaye etrafında sermaye ortaya koyan kişilerin çoğunluğunun kararın alınması yönünde olumlu oyu ile kişi birliğinin geleceği belirlenir.

Vakıf ise kuruluşuyla birlikte kişilerden soyut bir varlık kazanır, mal birliği denmesinin de dayanağı budur³⁴. Vakıfta iradesine itibar edilecek herhangi bir kişi bulunmadığından, vakfedenin iradesine saygı ilkesi gereği, iradelerin ortaya konulduğu ve tartışıldığı bir organa gerek yoktur³⁵. Derneklerde zorunlu organlar arasında ayrıca genel kurul ile denetim organına yer verilirken, vakıflarda kural olarak

19.04.2017, E. 2017/2506, K. 2017/5796; Vakfın adı ve merkezinin değiştirilmesine dahi aynı kural yaydırılmaktadır, bkz. Y. 8. HD, T. 06.02.2018, E. 2018/684, K. 2018/1682. (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

³² Yargıtay'ın vakıf senedi değişikliğinin tescili davalarında yerleşik olarak belirttiği ifadeye göre, "...vakıf hukukunda esas olan vakfın kuruluş senedine yansıyan kurucu iradenin –yasaların buyurucu hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla- *olduğu gibi* korunması ve sürdürülmesidir...". Bkz. Y. 18. HD, T. 05.05.2004, E. 2004/8398, K. 2004/9842; Y. 18. HD, T. 27.12.2004, E. 2004/8309, K. 2004/10091; Y. 18. HD, T. 21.03.2005, E. 2004/9870, K. 2005/2532; Y. 18. HD, T. 10.10.2005, E. 2005/8052, K. 2005/8761; Y. 18. HD, T. 30.05.2005, E. 2005/2805, K. 2005/5652, Y. 18. HD, T. 19.09.2005, E. 2005/6919, K. 2005/7998; Y. 8. HD, T. 26.10.2017, E. 2017/2762, K. 2017/13927; Y. 18. HD, T. 14.06.2010, E. 2010/6051, K. 2010/8913; Y. 8. HD, T. 26.02.2019, E. 2019/360, K. 2019/1949 (www.kazanci.com, e.t.: 26.04.2019).

³³ Y. 18. HD, T. 27.05.2010, E. 2010/4909, K. 2010/8025 (www.kazanci.com, e.t.:26.04.2019).

³⁴ Serozan, **Tüzel Kişiler**, s. 82. Vakıf, kişilerin hakimiyet ve tasarrufuna açık değilse de kişi unsuru tamamen kapalı değildir, Uyan, **a.g.e.**, s. 333. Ayrıntısı için bkz. İkinci Bölüm I/B/2/a.

³⁵ Bilge Öztan, **Tüzel Kişiler (Ders Notları)**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1994 (Tüzel Kişiler), s. 128; Y. Ümit Doğanay, **Hükmi Şahıslar (Ders Notları)**, Gözden Geçirilmiş İkinci Bası, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1969 (Hükmi Şahıs), s. 100; Ögüz, **a.g.e.**, s. 80; Uyan, **a.g.e.**, 316.

her türlü kararı alan tek bir organ vardır; yönetim organı³⁶. Bu nedenle doktrinde de vakıflar derneklere nazaran daha bağımsız ve hızlı karar alabilen, daha yenilikçi kurumlar olarak değerlendirilmektedir³⁷.

Kişi birliğinde üyeler derneklerde aidat ödeme (TMK m. 70), şirketlerde sermaye getirme borcuna karşılık (TTK m. 434 ve 618) söz hakkı (oy hakkı) kazanırlar³⁸. Diğer bir deyişle kişi birlikleri ile üye arasında edimlerin değiş tokuşuna dayalı sürekli borç ilişkisi kurulur. Klasik vakıfta ise vakfedenin kuruluştaki belirlediği bir irade bulunduğundan kural olarak kişi birliklerindeki gibi bir borç ilişkisi kurulmaz. Vakıf tüzel kişi tipinde üyelik, ancak yürütme işlerini yerine getirmek üzere çalışanların organlara üyeliğini ifade edebilir. Vakıfta tüm organlar yalnız vakfın menfaatine çalışırlar³⁹. Sonuç olarak klasik vakıfta derneklerdeki gibi bir üyelik kurumu söz konusu olamaz⁴⁰.

b. Anayasa Mahkemesi'nin TMK m. 101/f. 3 Hükmünü İptal Kararı

Vakıflar doğası üyeliğe uygun olmadığından 743 sayılı mülga Medeni Kanun'da buna ilişkin düzenleme yapmaya gerek duyulmamıştı. Ancak kanun koyucunun bilinçli olarak bıraktığı boşluk yanlış yorumlanmış ve uygulamada üyeli vakıflar ortaya çıkmıştır. Buna karşılık ihlallerin önüne geçmek üzere yeni TMK' da vakıflarda üye yasağına yer verilmiştir⁴¹. Son olarak, AYM' ye yapılan başvuru sonucunda yasak hükmünün iptaline karar vermiştir.

³⁶ Georg von Schnurbein/ Daniela Schöenberg, Legal Forms of Civil Society Organizations as a Governance Problem: The Case of Switzerland, **International Journal of Not-for-Profit Law**, Vol. 12, Nr. 3, 2010, 90-101 (Legal Forms), s. 96-97 (www.heinonline.org, e.t.: 02.08.2019).

³⁷ Georg von Schnurbein, Same same but different: managerial influences on organisational performance in foundations and associations, **Journal of business economics**, Vol. 84, Nr. 2, 2014, 251-276 (managerial influences), s. 260 (<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs11573-013-0697-x.pdf>, e.t.: 02.08.2019).

³⁸ Söz konusu karşılıklı borç ilişkileri bahsi geçen borç ve alacaklardan ibaret değildir, bu açıdan vakıfta ortaya çıkan türevlerinin hukuki niteliği belirlenecektir, bkz. İkinci Bölüm I/B/2/b.

³⁹ Thomas Sprecher/Philipp Egger/Georg von Schnurbein, **Swiss Foundation Code 2015 Principles and Recommendations for the Establishment and Management of Grant-making Foundations**, trans. Judith Safford, Basel, 2016, Helbing Lichtenhahn Verlag, s. 66 (<https://www.swissfoundations.ch>, erişim: 16.11.2019).

⁴⁰ Büchler/Jakob, **a.g.e.**, s. 265, kn. 3.

⁴¹ Madde gerekçesi şöyledir; “Üçüncü fıkrafta, vakıflarda üyeliğin söz konusu olamayacağı esası getirilmiştir. Ülkemizde belirli dönemlerde söz konusu olabilen dernekleşme yerine vakıf kurma eğilimleri, böylece yeterli mal ve hakların belirli bir amaca özgülmesinin aranması ve

AY m. 33' te dernek kurma özgürlüğü düzenlenmiş ve son fıkrada bu özgürlüğün kıyasen vakıflara da uygulanacağı öngörülmüştür. AYM' nin iptal kararı işte bu atfa dayanmaktadır. Söz konusu atıf özgürlükler alanına ilişkin olmasına rağmen AYM hatalı olarak, dernek tüzel kişi tipinin vakıf tipine atfı gibi değerlendirmiştir. Söz konusu atfa dayanarak kararında;

- Derneğe üye olma ve üyelikten çıkma haklarının dernek kurma özgürlüğü kapsamında kaldığından hareketle vakıf kurma özgürlüğünün de bu hakları kapsadığı ve
- Mülga kanun döneminde vakfa üyelik mümkünken yeni kanunda hakkın yasaklandığı

gerekçeleriyle TMK m. 101/f. 3' te düzenlenen vakıflarda üye olmaz yasağını anayasaya aykırı bulmuş ve iptal etmiştir. Vakıf yapısının üyeliğe uygun olmaması bakımından karar ve gerekçe doktrinde eleştirilmiştir⁴². Medeni hukukta yapılan eleştiriler, vakfın neden üyeliğe uygun olmadığı sorusunu cevaplasa da pratikte AYM' nin iptal kararı ile ortaya çıkan sorunun nasıl çözümleneceği meselesi aydınlığa kavuşmamıştır.

Söz konusu özel hukuk sorununa cevap vermek için öncelikle kamu hukukunda *AYM' nin kanun koyucunun iradesini tamamen ortadan kaldıracak nitelikte karar verip veremeyeceği ve karar gerekçesinin bağlayıcı olup olmadığı* sorunlarına cevap aranmalıdır. AYM' nin vereceği kararların sınırı AY m. 153/f. 2' de çizilmiş, maddede AYM' nin kanun koyucu gibi hareketle yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemeyeceği düzenlenmiştir. Ancak buna aykırılığın yaptırımı

derneklerden farklı olarak vakıflarda üyelik olamayacağının öngörülmesi ile sınırlandırılmış olacak ve bu suretle dernek benzeri vakıflar kurulması değil, gerçek anlamda tarihi gelişimine ve işlevine uygun şekilde vakıf kurulması yolu, yasal güvence altına alınmış olmaktadır." Yasağı ayrıca düzenlemenin gerekli olduğu yönünde, Ali Akyıldız, "Vakfın Kuruluşunda "Amaç" ve "Mal Varlığı" Denetimi ile "Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi" Problemi", **Vakıflar Dergisi**, S:26, 1997, 411-426, s. 425. Yasağı sakıncalı olduğu yönünde, Uyan, **a.g.e.**, s. 306; Osman Berat Gürzumar, "Türk Medeni Kanunu'nun "Vakıflarda üyelik olmaz." Hükmünü İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararı Hakkında", **Haluk Konuralp Anısına Armağan**, C:3, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, 523-547, s. 526 vd.; Engin, **Sempozyum**, s. 248; Hatemi, **Kişiler**, s. 126, kn. 9.

⁴² Gürzumar, **a.g.e.**, s. 540 vd.; Engin, **Sempozyum**, s. 251-253; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 515. Önceki Medeni Kanun döneminde zaten vakfa üyelik mümkün olmadığı hâlde yeni kanuna üyelik yasağının eklenmesi, bir özgürlüğün kaldırılması olarak değerlendirilemez, Uyan, **a.g.e.**, s. 342; Gürzumar, **a.g.e.**, s. 540.

öngörülmemiştir, nitekim objektif olarak böyle bir durumun tespiti de mümkün değildir⁴³.

AYM' nin kararlarındaki gerekçelerin bağlayıcılığı hususunda ise mevzuat ve doktrinde kesin bir cevap yoktur. AYM, her ne kadar kararlarında gerekçenin de bağlayıcı olduğunu belirtmiş olsa da bu hususta öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür⁴⁴. Bağlayıcı olmayacağını ileri sürenlerin eleştirilerinden biri, bu çalışmanın konusu olan iptal kararında olduğu gibi, AYM' nin gerekçelerle yasama, yürütme ve yargı organlarına emir verme riski bulunduğudur⁴⁵. AY m. 148 ile korunan hakimlerin bağımsızlığı ilkesi gereği de yargı organlarının AYM kararlarının gerekçesiyle bağlı olmayacağı ifade edilmektedir⁴⁶.

Buna göre mahkemenin, vakfin doğasından gelen imkânsızlığa dayanarak üyelik öngörülen vakıfların tescili davalarında ret kararı vereceği düşünülebilir. Diğer yandan AYM kararına kadar olan dönemde kurumlar, vakıf senedinde üyeliğe yer verecekleri yönünde bir güven yaratmışlardır. AYM, pratikte hiç olmayan bir uygulamayı kabul etmiş değildir. Dolayısıyla karar verilene kadar yaratılan vakıfta üyelik öngörülebileceği yönündeki hukuki görünüş, AYM kararı ile de güçlenmiştir. Tüm bunlara rağmen, vakfin doğasından gelen imkânsızlıklar nedeniyle vakıfta öngörülen üyelik ile dernek üyeliği aynı hukuki niteliğe sahip olamaz. Zira dernek üyeliğinin verdiği tüm haklar vakıfta öngörülen üyelik için de uygulanamayacaktır, çalışmanın sonraki bölümlerinde bu husus irdelenecektir. Şu durumda vakıflarda, vakıf bünyesine uygun bir üyeliğin öngörülüp öngörülemeyeceği noktasındaki hukuki görüşüne güvene mi yoksa tipe bağlılık ilkesine mi öncelik verileceği belirlenmelidir.

⁴³ Gürzumar, **a.g.e.**, s. 546.

⁴⁴ Karşılaştırmalı hukuk ve Türk hukukundaki görüşler için bkz. O. Korkut Kanadoğlu, **Anayasa Mahkemesi: Statüsü - Kuruluşu - Yargılama Usulüne İlişkin Temel İlkeler - Yetkileri ve Dava Türleri - Kararları**, İstanbul, Beta Basım, 2004, s. 275-278; İsmail Köküarı, **Anayasa Mahkemesi Kararlarının Türleri ve Nitelikleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s. 226 vd.; Ulaş Karan, **Öğretide ve Uygulamada Anayasa Mahkemesi Kararlarının Bağlayıcılığı ve İcrası : Norm Denetimi ile Bireysel Başvuru Usulünde Verilen Kararlar Özelinde Bir İnceleme**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 104-109. Bağlayıcı olduğu yönünde Gürzumar, **a.g.e.**, s. 544.

⁴⁵ Bu ve diğer eleştiriler için bkz. Köküarı, **a.g.e.**, s. 230.

⁴⁶ **A.e.**, s. 240.

Tipe bağılılık, kişiler hukukunda kamu güvenliğini sağlamaya yönelik kabul edilen hukukun genel ilkelerinden biridir⁴⁷. Hukuki güvenlik ilkesi ise, süregelen durumların aynı şekilde devam etmesine duyulan güvendir⁴⁸. İki hukuk ilkesi arasındaki çatışmada somut duruma göre ilkelere hangisinin ağır bastığına karar verilecektir⁴⁹. Bunun için öncelikle kurumların bu husustaki yaklaşımları incelenmelidir.

Vakıfta üyeliğe, mülga kanun döneminden beri uygulamada çok sık rastlanmaktadır. Bunun önüne geçmek üzere kanun koyucu yasak hükmü düzenlemesine karşılık, yasak hükmü hem VGM hem Yargıtay tarafından önceden olmayan bir yasağın konulduğu yönünde hatalı olarak yorumlanmıştır. Yargıtay'ın mülga kanun döneminde verdiği, genel kurulu kabul ettiği ya da genel kurula sahip vakıflara dernek hükümlerini kıyasen uyguladığı kararlardan üyeli vakıfları kabul ettiği anlaşılmaktadır⁵⁰. Hatta yasak hükmü geldikten sonra da lafzi yorum yapmaya devam etmiş, önceden vakfa üyelik mümkün iken yasaklanmış gibi karar vermiştir⁵¹. Dolayısıyla AYM kararına kadar olan dönemde, vakıflarda üye kabul edilip edilmeyeceği hususunda kurumların ve kanun koyucunun yaklaşımı birbiriyle uyumlanmamıştır.

İptal kararından sonra ise Yargıtay vakıf senedinde üyeliğin düzenlenemeyeceği yönündeki içtihadını⁵² değiştirmiş⁵³, VGM ise genelge ile daha önce yasak sebebiyle

⁴⁷ Hukukun genel ilkeleri hakkında bkz. Yasemin Işıқтаç, **Hukuk Metodolojisi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s. 252 vd.

⁴⁸ Rona Serozan, **Hukukta Yöntem**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 65.

⁴⁹ Işıқтаç, **a.g.e.** s. 274.

⁵⁰ Yargıtay'ın bakış açısını ortaya koymak bakımından Y. 18. HD, T. 23.06.2003, E. 2003/3755, K. 2003/5372 sayılı kararı da dikkate değerdir; "...*Türk İdareciler Vakfı 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi hükümlerine göre kurulmuş olup, davacının üyeliğe başvurduğu tarih ile vakıf yönetim kurulunca bu istemin reddedildiği ve itiraz üzerine genel kurulun itirazın reddine karar verdiği tarihlerde yürürlükte bulunan bu yasada vakfa üyeliği yasaklayan herhangi bir hüküm bulunmadığı da dikkate alındığında yerel mahkemenin kararında açıklanan gerekçelerle vakıf genel kurulunun dava konusu edilen kararının iptalinde bir isabetsizlik yoktur...*" (www.kazanci.com, e.t.: 12.04.2019).

⁵¹ Uyan, **a.g.e.**, s. 347'de verilen kararlar.

⁵² Y. 18. HD, T. 23.05.2005, E. 2005/2247, K. 2005/5322; Y. 18. HD, T. 02.05.2005, E. 2005/3276, K. 2005/4438; Y. 18. HD T. 10.03.2003, E. 2003/700, K. 2003/1693; Y. 18. HD, T. 18.11.2002, E. 2002/8191, K. 2002/11272; Y. 18. HD T. 01.07.2002, E. 2002/6815, K. 2002/7362; Y. 18. HD, T. 10.06.2002, E. 2002/5582, K. 2002/6570 (www.kazanci.com, e.t.: 12.04.2019).

⁵³ Y. 8. HD, T. 12.03.2019, E. 2019/639, K. 2019/2577; Y. 8. HD, T. 12.03.2019, E. 2019/1275 K. 2019/2574. Bunun yanında önceden üyeliğe yer veren vakıflara ilişkin Y. 18. HD, T. 21.10.2008, E. 2008/7628, K. 2008/10685 sayılı karar ise şöyledir, "...*Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamalarında, bir vakfın amacına uygun olarak çalışabilmesi ve varlığını sürdürebilmesi açısından organlarının*

senetlerinden üyelik hükümlerini çıkaran vakıfların, senet değişikliğine ilişkin yeni bir mahkeme kararı alarak kararın kesinleşmesini müteakip üye alabileceklerini duyurmuştur⁵⁴.

AYM, hatalı bir yorumla olsa bile, verdiği iptal kararı ile şimdiye dek kurumların yarattığı hukuki görünüşü güçlendirmiştir. Böylece yaygın bir uygulama da hukukta karşılığını bulmuştur. Bundan sonra kişilerin, iptal kararına duyduğu güvenle kurumların iptal kararından önceki yaklaşımına duydukları güven korunmalıdır⁵⁵. Bununla birlikte çalışmanın ilerleyen kısımlarında inceleneceği üzere, vakfın doğasından kaynaklanan nedenlerle vakıflarda öngörülen üyelik dernek üyeliği ile aynı hukuki niteliği haiz olamayacaktır.

AY m. 153/f. 1’de, AYM’ nin norm denetiminde verdiği kararların istisnasız herkes için bağlayıcı olduğu öngörülmüştür. Bu açıdan da kanun koyucu AYM’ nin kararına zıt hüküm düzenleyemeyecek ve bunun yanında AY m. 153/f. 2’ nin eksik norm niteliği sebebiyle AYM’ nin kararına müdahale edilemeyecektir.

Uygulamada üyeli vakıfların ortaya çıkmasındaki etkenlerden biri vakıfta gayeye yeter malvarlığı tahsis etme şartının (TMK m. 101) yerine getirilemeden vakıf kurmaya girişilmesidir. Vakfın tescil edilebilmesi için, vakıf resmi senedinde gösterilmesi zorunlu unsurlar kanunda sayılmış (TMK m. 106) ancak zorunlu unsurlardan vakfın gayesi ve buna özgülenen malvarlığı gösterilmişse, diğer

(örn. yönetim kurulunun ve/veya somut olaydaki gibi kurucular kurulunun) oluşturulması için gerekli görülen kişilerin, vakfın ilgili organlarında görev yapmak üzere alınmış olmasının, TMK 101. maddesi üçüncü fıkrasının “vakıflarda üyelik olmaz” hükmüne aykırı bir işlem sayılamayacağı ilkesi benimsenmiştir... Kaldı ki anılan madde fıkrası ... iptal edilmiş bulunmaktadır. Öğretide ve uygulamada Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının görülmekte olan (henüz kesin karara bağlanmamış) davalarda uygulanacağı; iptal edilen yasa hükmü, daha önce oluşan usulü kazanılmış hak gereğince uygulanması gereken bir yasa hükmü olsa bile, artık usulü kazanılmış hakka göre değil, AYM’ nin iptal kararından sonraki duruma göre karar verileceği kabul edilmektedir.” Aynı şekilde Y. 18. HD, T. 25.03.2004, E. 2004/8075, K. 2004/2351 (www.kazanci.com, e.t.: 26.04.2019).

⁵⁴ 14.10.2008 tarih ve 2008/14 sayılı Vakıf Yöneticileri ve Vakıflarda Üyelik Hakkında Genelge için bkz. Arzu Genç Arıdemir/Sanem Aksoy Dursun, **Vakıflar Mevzuatı**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2009, s. 179. Genelge daha sonra 04.05.2009 tarih ve 2009/6 sayılı genelge ile yürürlükten kaldırılmıştır. 24.05.2011 tarih ve 2011/8 sayılı genelge ile tekrar üyelik çağrısı yapılmıştır.

⁵⁵ Gürzumar, **a.g.e.**, s. 546. AYM kararından önceki dönemde üyeli vakıflara geçerli bir şekilde kurulmuş ve girdikleri hukuki işlemler geçerliymiş gibi muamele edilmesinin kazanılmış hak sayılamayacağı, bununla birlikte hukuk güvenliği sebebiyle geçmişe etkili olarak geçersiz sayılamayacakları yönünde, Uyan, **a.g.e.**, s. 346.

unsurların eksikliği hâlinde vakfın tescil edileceği ve eksik kalanların mahkeme tarafından süre verilmek suretiyle⁵⁶ sonradan tamamlattırılacağı düzenlenmiştir (TMK m. 107). Hükmün karşıt anlamından çıkan sonuca göre, unsur eksikliğinden vakfın tüzel kişilik kazanamaması yalnızca gaye veya malvarlığının eksikliği hâllerine mahsustur. Ölüme bağlı tasarrufla kuruluştaki malvarlığının gayeye yetmeyeceğinin anlaşılması hâlinde ise vakfedenin iradesi başka yönde değilse vakıf tüzel kişilik kazanamayacak ve malvarlığı benzer gayeli başka bir vakfa tahsis edilecektir⁵⁷ (TMK m. 107/f. 3). Mevcut bir vakfın gayesinin gerçekleşmesi imkânsız hâle gelirse de gayenin değiştirilmesi mümkün olmadıkça vakıf tüzel kişiliği kendiliğinden son bulur (TMK m. 116/f.1). Öyle ki kuruluşa engel diğer hâller kesin hükümsüzlüğe sebep olmayacak, bu hâllere rağmen kurulan vakfa karşı ancak tescilin iptali davası açılabilir⁵⁸ (TMK m. 103/f. 2). Tüm bunların neticesinde gaye ve malvarlığının vakfın esas zorunlu unsurları olduğu söylenebilecektir⁵⁹.

Gayeye yeter miktarda tahsis edilen her türlü mal ve haklar, tahsis edildiği gayeye ekonomik katkı sağladığı sürece malvarlığı unsurunu oluşturabilir, kuruluş aşamasında bu katkıyı sağlayıp sağlamayacağı belirsiz olan kaynaklarla malvarlığı şartı sağlanamaz⁶⁰. Yargıtay vakfın faaliyetleri devamında gelir getiren kaynakların

⁵⁶ İkizler, **a.g.e.**, s. 173; Akbulut, **a.g.e.**, s. 123.

⁵⁷ Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda malvarlığının eksikliği halinde m. 107/f. 3 uygulanırken, bunun dışındaki eksiklikler için düzenleme bulunmamaktadır. Bu hallerde m. 107/f. 2'nin kıyasen uygulanacağı ve iradenin açıklandığı vasiyetname veya miras sözleşmesinin maddede sayılan unsurları içermesi gerektiği kabul edilmektedir, Ögüz, **a.g.e.**, s. 31, dp. 50. Bu durumda gaye ve malvarlığı unsurları dışında diğer unsurların yer almadığı ölüme bağlı tasarrufla açıklanan vakıf kurma iradeleri de geçerli kabul edilmelidir. İkizler, m.107/f. 2'nin f. 1 gereği gaye unsurunun varlığında uygulanabileceğinden hareketle ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda gaye unsurunun eksikliği halinde f. 3'e başvurulacağını, burada da düzenleme bulunmadığından m. 1 gereği hâkimin hukuk yaratması gerektiğini ya da bir başka alternatif olarak vakfın kurulmamış sayılıp malvarlığının mirasçılara geçebileceğini ileri sürmüştür, **a.g.e.**, s. 175 ve aynı sayfada dp. 30. Kanaatimizce kanun koyucu f. 1'de bir ayırım yapmadığından ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda da gaye unsuru aranacak, bulunmadığı takdirde vakıf kurulamayacaktır.

⁵⁸ Ögüz, **a.g.e.**, s. 28; Barış Demirsatan, "Vakıf Tüzel Kişiliği Bakımından Tescilin İyileştirici Etkisi ve MK m. 103/II Hükmünün İşlevi"; **IÜHF**, C: 75, S:1, 2017, 335-358, s. 343 vd.

⁵⁹ Bir görüş, vakfedenin gaye ve malvarlığı dışındaki tüm hususların sonradan belirlenebileceği yönündedir, Egger, **a.g.e.**, s. 161, kn. 5. Sonradan tamamlamanın ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarla sınırlı olduğu yönünde, Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 426, kn. 1357; Ögüz, **a.g.e.**, s. 69. İsviçre'de de organizasyon *essentialia negotii* değildir, Büchler/Jakob, **a.g.e.**, s. 264, kn. 1. Ayrıca TMK m. 577/f. 2'nin lafzından da kanun koyucunun gaye ve malvarlığı unsurlarının vakfın tescili için yeterli bulduğu kanaatindeyiz. Yargıtay ise aksi yönde karar vermektedir, bkz. Y. 18. HD, T. 29.04.2014, E. 2014/874, K. 2014/7940.

⁶⁰ Doğan, **a.g.e.**, s. 74.

tükenmesi hâlinde de sürekli gelir getirip getirmeyeceği kestirilemeyen kaynaklara itibar etmemektedir⁶¹. Kanun zorunlu tutmamakla birlikte faiz geliri, proje fonu, sponsorluk katkıları, yayın geliri gibi değerler sürekli gelir getiren kaynaklar olarak sayılmaktadır⁶². Malvarlığının zamanla gaye için yetersiz hale gelmesi durumunda ölüme bağlı tasarrufla özgülenmiş mal ve haklar TMK m. 54 gereği vakfedenin aksine bir irade açıklaması bulunmadıkça ya da mahkeme başka türlü karar vermedikçe benzer amaçlı bir vakfa özgülenir⁶³. Hükmün, sağlararası işlemle kuruluşa da uygulanacağı kabul edilmektedir⁶⁴. Dolayısıyla malvarlığı unsurunun hem kuruluşta hem sonrasında sürekliliği aranmaktadır. O hâlde yeterli malvarlığını sağlamadığı için üyelik kurumuna yer veren vakıf kurucu unsurlarını haiz olmayacak ve tüzel kişilik kazanmayacaktır⁶⁵, bu açıdan AYM'nin iptal kararı bir değişikliğe sebep olmamıştır.

⁶¹ Y. 18. H.D., T. 17.2.2003, E. 2003/187, K. 2003/778, "... Vakıf bu amaçlarını gerçekteştirmek için 7.000.000. TL. nakdi sermaye ile kurulmuştur. Davalı vakfın denetime tabi tutulduğu 1999 yılının ilk on bir ayı sonunda 7.571.378.512.- TL borçlu bulunduğu... anlaşılmıştır... B... Araştırma Vakfı müfettiş raporlarına göre herhangi bir mal varlığına sahip olmadığı gibi denetim yılı itibariyle borca batık durumundadır. **Dava açıldıktan sonra vakfın dağılmasını önlemek için bir miktar bağış toplaması onun bu özelliğini değiştirmeye yetmez. Bir vakfın hukuki varlığını ve işlevlerini sürdürmesi, başkalarının insaf ve merhametine bağlı bulunan bağışlarla sağlanamaz. Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamalarında, vakfın ekonomik gücünün, gayenin gerçekteşmesine imkân vermeyecek bir düzeyde olduğunun anlaşılması hâlinde dahi, dağılması için yeterli görölmektedir.**" (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

⁶² Doğan, **a.g.e.**, s. 169. Kuruluşta malvarlığının gayeye yetersiz bulunduğu hallerde tamamlanması için süre verilmektedir, İkizler, **a.g.e.**, s. 170-171. Bu süre zarfında da yeterli malvarlığı şartı sağlanamazsa vakıf kurulamayacağından malvarlığı vakfedende kalmaya devam edecektir, **a.e.**, s. 176. Sağlararası işlemle kuruluşta malvarlığının gayeye yetersiz geldiği hallerde m. 107/f. 3'ün uygulanması gerektiği, VGM' nin görüşü de alınarak eksik malvarlığının benzer amaçlı vakfa tahsis edilmesi hususunda vakfedenin görüşünün alınacağını ve vakfedenin aksi yönde iradesi halinde eksik malvarlığı ile vakıf kurulamayacağından malvarlığının vakfedende kalacağı ifade edilmektedir, Öğüz, **a.g.e.**, s. 57; İkizler, **a.g.e.**, s. 176.

⁶³ Tasfiye sonrası malvarlığının kaderini belirlemede de vakfedenin iradesine öncelik verilmiştir, Metin İkizler, "Vakıf Senedinde Değişikliğe Gidilmesi (TMK m. 107,112 ve 113'ün Kapsamı ve Birbirleriyle İlişkisi)", **GÜHFD**, C. XI, S.1-2, 2007, 165-208, s. 172. Ancak sona erme halinde yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise VGM' nin görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar ise VGM' ye intikal edecektir (VY m. 27). Vakfın dağıldığının tespiti kararında malvarlığının devredileceği vakıf ya da resmi kurum da gösterilir, Y. 18. HD, T. 23.12.2002, E. 2002/9861, K. 2002/12379; Y. 18. HD, T. 13.10.2014, E. 2014/3385, K. 2014/14010 (e.t.: 10.04.2019).

⁶⁴ Öğüz, **a.g.e.**, s. 56-57. Önceki Medeni Kanun'da kuruluş türü ayırımına gidilmeksizin aynı usul kabul edilmekteydi. Yeni TMK gereği vakfeden hayatta olduğu görüşünün alınacağını düşünmekteyiz.

⁶⁵ Tipe aykırılık varken kanuna karşı hileye başvurmaya gerek olmadığı yönünde bkz. Uyan, **a.g.e.**, s. 337.

Vakıflarda üyelik kurumuna yer veren, vakıf tüzel kişiliği ile bağdaştığı hukuki güvenlik ilkesi gereği kuruluşları ve girdikleri hukuki işlemler sırf tipe aykırı olmalarından dolayı geçersiz sayılmamalıdır. Doktrinde ağırlıklı görüş, tipe aykırılık sebebiyle bu vakıfların geçersiz olarak kurulduğundan yanadır⁶⁶.

Vakıflarda dernek üyeliği ile aynı şekilde bir üyeliğin öngörülmesi halinde ortaya çıkacak tüzel kişi tam olarak ne vakıf ne de dernek tipine dâhil edilebilir. Bunlar vakfın kurucu unsurları ile dernek üyeliğine benzer bir üyelik kurumunu aynı anda bünyesinde barındıran, vakıf ile derneğin bileşimi olan yeni bir tüzel kişi olacaktır. AYM'nin norm denetiminde, iptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, meclisin iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlayacağı AY m. 153/f. 4' te düzenlenmiştir. Ancak vakfa üyelik bakımından söz konusu uygulamaya gidilmemiş, iptal kararından sonra da vakfa üyeliğine ilişkin herhangi bir düzenleme öngörmemiştir. Mevcut dernek ve vakıf hükümleri değerlendirildiğinde vakıflarda dernek üyeliği ile bire bir aynı üyeliğin kabul edilmesi olanaksızdır, zira dernek üyelerinin vakfedenin iradesine etki edemeyeceği hususlar gündeme gelecektir.

3. Kuruluşa Etkisi

Vakfedenin vakfa tam hâkimiyeti, vakıf kurma şartlarında da hissedilir. TMK m. 56 ile derneklerin en az yedi kişinin iradesiyle kurulması zorunlu iken vakıflar tek kişinin iradesiyle de kurulabilmektedir. Vakıf kurma iradesi kabulü gerekli olmayan, ancak vakfın tüzel kişilik kazanabilmesi için sicile tescili gereken tek taraflı bir hukuki işlemle açıklanır⁶⁷. Bu bakımdan vakfeden, vakıf kurma iradesini açıklamakla

⁶⁶ Engin, **Sempozyum**, s. 253; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, kn. 1600; krş. Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 427, dp. 401.

⁶⁷ Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 41. Resmi makamın tescili şartı, iradenin varması gerekli irade olduğunu gösterir, bkz. Andreas B. Schwarz, **Borçlar Hukuku Dersleri**, çev. Bülent Davran, İstanbul, İÜHFY, 1948, s. 173'te yapılan hukuki işlem ayrımı; krş. Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 249. Ancak onun kabulüne bağlı olmadığından tescil ayrı bir irade beyanı değildir, **a.e.**, s. 223. Zira vakfın tescilinde normatif sistem kabul edilmiştir, **a.e.**, s. 226; Özsunay, **a.g.e.**, s. 54.

herhangi bir kişiye karşı taahhüt altına girmiş değildir. Vakıftan yararlananlar pasif durumdadır, kabullerine gerek kalmaksızın karşılıksız kazandırmanın tarafı olurlar⁶⁸.

Vakıf kurma işlemi, vakfedenin bu yöndeki iradesini açıkladığı belgenin tescili ve resmî gazetede ilanı ile gerçekleşir. Bu işlem edim alacaklısını yaratan bir hukuki işlem olması dolayısıyla klasik bir borçlandırıcı işlemden farklıdır⁶⁹. Vakfın kuruluş belgesi, tescil anına dek vakfedenin irade açıklamasından ibaret ve pasif nitelikte iken tescil ile birlikte aktifleşen ve kuruculardan bağımsız yeni bir kişilik yaratan ana statü hâlini alır.

Vakıf kurma iradesinin tek taraflılığı, vakfedenin tescile kadar iradesini serbestçe geri alabilmesini de gerektirir⁷⁰. Ancak Vakıflar Yönetmeliği'nin 5. maddesinde vakfedenin iradesini geri almasına engel bazı uygulamalar düzenlenmiştir. Buna göre noter, resmi senet hazırlandıktan sonra bir örneğini yedi gün içinde kendiliğinden Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM)' ne gönderir. Ölüme bağlı tasarrufla kuruluşta da iradenin açıklandığı belge, sulh hâkimi tarafından VGM' ye gönderilir (VY m. 6). Belgelerin kendisine ulaşmasının ardından VGM sağlararası işlemle kuruluşta ilgililerin ya da vakfedenin başvurmaması hâlinde resmi senedin düzenlenmesinden itibaren 3 ay içerisinde (VY m. 5/f. 3), ölüme bağlı tasarrufla kuruluşta süre şartı olmaksızın re' sen (VY m. 6/f. 2) vakfın tescili için mahkemeye başvurur. Düzenlemelerden, vakfedenin iradesini açıkladıktan sonra kuruluşun vakfedenin kontrolünden bağımsız olarak gerçekleşeceği anlaşılmaktadır⁷¹.

⁶⁸ Vakıf kurma işlemi karşılıksız kazandırma sağlamak yönünden bağışlamaya benzese de vakıf kurmak için karşı tarafın kabulüne gerek duyulmaması bakımından kurumlar ayrışmaktadır. Diğer ayrıtlıklar için bkz. Murat Doğan, **Vakıflarda Mal Varlığı**, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2000, s. 19.

⁶⁹ Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 163. Ancak tescille birlikte vakfeden borç altına girmiş olur, bkz. Öğüz, **a.g.e.**, s. 19.

⁷⁰ Osmanlı döneminde İslam Hukuku'nda rüçunun kabul edildiği karar örnekleri için bkz. Fethi Gedikli, "Osmanlı Uygulamasında Vakıftan Geri Dönülebilir Mi?", ed. Fethi Gedikli, **I. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 498-500.

⁷¹ Öğüz, **a.g.e.**, s. 39; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, s. 354. Yargıtay'ın eski tarihli bir kararında tescilin yalnızca üçüncü kişiler nezdinde aleniyet fonksiyonu bulunduğuna hükmedilmiştir, bkz. Y. 6. HD, T. 25.04.1979, E. 1979/681, K. 1979/3506. (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019). Kanaatimizce karar, vakfın tescille tüzel kişilik kazanabileceğini düzenleyen TMK m. 102' ye aykırıdır.

Kişinin ölümüne bağlı tasarrufundan ölümünden sonra dönmesi pratik olarak mümkün olmayacağından^{72, 73} ölüm sonrası denetim makamının müdahalesiyle vakfedenin cayma hakkının kısıtlandığı söylenemez. ZGB Art. 81 N. 3'te de ölümüne bağlı tasarrufla kurulan vakıfların vakıf siciline bildirileceği düzenlenmiş, ancak Türk Hukuku'nun aksine, isabetli olarak, sağlararası işlemle kurulanlar bakımından böyle bir uygulama öngörülmemiştir. Vakıf senediyle açıklanan malvarlığını tahsis iradesi ise vakfa tahsis edilen malvarlığı üzerindeki tasarruf hakkının kullanılmasıyla zımnen geri alınabilir⁷⁴. Doktrinde de tescil anına kadar vakıf kurma iradesinin geri alınabileceği ağırlıklı olarak savunulmaktadır⁷⁵. Yargıtay' ın ise hem tescilin kurucu olduğu⁷⁶ hem de noterde resmi senet hazırlandığında vakfın kurulmuş olduğu⁷⁷ yönünde çelişen kararları mevcuttur.

⁷² Bu vakıfların tescilden önceki hak ehliyeti durumu da cenine benzetilmektedir, Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 181.

⁷³ Y. 18. HD, T. 28.05.2007, E. 2007/4355, K. 2007/4804 sayılı kararda ölümüne bağlı tasarrufla vakıf kurma iradesini açıklayanın mirasçısı tarafından açılan vakıf kurma davasında ilk derece mahkemesinin davacının davadan feragati üzerine verdiği davanın reddi kararını bozmuştur; “...*Vakfın mahkemece tescili için diğer koşulların gerçekleşmiş olması durumunda bu mirasçının başvurmuş olması yeterlidir. Yöntemince başvurmuş olan kişinin daha sonra tescil isteminden feragat etmiş olması, davanın reddini gerektirmez...*” (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

⁷⁴ Geliri tahsis edilen malvarlığının mülkiyetini üçüncü kişiye geçirmenin hukuka aykırı olmadığı hakkında bkz. Y. 6. HD, 03.11.1975, E. 1975/5028, K. 1975/6727 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

⁷⁵ Egger, **a.g.e.**, s. 159, kn. 16; Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 250; Ögüz, **a.g.e.**, s. 39; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 428, kn. 1361.

⁷⁶ Y. 18. HD, T. 10.12.1996, E. 1996/10768, K. 1996/11106 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

⁷⁷ Y. 18. HD, T. 08.12.2014, E. 2014/669, K. 2014/17773 sayılı kararında aynı vakıf için noterde düzenlenen iki ayrı resmi senetten ikincisinin tesciline karar veren ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. Bozma gerekçesi şöyledir; “*Türk Medeni Kanununun 102. maddesinin birinci ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzüğü'nün 3. maddesi hükümlerinde bir vakfın ancak resmi bir senetle kurulacağı, Noterlik Yasasının 89. ve Vakıflar Yönetmeliğinin 5. maddesi hükümlerinde ise bu resmi vakıf senedinin noterde re 'sen düzenleme şeklinde yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Bu nedenle ilk kez kurulacak bir vakfın tesciline esas noter senedinin, vakıf kurucuları tarafından düzenlenmiş ve tüm unsurları birlikte taşınması gereklidir. Somut olayda mahkemece V..G..M..' nün görüşleri de alınmak suretiyle tek ve yeni bir noter senedinin hazırlanıp sunulması için davacı tarafa süre verilerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken infazda ve uygulamada tereddüt uyandıracak şekilde kurulmuş bir vakfın senedinde değişiklik yapacak şekilde hazırlanan noter senedinin (05559 yevmiye nolu) tesciline karar verilmesi doğru görülmemiştir.*” (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

4. Denetime Etkisi

Vakıfların denetimi de diğer tüzel kişilerden ayrıktır. Medeni hukukta devlet denetimi istisnai olmasına rağmen vakfın denetimi devlet eliyle gerçekleştirilir⁷⁸ (TMK m. 111). Vakıf içerisinde, yararına denetim faaliyeti yapılacak bir menfaat sahibi olmadığından kamu yararına malvarlığının ideal gayeyi gerçekleştirmek üzere kullanılıp kullanılmadığı dışarıdan bir kurum tarafından, Vakıflar Genel Müdürlüğü eliyle, denetlenmektedir⁷⁹. Vakıf nezdinde kurucuların yer aldığı olasılıkta dahi durum budur, zira vakfın tescili anıyla tahsis edilen malvarlığı kuruculardan tamamen bağımsız bir tüzel kişiye dönüşmektedir.

VGM’ nin vakfedenin iradesini korumak ve vakfı ayakta tutmak üzere görüş ve öneri sunmanın (m. 107/f. 3) yanında eksik organların tamamlanması (m. 107/f. 1), yönetim, gaye ya da malların değiştirilmesi (m. 112 ve 113) için mahkemeye başvuruda bulunma yükümlülüğü de bulunur. Bu bakımdan VGM’ nin kamu yararına vakfa müdahaleleri bulunmaktadır⁸⁰.

II. VAKFIN ORGANİZASYON YAPISI

Vakfeden vakıfta nasıl bir organizasyon oluşturacağı konusunda özgürdür⁸¹. Tipe bağlılık gereği her tüzel kişi kanunda tanımlanan sınırlar içerisinde öngörülebilir, ancak bunun dışında vakfedenin bu özgürlüğünü nasıl kullanacağına ve sınırına ilişkin özel bir düzenleme mevcut değildir. Derneklerin aksine vakıfta vakfın iradesini oluşturacak bir genel kurulu bulunmaz. Vakfedenin kuruluştaki açıkladığı iradesini gerçekleştirmek üzere bir yönetim organına yer verilmesi yeterlidir. Bunun yanında vakfeden ihtiyari organlara da yer verilebilir (TMK m. 109). Derneklerin aksine vakıf

⁷⁸ Serozan, **Tüzel Kişiler**, s. 515.

⁷⁹ Kişi birliklerini oluşturan üyeler ya da pay sahipleri denetimi kendileri gerçekleştirirken klasik vakıfta bu mümkün değildir, Uyan, **a.g.e.**, s. 313.

⁸⁰ Güneri, **a.g.e.**, s. 40; Uyan, **a.g.e.**, s. 315.

⁸¹ Thomas Sprecher, “Switzerland: the Swiss Foundation Code 2009—from corporate governance to foundation governance”, **Trust & Trustees**, Vol. 16, No. 6, 2010, 523-532, p. 525; Christoph Mecking, “Good and not good governance of nonprofit organisations: factual observations of foundations”, **Comparative Corporate Governance of Non-Profit Organizations**, ed. Thomas von Hippel/Klaus Hopt, Cambridge University Press, Berlin, 2010, s. 42; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 435, kn. 1389.

organlarının asgari üye sayısı da kanunda öngörülmemiş, bu husus vakfedenin iradesine bırakılmıştır.

Vakfın işlemlerinin denetiminde ise VGM yetkilidir, ayrı bir denetim organı da elzem değildir⁸². Dolayısıyla derneklerin aksine vakıf senediyle açıklanmış vakfedenin iradesi doğrultusunda vakfın işlerini yürütecek ve temsilini sağlayacak bir organ, vakfın organizasyon ihtiyacını tek başına karşılar. Bu itibarla vakıflar açısından yalnızca yönetim organı bulunması zorunlu kılınmış, vakıf tipine bağlı kalmak koşuluyla yönetim organı dışında herhangi bir organ kurulup kurulmaması vakfedenin iradesine bırakılmıştır.

A. TEK ZORUNLU ORGAN: YÖNETİM ORGANI

1. Hukuki Niteliği

Her tüzel kişide olduğu gibi vakıfta da varlığını sürdürmek üzere gerekli kararları alacak ve vakfı temsil edecek bir yönetim organına yer verilmesi gerekir. Diğer tüzel kişilere nispeten vakıflar için yönetim organı ayrı bir anlam taşır, zira klasik vakıf tüzel kişisinde iradesine başvurulmuş bir organ ya da kişi bulunmadığından vakfı temsil etmeye ve kural olarak her türlü işlemini gerçekleştirmeye kural olarak tek başına yetkilidir.

Kanunda tasarlanan klasik organizasyona sahip vakıfta tüm güçler yönetim organında toplanır. Vakıf senedinde vakfedenin açıkladığı irade dışında bir başkasının iradesine itibar edilmediğinden vakıfta yönetim organının üstünde bir organ bulunmaz. Diğer tüzel kişilerde genel kurul ve yönetim kurulundan oluşan çift başlı yönetimde tüzel kişinin temsilini yönetim organı üstlenirken vakıf yönetim organı bir nevi vakıf tüzel kişinin kendisidir.

Yönetim organı, kuruldanda ya da tek bir kişiden oluşabilir⁸³. Vakfedenler yönetim organında kendilerinin bulunmasını da öngörebilirler⁸⁴. Kurul hâlinde oluşturulduğu

⁸² Vakfın korunması bakımından VK m. 33 ile iç denetim zorunluluğu getirilmiştir, bkz. Birinci Bölüm II/B/2.

⁸³ Akünal, **a.g.e.**, s. 182; Avcı, **a.g.e.**, s. 41; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 435.

⁸⁴ Dural/Öğüz, **a.g.e.**, kn. 1587, dp. 475.

hâllerde, yönetim organı anlamında müteveli heyet adıyla da bu organa yer verilebileceği ifade edilmektedir⁸⁵.

2. Görevleri

Gayenin gerçekleştirilmesi için yönetim organına, vakıf içerisinde gerekli kararları almak ve vakfı temsilen üçüncü kişilerle hukuki işleme girmek gibi olağan işlerin yanında kanunda mahkeme kararıyla gerçekleştirilebileceği düzenlenen işlemler için gerektiğinde başvuruda bulunmak gibi görevler de yüklenmiştir. Bunun yanında vakıflar için ihtiyari organın öngörülmesi vakıf yönetim organının vakfın tüm işlerini tek başına yapma zorunluluğu taşımadığını da gösterir. Bu durumda vakıf yönetim organının hangi yetki ya da görevleri ihtiyari organlara bırakabileceğini belirlemek gerekir.

Derneklerde organların görevlerini düzenleyen TMK' nın 72. maddesinin ikinci fıkrasına göre dernek zorunlu organları için düzenlenen görevler ihtiyari organlara devredilemez. Vakfedenin birden fazla organ öngördüğü durumda organlararası yetki dağılımı hakkında bir hüküm bulunmamaktadır, o hâlde vakfedenin iradesi aksi yönde olmadıkça⁸⁶ derneklere ilişkin bu yasak vakıflara da kıyasen uygulanmalıdır. Nitekim vakfeden bir yetkiyi bir organa vererek aynı zamanda diğer organları bu yetkiden mahrum bırakmaktadır, bu açıdan söz konusu kıyas vakfedenin iradesine saygı ilkesine ve vakıf yapısına uygundur.

TMK m. 73'te derneğin yetkili karar organı olduğu ve m. 80'de ise dernek genel kurulunun dernekte üyeliğe kabul ya da üyelikten çıkarma, organların seçimi, görevden alınması ve denetlenmesi ile bunların dışında kalıp diğer organlara verilmeyen yetkilerin dernek genel kurulunun devredilemez yetkileri olduğu düzenlenmiştir. Vakıflarda ise en üst organın hangi organ ve hangi yetkilerin devredilemez yetkiler olduğu konusunda herhangi bir hüküm öngörülmemiştir, yine

⁸⁵ Özsunay, **a.g.e.**, s. 431; Uyan, **a.g.e.**, s. 315.

⁸⁶ Y. HGK, T. 23.10.2002, E. 2002/18-911, K. 2002/856 sayılı kararda da vakfedenin iradesine bağlı kalınacağı bu nedenle vakıf senedinde organlara verilmiş yetkilerin sonradan değiştirilmesi suretiyle zorunlu ve ihtiyari organların değiştirilemeyeceği yönünde hüküm kurulmuştur (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

bünyesine uygun düştüğü ölçüde söz konusu dernek hükümlerine kıyasen vakıflar bakımından sonuca ulaşılacaktır.

Vakıfta en üst yetkili organ vakfin tek zorunlu organı olan yönetim organıdır, zira diğer organlar vakfeden istemedikçe vakıfta bulunmayabilir. Kanunun tasarladığı klasik vakıf organizasyonunda tek başına yönetim organının yeterli olması, bir anlamda da tüm güçlerin toplandığı tek bir zorunlu organla vakfin yönetilebilmesi demektir. Vakfedenin tahsis ettiği malvarlığı üzerinde gayeye uygun tasarruf edileceğine olan güveninin korunması, yani vakfedenin iradesine saygı ilkesi, birden çok organa sahip vakıfta da zorunlu organ diğer organların üstü konumunda olmasını gerektirir⁸⁷. Ayrıca vakıf organizasyonunun vakfin menfaatine odaklı çalışması ve vakıf ile organları arasındaki çıkar çatışmalarının en aza indirilmesi bakımından da bu yaklaşım isabetli olur⁸⁸. Bunun için İsviçre’de büyük vakıfların⁸⁹ kontrol mekanizmalarına ve güçler ayrılığına dayalı bir organizasyon yapısıyla kurulması önerilmektedir⁹⁰.

Yetki devri ile ilgili olarak ise doktrinde dernekler bakımından incelenmekte ve dernekte yetki devri sınırının genel kurul ile yönetim organının dernek işlevine göre üstlendiği asli ve sürekli yetki ve sorumluluklar olduğu ifade edilmektedir⁹¹. Derneklerde olduğu gibi vakıfta da asli, olağan dışı, diğer bir deyişle münhasır alanında kalan yetkiler zorunlu organa ait olacaktır⁹². Vakıfta münhasır sayılabilecek

⁸⁷ Aynı yönde, Uyan, **a.g.e.**, s. 317. Organlararası ilişkide aslık üstlük ilişkisi hakkında bkz. Bilge Öztan, **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970 (Organın Sorumluluğu), s. 104 vd. Dernekler için krş. Hatemi, **Kişiler**, s. 114, kn. 17.

⁸⁸ Mecking, **a.g.e.**, s. 55; Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 66.

⁸⁹ ZGB Art. 83b no. 3 atfıyla OR Art. 727 no. 1 gereği İsviçre’de, takip eden iki hesap yılında aktif toplamı 20 milyon CHF, yıllık geliri 40 milyon CHF ve çalışan sayısı ortalama 250 olma kriterlerinden en az ikisini sağlayan vakıflar tam denetime tabidirler. Çalışmada tam denetime tabi vakıflar büyük vakıf olarak sınıflandırılmış, büyük vakıflara hitaben öneriler oluşturulmuştur, bkz. Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 75 ve 202.

⁹⁰ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 17.

⁹¹ Zafer Saka, **Teoride ve Uygulamada Dernekler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 88. Dernekte tüzük değişikliğine ya da feshe karar vermek, ihtiyari organlar üzerinde denetim yetkisi kullanmak gibi derneğin temel yapısı ve varlığına ilişkin hususlarda karar verme yetkisi münhasırdır, Baki İlkay Engin, “Dernek Disiplin Kurulu Tarafından Verilen Geçici İhraç Kararına Karşı İptal Davası Açılamayacağına Dair Yargıtay Hukuk Genel Kararının Düşündürdükleri”, **İÜHFİM**, C: 61, S:1-2, 2017, 277-312 (İhraç), s. 286.

⁹² Mecking, **a.g.e.**, s. 55.

yetkiler öncelikle gaye, malvarlığı ya da yönetimin değiştirilmesine (TMK m. 113) karar verilmesi⁹³ ve vakfedenin baştan tahsis ettiği malvarlığı üzerinde yapılacak tasarruf kararlarının alınmasıdır. Zira bu yetkiler zorunlu organda bulunmak suretiyle vakıf malvarlığının vakfedenin belirlediği şekilde yönetileceğinin güvencesi sağlanmalıdır. Bunların yanında zorunlu organın diğer organlar üzerindeki hâkimiyetini ortaya koyan yetkiler (diğer organın seçimi, görevden alınması ve denetimi) de vakfın yönetim organında aittir⁹⁴.

Yönetim organı, vakfın temel konuları hakkında yalnızca mahkemeye başvurup başvurmamak konusunda karar alabilir. Vakfın örgütü, yönetimi ve işleyişinin (TMK m. 112), amacının (TMK m. 113/f. 1), amacın gerçekleşmesini güçleştiren veya engelleyen koşul ve yükümlülüklerin (TMK m. 113/f. 2) ya da mallarının (TMK m. 113/f. 3) değiştirilmesi ile vakfın amacının gerçekleşmesinin imkânsız hâle geldiği ve değiştirilmesinde de olanak bulunmadığı hâllerde vakfın dağıldığının tespiti için (VY m. 19) mahkemeye başvurulmaktadır⁹⁵. Nihai kararı verecek olan mahkemedir. Vakıf senedinde sayılan kararları alma yetkisi münhasıran herhangi bir organa verilse bile söz konusu organ mahkemeye başvurmak suretiyle ilgili değişiklikleri gerçekleştirmedikçe vakıf senedi değişmeyecek ve üçüncü kişiler değişikliklerle bağlı olmayacaklardır.

⁹³ Akbulut, değişiklik kararını almak üzere vakfedenin yönetim kurulu dışındaki bir organı yetkilendirebileceğini, bu durumda değişiklik kararını yetkilendirilen organın alacağını ve fakat yine de mahkemeye başvurmaya yönetim organının yetkili kalacağını savunmaktadır, **a.g.e.**, s. 176. Kanaatimizce vakfın geleceğini belirleyecek nitelikteki senedin değiştirilmesi kararının ancak zorunlu organ tarafından verilebilmesi gereklidir, bu kararı yerine getirmek üzere vakfı temsilen ihtiyari organlara yetki verilebilmelidir.

⁹⁴ Ballar da benzer bir sınıflandırma yapmış ve yönetim organının görevlerini kuruluş ve varlığın sürdürülmesine ilişkin yetkiler, en önemli işlerin görülmesine ilişkin yetkiler ve en yüksek denetime ilişkin yetkiler olarak üçe ayırmıştır, Suat Ballar, **Yeni Vakıflar Hukuku**, Yeniden Düzenlenmiş ve Güncellenmiş Özgün 5. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2015 (Vakıflar), s. 137. Vakıfta zorunlu organa ihtiyari organları seçme yetkisi verilebilir, Akbulut, **a.g.e.**, s. 175.

⁹⁵ 1 Ocak 2006'dan itibaren yürürlüğe girmek üzere ZGB Art 86a'da vakfedenin kendisine kuruluştan sonra vakıf senedini değiştirme hakkı tanınmıştır. Ancak bunun için vakfedenin kuruluştan bu hakkını saklı tutması ve kuruluştan ya da son vakıf senedi değişikliğinden itibaren gerçek kişi kurucu için 10 yıl, tüzel kişi kurucu içinse 20 yıl geçmesi gerekmektedir. Vakıf senedinde vakfedenin kendisinin değişiklik yapabilme hakkını saklı tuttuğu hâllerde sonraki iradesine itibar edileceği de ileris sürülmektedir, **Vakıflarda Kurucu İradesinin Korunması ve Sürdürülmesinin Uygulamada Yarattığı Sorunlar Konulu Panelin Notları 9 Aralık 2010 VGM Konferans Salonu Ankara**, 2011 (Kurucu İrade Raporu), s. 31. (<https://tusev.org.tr/userfiles/image/No%2053%20Kurucu%20İrade%20Raporu%20TUSEV%20-TEHAV%20.pdf>, e.t. 22.12.2018).

Vakfın olağan işleri, faaliyet konusuna göre değişkenlik gösteren ve vakıf senedinde gösterilen işler olduğu gibi aynı zamanda hesapların tutulması, raporların hazırlanması gibi her tüzel kişide yapılması gereken işlerdir⁹⁶. Örneğin ormanların korunması için çalışan bir vakıfta orman yangınları hakkında çalışma yapmak üzere uzman kurul oluşturma ya da evsizlere yardım gayesindeki bir vakıfta yararlanan adaylarının tespiti için ilgili kurumlarla görüşme gibi vakfa özgü işler de bu türdedir. Vakıftan yararlanmak üzere başvuruların başvurularının incelenmesi, başvuruyu kabul veya ret kararlarına karşı yapılan şikâyetlerin incelenmesi olağan işlerdendir. Yönetim organı vakfın olağan işlerini yaparken üçüncü kişilerle girdiği hukuki ilişkilerde vakıf adına yer almak ve hukuki işlemlere taraf olmak suretiyle vakfı temsil eder.

Kanunda düzenlenen konularda zorunlu organın mahkemeye başvurma kararı alması ya da gayenin gerçekleşmesi için malvarlığı üzerinde tasarruflara karar vermesi temsil yetkisinin sonucudur. Öğretide de yönetim organının hem karar hem icra organı olarak çalıştığı ifade edilmektedir⁹⁷. Vakıf yönetim organı olağan işleri yürütmenin yanında belirli konularda da irade göstermesi bakımından çift yönlüdür, zira zorunlu organın münhasır yetkilerine başvurduğu haller esasında organ üyelerinin bu yönde irade göstermeleri anlamına gelir. Vakıfta yönetim organı da gerektiğinde münhasır yetkisini kullanarak vakfın kaderini belirleyen kararlar alır. Bununla birlikte vakıfta yönetim organının karar alması, dernek genel kurulunun karar organı olarak yaptığı çalışma gibi değerlendirilemez, dernek genel kurulu bir mahkeme kararı gerekmeden sırf kendi alacağı kararla dernek tüzüğünü değiştirebilir. Sonuç olarak vakıf yönetim organı dernek genel kurulu gibi olmasa da münhasır yetkileri kullanması açısından karar organı olarak çalışmaktadır.

⁹⁶ Öztan, **Organın Sorumluluğu**, s. 51.

⁹⁷ Avcı, **a.g.e.**, s. 59; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 435, kn. 1388; krş. Uyan, **a.g.e.**, s. 316-317. Tüzel kişinin hareket şeklini belirleyen ve bu doğrultuda organlara talimat veren organ karar organı, bu kararları yürüten ve tüzel kişi adına hukuki işleme giren organ yürütme organı olarak tanımlanır, Öztan, **Organın Sorumluluğu**, s. 95; Halûk Nami Nomer, **Kişi Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar**, Beta Basım, İstanbul, 2008, s. 10.

Tüzel kişiler genelinde temsil yetkisinin dış organda bulunduğu ifade edilir⁹⁸. Doğası gereği üçüncü kişilerle hukuki işleme girecek organın tüzel kişiyi temsile de yetkili olması gerekir. Tek yönetim organına sahip klasik bir vakıfta hem iç hem dış organ yönetim organıdır. Yönetim organının iş yükünü azaltmak üzere TMK m. 85/f. 2' ye kıyasen üçüncü kişilerle vakıf adına işlem yapma yetkisi ihtiyari organlara devredilebilecektir.

B. İHTİYARİ ORGANLAR

1. Genel Olarak

TMK m. 109'a göre vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilecektir. Madde lafzından yönetim organı dışındaki bir organa ne amaçla yer verileceği anlaşılamamaktadır. Bununla birlikte vakfın yapısı ve dernek hükümlerine kıyasen vakıfta yetki devrinin mümkün olmaması, vakıftaki ihtiyari (seçimlik) olarak kurulan organların da ehliyetini belirler. Vakıfta ihtiyari organlar, yönetim organının kararları kapsamında onun iş yükünü azaltmak ya da danışma niteliğinde görüş ve önerilerini sunmak üzere öngörülebilirler. TMK m. 72/f. 2' ye kıyasen, kural olarak, ihtiyari organlar zorunlu organın münhasır yetkilerini üstlenemezler. Bunun yanında TMK m. 85/f. 2' ye kıyasen hukuki işlem yapma yetkisi ihtiyari organa devredilebilir. Bu durumda hangi hukuki işlemin yapılacağına zorunlu organ karar verecektir.

Vakıflarda mütevelli heyet, genel sekreterlik, onur kurulu, danışma kurulu, müdürlük, denetim organı, bilim kurulu gibi pek çok ihtiyari organa yer verilmektedir. Bunların yanında genel kurul da öngörülmekte, doktrinde vakfın ihtiyari organları arasında genel kurul da sayılmaktadır⁹⁹.

İhtiyari organlar kural olarak yönetim organının münhasır görevleri dışındaki işleri yürütmek üzere öngörülebilir. İhtiyari organların ücret alması da makbuldür. Yönetim organı tarafından oluşturulması öngörülebilir ya da vakıf senedinde vakfeden organ üyelerini belirleyebilir.

⁹⁸ Avcı, **a.g.e.**, s. 24; Ögüz, **a.g.e.**, s. 94; Dural/Ögüz, **a.g.e.**, s. 260. Dış organ, iç organın kararlarına dayanarak vakıf adına ve hesabına hukuki işlemler gerçekleştiren organdır, Avcı, **a.g.e.**, s. 23. Bir görüş tüzel kişiyi temsil yetkisinin zorunlu organda olduğunu savunmaktadır, Ergün, **a.g.e.**, s. 195.

⁹⁹ Öztan, **Organın Sorumluluğu**, s. 99; Özsunay, **a.g.e.**, s. 433; Avcı, **a.g.e.**, s. 57, dp. 186; Osman Açıkgöz, "Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti", **MÜHF-HAD**, C: 22, S: 3, 2016, s. 58, dp. 26.

2. Görevleri

Vakıfta münhasır yetkilerin devri mümkün olamayacağından ihtiyari organ ancak zorunlu organın iş yükünü azaltmak üzere öngörülebilecektir. İhtiyari organ üyeleri ancak zorunlu organ toplantılarına öneride bulunmak üzere katılabilirler¹⁰⁰. Dolayısıyla vakıfta zorunlu organın kararlarını gerçekleştirmek, uzmanlık gerektiren işlerde zorunlu organa yol gösterici çalışmalar yürütmek, vakfa görüş ve öneri sunmak ya da vakıf içi denetimi sağlamak üzere vakıfta ihtiyari organlar öngörülebilir¹⁰¹.

İcra komitesi, genel müdürlük ya da sekreterlik gibi ihtiyari organlar aracılığıyla yönetim organının kararları doğrultusunda vakfın olağan işleri gerçekleştirilir. Uygulamada temsilcilik ve şube açma kararını alma yetkisi ihtiyari organlara bırakılmaktadır. VY m. 51' de düzenlenen defter tutma yükümlülüğü de ihtiyari organ eliyle yerine getirilebilir.

Vakfın faaliyet alanı ve gayesine göre vakıfta sürekli olarak uzmanlık gerektiren işler söz konusu ise bunlar için de ihtiyari organa yer verilebilmektedir. Bu hâllerde ihtiyari organ üyelerinin taşınması gereken şartlar (eğitim ya da tecrübe gibi) öngörülebilir.

Yönetim organına görüş ve önerilerini sunmak üzere kurulan onur kurulu veya şeref kurulu gibi organlarda vakfa maddi ve manevi yardımlarda bulunmuş, daha önce vakfın yönetim veya denetim organında görev yapmış ya da belirli bir bölgenin gelişimi için çalışan vakıflarda mahalli idare görevleri yürüten kişilere yer verilmektedir. Özellikle aile vakıfları gibi vakıftan yararlanacakların belli olduğu hâllerde vakfın yararlananlarından oluşan kurullar da öngörülebilmektedir¹⁰². Vakfın icra işlerinde aktif olarak yer almayan bu kurulların üyelerine isabetli olarak oy hakkı tanınmamaktadır¹⁰³.

¹⁰⁰ Mecking, **a.g.e.**, p. 55; Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, p. 50.

¹⁰¹ Kanaatimizce hatalı olarak ihtiyari organlar aracılığıyla vakıfta malların kullanımına ya da yönetim organının genel görevlerine yönelik kararların alınabileceği yönünde de görüş bildirilmektedir, Özsunay, **a.g.e.**, s. 432.

¹⁰² Uyan, **a.g.e.**, s. 321. Engin de vakıf organlarının birden fazla kişiden oluşmasında hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir, **Sempozyum**, s. 249.

¹⁰³ Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı vakıf senedi m. 10' da denetim organı üyelerine oy hakkı tanınmamıştır (<https://www.tscv.org.tr/PageContent/tr/vakif-senedi/1525>, e.t.:11.05.2019). Kültürlerarası Araştırma ve Dostluk Vakfı senedinde denetleme ve onur kurulunun oy hakları yoktu

Vakıfta ihtiyari organlar ayrıca vakıf içerisinde denetim mekanizması oluşturmak üzere de kurulabilmektedirler. Genellikle bu denetim ihtiyari organların işlemleri hakkında yönetim organına bilgi verilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu iç denetim kanunda öngörülen iç denetim zorunluluğundan farklıdır. Vakıflar Kanunu m. 33 ile getirilen iç denetim vakıf ihtiyari organı ya da bağımsız denetim kuruluştan tarafından yapılacak, elde edilen rapor ve sonuçlar yılsonundan itibaren altı ay içerisinde yaptırılacak iç denetimin düzenlenmesini takiben iki ay içerisinde VGM' ye bildirilecektir (VY m. 39 ve 43)¹⁰⁴. VK m. 33 ile düzenlenen iç denetim, yönetim organının vakfın menfaatine aykırı olası fiillerini denetlemek üzere öngörölmüştür¹⁰⁵.

(<http://www.karvak.com/Y%C3%B6netim/T%C3%BCz%C3%BCk/tabid/2741/Default.aspx>, e.t.: 11.05.2019). Türkiye Avrupa Vakfı ve Tarih Vakfı senetlerinde de danışma ve onur kurullarına oy hakkı tanınmamıştır (<http://turkiyeavrupavakfi.org/turkiye-avrupa-vakfi-senedi/http://tarihvakfi.org.tr/Icerik/vakiftuzugu/28>, e.t.: 11.05.2019) Kocaeli Eğitim Vakfı senedinde ise onur kuruluna oy hakkı verilmemiştir, (<http://www.kocaeliegitimvakfi.org/Senet>, e.t.: 11.05.2019).

¹⁰⁴ İsviçre'de ise vakıflar genellikle iç denetim organına sahip olmanın yanında aile ve dini vakıflar (Art. 87) ile denetim otoritesinin istisna tuttuğı vakıflar (Art. 83b Abs. 2) hariç diğer tüm vakıflar bağımsız denetime de tabidirler (Art. 83b Abs.1).

¹⁰⁵ VY m. 41'ye göre iç denetimin amaçları; vakıf faaliyetlerinin mevzuata ve vakfın stratejik planına uygun olarak yürütölmesi; kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması; bilgilerin güvenilirliği, bütönlüğü ve zamanında elde edilebilirliğinin sağlanması, vakfın risk yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirerek sistemli ve disiplinli bir yaklaşımla vakfın amaçlarına ulaşması olarak sayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

VAKIFLARDA GENEL KURULUN YERİ VE ANLAMI

I. VAKIFLARDA GENEL KURUL

A. ORTAYA ÇIKMASI

Vakıflara sağlanan ayrıcalıklardan faydalanma isteği ve özellikle dernekler alanında yaşanan gelişmeler¹⁰⁶, dernek kurma niyetindeki kişileri vakıf kurmaya yöneltmektedir. Dernek kurma özgürlüğüne yapılan müdahalelere karşı önlem almak üzere bir başka alternatif olarak, kimi derneklerin aynı zamanda vakıf şeklinde kurulduğuna da rastlanmaktadır¹⁰⁷. Derneklerin yedi kişi ile kurulması zorunluluğu karşısında vakfın tek kişiyle bile kurulabilmesi¹⁰⁸ de dernek gibi organize olmuş vakıfların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Vakıflarda üye kabul etmeye bir başka sebep de vakfın kuruluşu sırasında gayeye yeter miktarda malvarlığı tahsis etme şartının sağlanamamasıdır¹⁰⁹. Vakıfta kuruluş malvarlığının, gayenin gerçekleştirilmesine yeter miktarda olma şartı, vakfın gayesine göre değişkenlik gösterebilir, aynı malvarlığı değeri bir vakıf için yeterli sayılabilecekken başka bir vakıf için yetersiz bulunabilir. Mülga kanun döneminde gayeye yeter malvarlığının somut kriterlere göre değerlendirilemeyeşi, kuruluşta var

¹⁰⁶ Dernek kurma özgürlüğüne yapılan müdahaleler hakkında bkz. Gürzumar, **a.g.e.**, s. 535; Ballar, **Vakıflar**, s. 397. Yalnızca özel vakıfların dahil edilerek yapılan ve Türkiye’de vakıfların niteliklerini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmadan alıntıladığımız şu tespitler, sorunun kaynağını anlamak açısından dikkat çekicidir; “...vakıfların hukuki çerçevesi “üyeliği” kapsamamaktadır. Bunun sebebi vakıfların, özü itibariyle derneklerin aksine insan değil, malvarlığı birlikteliği olmalarıdır. Ancak, bazı kalkınmakta olan ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’de de vakıf, vatandaşların hayırseverlik (filantropi) çalışmalarında ve/veya sivil toplum çalışmalarında bulunabilmesi için alternatif bir “tüzel yapı” olarak kullanılmaktadır. Bu durumda, vakıflarda “üyeliğin ve üyelerin” bulunması, 1980’ler sonrasındaki çeşitli siyasi, sosyal ve ekonomik koşulların bir yansıması olmaktadır...”, Türkiye’de Hayırseverlik: Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet Araştırması Sonuç Raporları, “Türkiye’de Bireysel Bağışlar ve Vakıf Uygulamalarında Eğilimler 2” 2005, s. 146. ([https://www.tusev.org.tr/userfiles/image/ford/Turkiyede%20Bireysel%20Bagislar%20ve%20Vakif%20Uygulamalarinda%20Egitimler%20\(2\).pdf](https://www.tusev.org.tr/userfiles/image/ford/Turkiyede%20Bireysel%20Bagislar%20ve%20Vakif%20Uygulamalarinda%20Egitimler%20(2).pdf) e.t.: 20.04.2019).

¹⁰⁷ AKUT (Arama Kurtarma Derneği) hem dernek hem vakıf olarak iki ayrı tüzel kişiliği haizdir. Vakıf ilanını için bkz. http://www.resmigazete.gov.tr/a/eskiilanlar/2011/07/201107104.htm#%C3_%8701, dernek tüzüğü için bkz. <https://www.akut.org.tr/tuzuk>. Bunun gibi Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’ nin de (<https://www.cydd.org.tr/sayfa/tuzuk-13/>) ayrıca vakfı (<http://www.tcydv.org/sayfa/resmi-senet-147/>) mevcuttur (e.t. 26.04.2019).

¹⁰⁸ Doktrinde yedi kişi ile kuruluş şartı eleştirilmektedir, Saka, **a.g.e.**, s. 48.

¹⁰⁹ Bkz. Birinci Bölüm I/B/2/b.

olmayan ancak işleyişte elde edilebilecek üye aidatı gibi gelir kaynaklarıyla vakıf kurulmasına sebep olmuştur¹¹⁰. VGM’ nin her yıl belirlediği vakfın sahip olması gereken asgari malvarlığını oldukça düşük tutması da üyelik aidatı gibi sürekli bir gelir kaynağı yaratılmasına teşvik etmektedir¹¹¹.

B. TANIMI

1. Genel Olarak

Vakıflarda, üyelik ve buna bağlı olarak üyenin ihracına ya da vakfın kendi tasfiyesine karar verebilmesi gibi kişi birliğini akla getiren uygulamalar öngörülmektedir. Vakfın tarihi gelişimine uymayan ancak uygulamada dernek gibi çalışan bu vakıfları belirtmek üzere “üyeli vakıf”¹¹², “devekuşu vakıf”¹¹³, “genel kurullu vakıf”¹¹⁴ gibi terimler kullanılmaktadır. Vakıfların dernek gibi faaliyet göstermesi ise “dernekleşme sorunu” olarak ifade edilmektedir¹¹⁵. Bu vakıfların, TMK’da öngörülen klasik vakıflardan temel farkı dernek gibi üye kabul etmesi olduğundan çalışmamızda bu vakıfları ifade etmek üzere yapısını “üyeli vakıf” terimi tercih edilmiştir.

Üyeli vakıflar esasında tipe aykırıdır. Ancak dernek hükümleriyle öngörülen kurumların vakıf bünyesinde ne şekilde yer verildiğine göre bunlar tipe uygun ya da tipe aykırı olarak yorumlanabilirler. İlk bölümde açıklandığı üzere hukuki güvenlik ilkesi, üyeli vakıfların mümkün olduğunca tipe uygun yorumlanmasını gerektirmiştir.

¹¹⁰ Akyıldız, **a.g.e.** s. 421; Uyan, **a.g.e.**, s. 335-336.

¹¹¹ 2020 yılı için yeni vakıfların kuruluşunda, gayeye özgülenecek asgari mal varlığı Vakıflar Meclisi’ nin 02.12.2019 tarihli ve 416/389 sayılı kararı ile 80.000-TL (SeksenbinTürkLirası) olarak belirlenmiştir. <https://www.vgm.gov.tr/duyurular/2020-yili-yeni-vakiflarin-asgari-kurulus-malvarligi>, e.t.: 01.03.2020) Diğer ülkelerde vakıf kurmak için gerekli asgari miktarlar için bkz. <https://www.swissfoundations.ch/sites/default/files/Comparative%20Highlights%20of%20Foundation%20Laws.pdf> (e.t.: 20.04.2019). Uyan da vakıfta üyeliğin bir sebebi olarak özellikle geniş kapsamlı gayelerle kurulan vakıflarda VGM’ nin gayeye yeter malvarlığını kestirememesini göstermektedir, **a.g.e.**, s. 336.

¹¹² Uyan, **a.g.e.**, s. 327 vd.

¹¹³ Hüseyin Hatemi, “Önceki Hukukumuzda ve Türk Medeni Hukukunda Vakıf Kurumuna İlişkin Bazı Sorunlar ve Düşünceler”, **İÜMHAD**, C:11, S:14, 1977, 69-91 (Sorunlar), s. 86; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 501, kn. 5.

¹¹⁴ Engin, **Sempozyum**, s. 246.

¹¹⁵ Akyıldız, **a.g.e.**, s. 411.

Bu açıdan çalışmamızın bu bölümünde tanımdan evvel vakıfta genel kurulun tipe uygun yorumlanıp yorumlanamayacağı ve çalışma sistemi irdelenecektir.

2. Vakıfta Genel Kurula Yer Verilmesi

a. Katmanlı Yönetim Yapılanması

Derneklerde kararların alınması, uygulanması ve uygulanmanın denetimini kapsayan demokratik ve esnek bir yönetim anlayışı, karar ve denetimin birbirinden ayrıldığı çok katmanlı bir organizasyon yapısını gerektirir¹¹⁶. Vakıflarda ise vakfedenin baştan belirlediği gayeyi gerçekleştirmek üzere tek bir yönetim organına yer verilmesi yeterlidir, denetimini ise VGM dışarıdan denetim yapmak suretiyle gerçekleştirir¹¹⁷.

TMK hükümlerine göre tüm güçlerin toplandığı tek organlı bir yönetim yapısı vakıf için yeterli ise de günümüzde vakıflar bu basit organizasyon yapısından uzaklaşmıştır. Bunun sebeplerinden ilki, vakıflarda tahsis edilen malvarlığına ek gelir kaynağı olarak bağış toplamaya yönelmesidir. Bu durum vakıflar arasında rekabet yaratmaktadır. Bağışçının, bağış üzerinde gerçekten vakfın gayesi doğrultusunda tasarruf edileceğine güven duyması ve bağışta bulunması, vakıfların güvenilir bir yönetime sahip olmasına bağlıdır. Bu durumda basit bir organizasyon modeli ile bağışçı bulmak mümkün olmayabilir, vakfın profesyonel bir yapıda çalışması gerekir.

Vakıf malvarlığını koruma ihtiyacı¹¹⁸ da vakıf içerisinde denetim mekanizması gerektirmektedir. Zira vakıf, dernekteki üye ya da ticaret ortaklığındaki pay sahibi gibi

¹¹⁶ von Schnurbein/Schönenberg, **Legal Forms**, s. 260; Engin, **Sempozyum**, s. 245, dp. 21; von Schnurbein, **managerial influences**, s. 255.

¹¹⁷ İsviçre’de vakfın temsili ve diğer tüm işlemleri için tek bir yönetim organına (*Stiftungsrat*), kimi zaman bunun yanında denetimi gerçekleştirecek bir organa daha (*Revisionstelle*) yer verildiği görülür, bkz. Gandhi Hilfswerk Schweiz Vakfı vakıf senedi (<http://www.gandhicare.org/userfiles/default/pdfs/Satzung%20CH.pdf> , e.t.:01.09.2019), International Fellowship of Motorcycling Rotarians Vakfı vakıf senedi (<https://www.ifmr-ags.org/satzung/> , e.t.: 01.09.2019).

¹¹⁸ İsviçre ve Almanya’da vakıf malvarlığını korumak ve vakfa güvenilirliği sağlamak üzere vakıf bünyesine uygun düştüğü ölçüde vakıfların şirketler gibi şeffaflık, hesap verilebilirlik ve güçler ayrılığı ilkelerine dayalı kurumsal yönetime göre örgütlenmesi ve yönetilmesi kabul edilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının kurumsal yönetim ilkelerine göre yönetilmesini düzenleyen Swiss NPO ile ilkelerin nasıl uygulanacağına ilişkin önerilerden oluşan bir çalışma (Swiss Foundation Code) hazırlanmıştır Kâr elde etme amacı gütmeyen yirmi kuruluşun bir araya gelerek oluşturduğu Swiss NPO için bkz., Corporate Governance-Richtlinien für Nonprofit-Organisationen in der Schweiz, 2006, (<http://www.swiss-npocode.ch/cms/> , e.t.: 16.11.2019). SwissFoundations tarafından hazırlanan Swiss Foundation Code için bkz. dp. 39. Söz konusu çalışma bağış yapan (*grant-making*)

tüzel kişilik içerisinde bir otoriteye sahip olmadığı gibi piyasa denetimine de tabi değildir¹¹⁹. VGM' nin geriye dönük denetimi, vakıfta muhtemel hukuka aykırılıkların zamanında tespit edilmesinde yetersiz kalır¹²⁰. Nitekim sayısız vakfın her bir işleminden VGM' nin haberdar olabilmesi de olanaksızdır.

Vakıfların klasik vakıf yapısından uzaklaşmasının bir diğer nedeni de vakfedenlerin vakıf kurulduktan sonra da münhasır konularda söz hakkı elde etme arzusudur. İdeal gayeli bir tüzel kişi kuracak olanların vakfa özgü bir nitelik olan kendi iradelerine tam olarak bağlı kalınması isteğinin yanında kendi değişen iradelerine göre karar alınması isteği dernek yapısına benzer bir yapıda vakıf öngörülmesi sonucunu doğurmaktadır. Uygulamada vakfedenler genel kurul ya da mütevellî heyeti adı altında öngördükleri organla vakıf bünyesinde bulunmaya devam etmekte ve vakfın diğer organlarını seçmek ile vakıf senedinin tadili için mahkemeye başvurmak gibi bazı stratejik kararları almaya bu organı, dolayısıyla kendilerini yetkili kılmaktadırlar. Yönetim organına ise vakıf malvarlığı üzerinde tasarrufa karar verme gibi diğer münhasır yetkilerle birlikte işletmesel yetkiler verilmektedir. Vakıfta kurucunun aynı zamanda yönetim organında bulunmasında bir engel yoktur, ancak bu durum vakıfta diğer organlarda çalışanlarla çıkar çatışmasına yol açabilmektedir¹²¹.

Vakfeden her ne kadar yönetim yapısı oluştururken özgürse de vakfın yapısı, organlararası yetki dağılımında aynı özgürlüğe izin vermez. Vakfedenin zorunlu organa ait olması gereken yetkileri ayrı organlarda öngörmesi zorunlu organın tespitini

vakıfları esas alarak hazırlanmakla birlikte diğer vakıflarda da uygulama alanı bulur, **a.e.**, s. 7. Ayrıca diğer ülkelerdeki vakıflar kurumsal yönetim çalışmalarına ilişkin bkz. **a.e.**, s. 175-178. Bağış yapan vakıflar, kamu bağışları ya da vakıf malvarlığının elverdiği ölçüyle sınırlı olmaksızın malvarlığını kendinin ya da üçüncü kişilerin projelerini desteklemek üzere kullanan vakıflar olarak tanımlanmaktadır, Sprecher, **a.g.e.**, s. 529. Avrupa Vakfı'nın yayınladığı iyi yönetim ilkeleri için bkz. <https://www.efc.be/> (e.t.: 16.11.2019). Türkiye'de hukuki bir zorunluluk bulunmamasıyla birlikte kurumsal yönetim ilkelerine göre çalışmayı kabul eden pek çok vakıflar bulunmaktadır, örn. Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) (<https://docplayer.biz.tr/11213711-Kurumsal-yonetim-beyani.html>, e.t.: 16.11.2019). Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) (<https://tegv.org/hakimizda/kurumsal-yonetim/>, e.t.: 16.11.2019), Toplum Gönüllüleri Vakfı (<https://www.tog.org.tr/kurumsal-yonetim-derecelendirme-notumuz-belirlendi/>, e.t.: 16.11.2019).

¹¹⁹ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 41.

¹²⁰ von Schnurbein/Schönenberg, **Legal Forms**, s. 96.

¹²¹ Vakfedenin kuruluşun sonra psikolojik olarak vakfı kendi malvarlığı gibi görmeye devam etmesinin yaratacağı çıkar çatışması hakkında bkz. Mecking, **a.g.e.**, s. 53; Büchler/Jakob, **a.g.e.**, s. 295, kn. 2; Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 30.

imkânsız kılar. Vakıfta hangi organın vakıf adına ve hesabına hukuki işlemlerin tarafı olabileceğinin, vakfın sorumluluğuna yol açan hâllerde vakıfta hangi organın sorumluluğun muhatabı olacağının ya da bu durumda hangi organın üyelerine rücu edileceğinin tespiti açısından bu ayrımı yapmak gereklidir. Ancak uygulamada yetki dağılımının bu şekilde yapılmaması organların hukuki niteliğinin belirlenmesinde karışıklığa neden olmaktadır.

Vakıfta organların hukuki niteliğinin belirlenmesi için TMK m. 107/f. 2'ye dayanılarak vakıf senedi dava yoluyla tamamlattırılabilir, ancak madde ile düzenlenen dava yoluna başvurulmadan önce vakıf senedinin yorumu ile organların niteliği hakkında sonuca gidilmesi de mümkündür. Örneğin müteveli heyete senet değişikliğine karar verme yetkisi verilmişken bir başka organ vakfın en yetkili organı olarak gösterilmişse senedin yorumu ile yetkili organ belirlenebilir. Bu gibi durumlarda vakfedenin iradesine saygı gereği onun gerçek iradesinin araştırılması uygun olacaktır. Vakıf kurma işleminin tek taraflı bir irade beyanı olduğu da dikkate alındığında irade teorisine göre yorum faaliyetinde bulunulması isabetli olur¹²². Zira vakıf kurma tek taraflı bir hukuki işlem olması bakımından yalnız vakıf kuranın iradesi önemlidir, onun iradesine itibar edilmelidir. İrade teorisine göre vakfedenin iradesinin tespiti için vakıf senedine göre yorum yapmak gerekecek ve TMK m. 2 gereği vakıf senedinde organlara verilen görevlere bakılarak diğerlerine nazaran daha fazla asli görevler üstlenmiş organ zorunlu organ sayılacaktır¹²³.

Yorum yolu ile sonuca varılamadığı durumda VGM'nin TMK m. 107/f. 2'ye dayanarak organlara verilen yetkide eksiklik sebebiyle mahkemeye başvurusu¹²⁴ ve vakfedenin görüşü doğrultusunda vakıf senedi tamamlattırılabilir. Ölüme bağlı tasarrufla kurulmuş vakıflarda ise TMK m. 102/f. 3 gereği vakfın kurulması için

¹²² Büchler/Jakob, **a.g.e.**, s. 254, kn. 20. Vakıf yönetimine ilişkin eksikliğin tamamlanmasına yönelik bir çözüm yolu olarak da ZPO Art. 256'ya dayanılarak görevli organın tespiti için mahkemeye başvurulabileceği savunulmaktadır, Dominique Jakob, **Schutz der Stiftung: die Stiftung und ihre Rechtsverhältnisse im Widerstreit der Interessen**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2006, s. 383.

¹²³ Doktrinde Ögüz, bu durumda karar alma ve alınan kararları uygulama açısından en fazla yetkiye sahip organın, yani yetkileri sayma yoluyla ulaşılabacak sonuca göre en fazla sayıda yetkinin bulunduğu organın, zorunlu organ sayılmasını savunmaktadır, **a.g.e.**, s. 79.

¹²⁴ Kanunda sadece VGM'ye mahkemeye başvurma hakkı verilmesi eleştirilmektedir, vakfa da aynı hakkın verilmesi gerektiği savunulmaktadır, İkizler, **a.g.e.**, s. 179; Akbulut, **a.g.e.**, s. 143.

mahkemeye başvuracak kişiler ilgililer veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirimine üzerine ya da VGM olarak sayılmıştır. Ölüme bağlı tasarrufla kurulmuş vakıfların vakıf senedindeki eksiklik için mahkemeye başvuracak kişilerin görüşüne değil, zorunlu organdan ya da vakfedenin yetkili kıldığı bir organ varsa o organdan görüş alınması gerektiği savunulmaktadır¹²⁵. Kanaatimizce vakfedenin buna ilişkin bir iradesi bulunmuyorsa vakfin ve yararlananların menfaatinin korunması bakımından söz konusu eksikliğin tamamlanması için aşağıda açıklayacağımız çarelere başvurulmalı, yine sonuç alınamıyorsa son çare olarak vakfin zorunlu organından görüş alınmalıdır.

İsviçre hukukunda ZGB Art. 83d ile emredici olarak vakıf örgütünde eksiklikler bulunması durumunda denetim makamının gerekli önlemleri alacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte hükümde gerekli önlemler, eksikliğin kanuna uyun olarak tamamlanması için yeterli süre verilmesi veya eksik organın re'sen atanması şeklinde sayılmıştır. Maddede denetim makamına uygun gördüğü önlemi alma yetkisinin yanında ayrıca vakfin kendi organizasyonunu oluşturamadığı durumlarda vakfin malvarlığını benzer gayeli başka bir vakfa tahsis etme yetkisi de tanınmıştır¹²⁶ (ZGB Art. 86d Abs. 2). Denetim makamı verilen bu yetkileri yine vakfedenin iradesine saygı çerçevesinde kullanabilecektir¹²⁷.

Vakıf senedinde en yetkili organ olarak genellikle kurucuların bulunduğu organın gösterildiği ve bu hâlde Yargıtay' ın organlararası görev dağılımını incelemeksizin vakfedenin iradesini kabul ettiği görülmektedir¹²⁸. Kanaatimizce “en yetkili organ” ifadesinden, vakıfta tek zorunlu organ öngörülebileceğinden ötürü, zorunlu organ anlaşılmalıdır. Münhasır yetkilerin organlar arasında eşit dağıtıldığı ve zorunlu organın gösterilmediği hâllerde ise malvarlığının korunması açısından kurucuların bulunduğu organın zorunlu organ sayılması isabetli bir yaklaşımdır. Fakat böyle bir

¹²⁵ Vakfedenin güven duyduğu ve dolayısıyla zorunlu organa seçtiği kişilerin görüşüne öncelik verilmesinin isabetli olacağı yönünde, İkizler, **a.g.e.**, s. 177; Akbulut, **a.g.e.**, s. 127.

¹²⁶ Maddenin 2006 yılı değişikliğinden önce vakfedenin aksine iradesi bulunmadıkça uygulanabileceği düzenlenmekteydi, bugün için böyle bir kanuni şart bulunmamaktadır, Akbulut, **a.g.e.**, s. 148.

¹²⁷ Akbulut, **a.g.e.**, s. 147.

¹²⁸ Y. 18. HD, T. 07.06.2016, E. 2016/8502, K. 2016/9134; Y. 18. HD, T. 05.06.2006, E. 2006/4119, K. 2006/4773 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

eşitlik durumu olmasının yanında vakıf senedinde en yetkili organın da gösterildiği ihtimalde yetkilerin dağıtılmasına ilişkin doğrudan uygulanacak bir yasak bulunmadığından vakfedenin iradesine öncelik verilecek, vakıf senedinde gösterilen en yetkili organ zorunlu organ kabul edilecektir¹²⁹. Bunların dışındaki hâllerde kanaatimizce en fazla münhasır yetkiye sahip organ zorunlu organ sayılmalıdır¹³⁰, zira vakfedenin yanlış nitelmesi verdiği yetkilerden zorunlu organ olarak öngördüğü anlaşılan organın ihtiyari sayılmasına yol açmaz (*falca demonstratio non nocet*). Vakfeden organların yetkileri bakımından irade açıklamadığı ve fakat zorunlu organı gösterdiği durumlarda ise TMK m. 72' ye kıyasen tüm münhasır yetkiler zorunlu organa ait kabul edilecektir.

Sonuç olarak, katmanlı yönetim yapılanması her ne kadar geleneksel vakıf örgütüne uymasa da tek başına tipe aykırılık yaratmaz. TMK m. 109 gereği vakıflarda ihtiyari organlara yer verilebilmektedir. Genel kurul, mütevelli heyet, icra komitesi gibi isimler her ne kadar dernek tüzel kişisini akla getirse de vakıfta organlara verilen yetkiler incelenmek suretiyle tipe aykırılık bulunup bulunmadığına karar verilmelidir.

b. Maddi Edim Karşılığında Oy Hakkı Verilmesi

Klasik vakıfta tüm organlar vakfedenin iradesini yerine getirmek üzere görevlendirilir, dolayısıyla vakfın organizasyonunda yer alan kişiler vakıfla aralarındaki hukuki ilişkinin niteliğine göre vekâlet ya da hizmet akdi kurarlar. Vakıf zorunlu organı gönüllülük esasına göre çalışır, dolayısıyla zorunlu organ üyeleri

¹²⁹ Y. 18. HD, T. 05.06.2006, E. 2006/4119, K. 2006/4773 sayılı kararı şöyledir; “... Dava dilekçesinde vakıf senedinde yapılan değişikliğin tescili istenilmiştir... Davacı vakfa ait vakıf senedinde; senedin hangi organ tarafından değiştirileceği ve bu değişikliğin nasıl yapılacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmamakla birlikte bu konuda vakfın en büyük ve yetkili organının genel kurul (Kurucular Kurulu) olduğu görülmekle, senet değişikliğinin bu organ tarafından kararlaştırılması gerekir...” (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

¹³⁰ Yargıtay’ ın, kanaatimizce isabetli bir yaklaşımla organların yetkilerine göre verdiği kararı şöyledir; “...Dosyada bulunan davacıya ait vakıf senedinin 12. maddesine eklenmek istenilen fıkra da, mütevelli heyet üyelerinin mazeretsiz olarak üst üste olağan ve olağanüstü iki toplantıya katılmaması veya noterden düzenlenmiş vekâletname ile vekil tayin etmemesi halinde, **yönetim kurulunca alınacak karar sonucu bu üyeliklerinin sona ereceği öngörülmekte ise de; vakfın asli ve en yüksek karar organı niteliğinde olan, yönetim kurulunu seçen, denetleyen mütevelli heyet üyelerinin, kendisinin seçtiği kurulun kararıyla bu üyeliklerinin sona erdirilmesi şeklindeki senet değişikliği de, bu iki kurulun statü ve fonksiyonlarıyla bağdaşmayacağından doğru değildir...**” (Y. 18. HD, T. 08.04.2002, E. 2002/793, K. 2002/3691, erişim: <http://www.kazanci.com>, e.t. 26.04.2019).

vakıfla vekâlet ilişkisi kurar. İhtiyari organ ise kural olarak sürekli çalışmak suretiyle vakfın işleyişi için gerekli gündelik işleri ücret karşılığında görür, ihtiyari organ üyeleri ile vakıf arasında ise hizmet akdi kurulur. Vakfın kuruluşunda yeterli malvarlığı tahsis etme yükümlülüğü bulunduğundan vakfa katılacakların maddi karşılık getirmesine gerek yoktur, hatta baştan getirilen malvarlığı üzerinde söz hakkı elde edecek şekilde dernek üyeliği gibi bir hukuki ilişki kurulmasında vakıf malvarlığı bakımından risk yaratabilir. Zira dernekteki gibi üye ihracı da mümkün olmayacaktır¹³¹.

Vakfın bu şekilde öngörülen hukuki yapısına rağmen uygulamada vakıf ile yöneticileri arasında kişi birliğini akla getiren bir hukuki ilişki kurulmaktadır. Vakfa aidat gibi irat şeklinde ya da peşin belirli bir miktar bağış gibi maddi bir edim kazandırmak karşılığında vakıfta yönetici seçilme imkânı sağlanmaktadır. Bir başka deyişle vakıf senedinde kişilerin maddi edimleri karşılığında vakıf senedinde münhasır yetkilerin bırakıldığı organa¹³² seçilerek vakfın iradesinde söz hakkına sahip olabildikleri bir karşılıklı borç ilişkisi öngörülmektedir.

Dernek üyeliği için öngörülen hükümlere kıyas klasik vakıf tipine uygun değildir. Dolayısıyla üyeli vakıflar da esasında vakıf olarak kurulan ve vakıf hükümlerine tabi tüzel kişiler olduğundan edimlerin değiş tokuşu bir sözleşme ilişkisi içerisinde değil, birbirlerinden ayrı değerlendirilerek ayakta tutabilir. Dolayısıyla söz konusu hukuki ilişkiler ancak oy hakkı elde edenin bağışlama vaaında bulunduğu, bundan bağımsız olarak vakıfta gönüllülük esasına göre çalıştığı şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte üyeliğin öngörüldüğü ve tesciline cevaz verilen vakıflar için bu yorum üye ile vakıf arasındaki hukuki ilişkiyi tam olarak ortaya koymayacaktır. Zira dernek ile üye arasındaki hukuki ilişkide üyenin hak ve borçları vakıf üyesi için de geçerli olacaktır. Dernek üyelerinin eşit davranılmasını isteme hakkı (TMK m. 68/f. 1), toplantıya çağrı hakkı (TMK m. 75/f. 1), gündeme madde ekleme hakkı (TMK m. 79/f. 2), eleştiri ve

¹³¹ Bkz. Üçüncü Bölüm II/C.

¹³² Maddi edime karşılık herhangi bir organda değil, sadece münhasır yetkilere sahip organda bulunmanın tipe aykırılık yarattığı kanaatindeyiz. Örneğin danışma niteliğinde kullanılacak oy hakkı nihai karar değildir. Zaten aidat ödeyenin menfaati de münhasır konularda oy hakkı elde etmek olduğundan aksi duruma uygulamada pek karşılaşılmaz.

yakınma hakkı¹³³, dernek içi denetim yollarının tüketilmesi yükümlülüğü (TMK m. 83/f. 2) gibi hak ve yükümlülükler de üyelik ilişkisinin kapsamındadır. Söz konusu hak ve yükümlülükler oy hakkını koruyan, esasında oy hakkına bağlı haklardır. Birlik ile üye arasındaki ilişkinin sağlıklı yürütülebilmesi açısından bu hak ve yükümlülükler gereklidir¹³⁴. Vakfedenin vakıf senedinde öngördüğü üyelik ve oy hakkında da aynı menfaat söz konusudur, bu nedenle üyeli vakıfta yalnızca aidat borcu ile oy hakkının değiş tokuşundan ibaret bir ilişki kurulması da mümkün değildir. Yönetici ile vakıf arasındaki bahsi geçen sinallagmatik ilişki, yalnız aidat ve oy hakkından oluşan karşılıklı edimlerin değiş tokuşundan ibaret sayılamaz. Sonuç olarak üyeli vakıflarda üyenin maddi edimde bulunması ve karşılığında oy hakkı elde etmesinin birbirinden bağımsız iki edim olarak yorumlanması gerçekçi olmayacaktır, üyeli vakıfta üye ile vakıf arasındaki hukuki ilişki dernek ile üye arasındaki hukuki ilişkiye benzetilmektedir.

II. VAKIFLARDA GENEL KURULA UYGULANACAK HÜKÜM

A. TİPE BAĞLILIĞI AŞAN YAPILARDA KURAL: TBK m. 620/f. 2

1. Genel Olarak

Adi ortaklık hükümleri genel itibariyle yedek hükümlerden oluşur, bu sayede adi ortaklıkta sözleşme serbestisi en esnek biçimde uygulanır¹³⁵. Adi ortaklık bir ortaklığın gerektirdiği asgari unsurlarla (müşterek gaye, müşterek çaba, katılma payı, birden fazla kişinin kurduğu akdi ilişki) kurulduğundan tüm ortaklıkların temelidir¹³⁶.

¹³³ Özsunay, **a.g.e.**, s. 263.

¹³⁴ Bir görüşe göre ise tüzel kişiler diğer tüm kişilerle her türlü hukuki ilişkiyi kurabileceklerinden vakfın da bağışçılara aidat yükümlülüğü yüklemesi mümkündür, ancak bundan ötürü haklar elde etmediği bağışlama taahhüdünden ibaret tek taraflı borç ilişkisi söz konusu olur, Doğan, **a.g.e.**, s. 175; Uyan, **a.g.e.**, s. 324.

¹³⁵ Y. Ümit Doğanay, **Adi Şirket Akdi**, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1968, (Adi Şirket), s. 5; Nami Barlas, **Adi Otaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri**, 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 2.

¹³⁶ Oruç Hami Şener, **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008, s. 140; Rona Serozan, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm** (yay. haz. Rona Serozan/Başak Baysal/Kerem Cem Sanlı), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, (Borçlar Özel), kn. 125-126.

Adi ortaklık kişiliği haiz değildir, yalnızca bir araya gelenlerin kurdukları akdi ilişkiden ibarettir¹³⁷. Dolayısıyla adi ortaklıktaki katılım payı her ortak için borç ve aynı zamanda diğer ortaklar için hak doğurur¹³⁸. Adi ortaklığa kişilik atfedilmemesinin bir başka sonucu da ortakların ortaya koyduğu ve birleştirdikleri malvarlığına elbirliği ile malik olmalarıdır. Malvarlığı üzerinde tasarruf etme kararını birlikte alırlar, bu yüzden adi ortaklık yapısı gereği genel kurul örgütüne ihtiyaç duyar. Elbirliği ile mülkiyet gereği ortakların sorumluluğu da ağır ve müteselsildir¹³⁹.

Adi ortaklığın temel ortaklık tipi niteliğiyle paralel olarak, TBK m. 620/f. 2 hükmü ile bir ortaklığın kanunla düzenlenmiş ortaklıkların ayırt edici niteliklerini taşınamaması halinde adi ortaklık sayılacağı düzenlenmiştir. Mülga eMK m. 520/f. 2 ile şirketler için, eMK m. 55 ile dernekler için düzenlenen adi ortaklık sayılma kuralı, bugün tüm tüzel kişiler için ortak bir hüküm altında uygulama alanı bulmaktadır.

2. Genel Kurula Sahip Vakıf Adi Ortaklık Sayılamaz

Söz konusu madde ile kamu güvenliğini sağlamak üzere her ortaklığın kanunda düzenlenen tüzel kişilerden birinin ayırt edici niteliklerini haiz olması gerektiği, aksi halde bu ortaklıkların kişilik kazanmayacağı öngörülmüştür. Hüküm bir açıdan kişilik yaratma iradesini, sözleşme ilişkisi ile bir araya gelmek sayan bir nevi yaptırımdır. Bununla birlikte hüküm bir özel hukuk cezası değildir, zira şartları oluşmuşsa hâkim özel hukuk cezasını uygulamaktan kaçınamazken bir birliğin adi ortaklık sayılıp sayılmaması hâkimin takdirine bağlıdır. Nitekim karşılaşılan ilk tipe aykırılıkta böylesine ağır sonuç doğuran bir hükme başvurulması adaletli olmayacaktır. Doktrinde de TBK m. 620/f. 2 hükmüne, atipik yapıların kıyasla dahi ayakta tutulmadığı hâllerde başvurulacağı ifade edilmektedir¹⁴⁰.

¹³⁷ Hayri Domaniç, **Adi, Kolektif ve Komandit Şirketler**, Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1988, s. 71. Adi ortaklıkta ortaklar arasında aynı yöndeki iradelerden bahsedilmez, böylelikle adi ortaklık karar hukuki işleminden ayrılır. İki kişiyle de adi ortaklık kurulabileceğine göre müşterek hukuki işlem olarak da nitelendirilmez. Adi ortaklığın adı geçen kurumlarla açıklanamayacağı yönünde, Doğanay, **Adi Şirket**, s. 20-21; Barlas, **a.g.e.**, s. 58-59.

¹³⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 48, ekleyelim ki diğer ortaklar temerrüde düşen ortaktan borcu ifa etmesini kendileri için değil, adi ortaklık adına isteyebilirler (*actio pro socio*), **a.e.**, s. 57; Şener, **a.g.e.**, s. 207; Reha Poroy (Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, Güncelleştirilmiş, Yeniden Yazılmış 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 58, kn. 81a.

¹³⁹ Domaniç, **a.g.e.**, s. 76.

¹⁴⁰ Serozan, **Borçlar Özel**, kn. 127.

Herhangi bir tüzel kişinin esaslı unsurlarını barındıran ve dolayısıyla kişilik yaratma sonucuna yönelmiş irade beyanı varsa *favor negotii* bu iradeye itibar edilir¹⁴¹. Vakıf kurma işlemi tek taraflı bir hukuki işlem olması bakımından yalnız vakıf kuranın iradesi önemlidir, onun iradesine itibar edilmelidir. Bu yüzden vakıf kurma beyanı irade teorisine yorumlanır¹⁴². Buna göre hukuki işlemin yorumu, irade sahibinin beyanından anlaşılması gerekenden ibarettir. Vakfedenin vakıf kurma iradesi anlaşılıyorsa, bunun farklı yönde yorumlanması mümkün olmayacaktır.

Son olarak, şimdiye kadar VGM’ nin üyeli vakıfların tescilinde olumlu görüş sunması ve bunların mahkeme kararı ile tescil edilebilmesi karşısında bundan sonra da üyeli vakfın kurulması için yapılan başvuruya, “vakıf kurma iradesi” anlamını vermesi beklenmelidir.

B. DERNEK HÜKÜMLERİ KİYASEN UYGULANABİLİR Mİ?

1. Dernek ile Vakıf Arasındaki Temel Ayrım

TMK’ nın ikinci kısmında düzenlenen dernek ile vakıf arasında temel bir ayrım yapmak gerekirse, dernekte bir araya gelen kişiler birbirlerine karşı müşterek hareket etme taahhüdü altına girerek aralarında sözleşme ilişkisi kurarken¹⁴³ vakıf tek kişinin hukuki işlemiyle de kurulabilmektedir. Birden fazla kişi vakıf kurma işlemi gerçekleştirdiğinde ise birbirine karşı borç altına girmezler, bu nedenle gayeye malvarlığı tahsis etme niyetinden vazgeçen kişiyi diğer vakfedenler ifaya zorlayamaz¹⁴⁴.

Derneklerde müşterek bir gaye uğruna “bireyler” bir araya gelir, vakıf ise bir veya birden fazla kişi “malvarlıklarını” belirli bir amacı gerçekleştirmeye hasrederler.

¹⁴¹ Aynı yönde, Akbulut, **a.g.e.**, s. 151.

¹⁴² Bkz. dp. 122 ve buna bağlı metin.

¹⁴³ Baki İlkay Engin, **Dernek Üyeliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1995 (Dernek Üyeliği), s. 27. Birden fazla kişinin vakıf kurma işlemi de bu açıdan dernek ve ortaklık kurulmasına benzetilmiştir, Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 161. Ayrıca belirtelim ki dernek kurma işlemi doktrinde toplu hukuki işlem olarak nitelendirilmektedir, Engin, **Dernek Üyeliği**, s. 160, dp. 18; M. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, 18. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 180, kn. 619; Hatemi, **Kişiler**, s. 125, kn. 5. Toplu hukuki işlemin tanımı hakkında görüş birliği bulunmamakta, müşterek hukuki işlemle karıştırıldığı yönünden eleştirilmektedir, bkz. Oğuzman/Barlas, **a.g.e.**, s. 180, dp. 278.

¹⁴⁴ Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 163; Doğan, **a.g.e.**, s. 91.

Baştan vakfedenler tarafından tahsis edilen malvarlığı kuruluştan itibaren tam bağımsız hale gelirken derneklerde kurucuların malvarlığı üzerinde söz hakkı bulunur. Vakfın kuruluşunda gayeye yeter malvarlığı getirme şartı karşısında derneklerde ise üyelere aidat ödeme yükümü getirilmiştir. Dernekler daha sonra üye de kabul edebilmeleri sayesinde gayeleri için gerekli malvarlığını sonradan elde edebilmektedir. Üyeli vakıfların ortaya çıkması tam da vakıfların derneklerden farklı olarak kuruluşta gayeye yeter malvarlığı tahsis etme şartının göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır.

2. Riskler

Vakıf tipini aşan şekilde dernek hükümlerine kıyas, hem vakıfta baştan tahsis edilen malvarlığının kötüye kullanılması riski doğacak hem vakıf hükümleri ile dernek hükümleri arasında birbiriyle çelişen durumlar ortaya çıkaracaktır. Derneğe üyelik; gayeye maddi katkıda bulunmak karşılığında bu gaye etrafında dernek faaliyetlerine katılma hakkı elde edilen, derneğe aidiyet ve sadakati gerektiren, işgörme sözleşmelerine nazaran daha yoğun kişi unsuru barındıran bir hukuki ilişkidir¹⁴⁵. Vakıf kurulduğu anda kurucularından ayrı bir tüzel kişilik kazandığından vakıfla böylesine bütünleşen bir organ ya da kişiyi bünyesinde bulundurmaz. Bu yüzden vakıfta üyelik, dernek hükümlerine kıyasen kabul edilemez. Örneğin üyeler alacakları kararla her zaman derneğe son verebilirler (TMK m. 88). Dernek üyeliğinin aynı şekilde vakıfta öngörülmesi halinde üyeler, vakfedenin baştan tahsis ettiği malvarlığını kendi çıkarlarına kullanabilir ve vakfa kendi iradeleriyle son verebilirler. Vakıfta ihraç kararının alınabilmesi ise vakıflarda yönetici değişikliğinin mahkeme kararı ile yapılmasına çelişki yaratmaktadır¹⁴⁶.

3. Dernek Hükümlerine Kıyasın Sınırı

Kanunda derneklere ilişkin geniş bir düzenlemeye yer verilmişken vakıflara daha dar bir alan bırakılmıştır. Zira vakıf tüzel kişisinin vakfedenin iradesine odaklı yapısı, vakıflar alanında düzenleme yapılıp yapılmamasına da etki eder. Her bir özel hüküm vakfî dogmatikleştirir, diğer bir deyişle vakfedenin iradesi ile çatışma yaratır. Bu

¹⁴⁵ Engin, **Dernek Üyeliği**, s. 24-25.

¹⁴⁶ Bkz. Üçüncü Bölüm II/C.

nedenle yalnızca gereklilik olduğu hâllerde vakıflara ilişkin düzenleme yapılması gerekir (*Verhältnismässigkeitsprinzip*)¹⁴⁷. Bu durum ise vakıflarda sık sık boşluk doğmasına sebep olur.

Vakıflar, diğer tüzel kişilerden ziyade kendisi gibi üçüncü kişilerin yararına kurulan derneklerle paralel bir düşünsel temele dayanır¹⁴⁸. Bu yüzden vakıf hükümlerinde boşluk söz konusu olduğunda ve vakfın bünyesine uygun düştüğü ölçüde derneklere ilişkin hükümlere kıyas yapılır¹⁴⁹. Ancak vakıfların mal birliği niteliği, dernekler de dâhil ona tüm tüzel kişilerden ayrı bir nitelik kazandırır. Klasik vakfın kişi unsurundan tamamen bağımsız olması, yürütmeden ibaret organizasyonu ve dışarıdan denetimi gerektirmesi gibi uygulamalar mal birliği niteliğinden kaynaklanır. Bu durum, vakfın niteliğine uygun düşen dernek hükümlerini oldukça sınırlandırır. Dernek hükümlerine kıyas alanı vakıf tipi sınırlarıdır; derneğin kolektif yapılanması kıyas dışında kalırken kurumsal açıdan kıyas mümkündür¹⁵⁰. Bu anlamda vakıfta birden fazla organa yer verilmiş fakat daha sonra boşluk ortaya çıkmışsa dernek hükümlerine kıyasen başvurulacaktır¹⁵¹.

Tüzel kişilerde tipe bağlılık, boşluğun olumsuz yönde yorumlanmasını gerektirir¹⁵². Bu açıdan kıyas yapılan tüzel kişi için düzenlenmiş fakat diğer tipte öngörülme- yen kurumlara izin verilmediği yönünde yorum yapılmalı, iki tüzel kişinin de kapsamında kalan kurumlar kıyasa konu edilmelidir. Diğer yandan klasik vakıflarda öngörülme- yen her kurumun tipe aykırı olduğu söylenemez, zira vakıflarda katmanlı yönetim yapısına sahip vakıflar ile kurulmasına izin verilmiş tipe aykırı vakıflar hukuki güvenlik ilkesi

¹⁴⁷ Jakob, *Stiftungsbegriff*, s. 252. Dernek özerkliği ilkesi de vakfedenin iradesine saygı gibi dernek kurucularının dernek iç işleyişini düzenlemede olabildiğince serbest bırakılmalarını ifade eder, Engin, *İhraç*, s. 288. Vakfedenin iradesi ise, vakfın kurulmasıyla kurucularından tamamen ayrı bir tüzel kişilik kazanması sebebiyle dernek özerkliğinden daha geniş kapsamlıdır.

¹⁴⁸ Egger, *a.g.e.*, s. 149, kn. 3.

¹⁴⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, *a.g.e.*, s. 419, dp. 319'da verilen kararlar. Ayrıca bkz. Harold Grüninger, *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I Art. 1-456 ZGB*, 5. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, Art. 83 N. 3a, s. 598.

¹⁵⁰ Büchler/Jakob, *a.g.e.*, s. 265, kn. 3.

¹⁵¹ Y. HGK, T. 26.12.2001, E. 2001/18-1163, K. 2001/1172, "...özellikle *Dernekler Yasası*'ndaki kuralların yasaya konuluş nedenleri, benzeri nitelikteki vakıfların, (mütevelli heyeti, kurucular kurulu, genel kurul, kongre gibi değişik isimler altında anılan) üst düzeydeki karar organlarının toplantıları için de aynen geçerlidir ve gereklidir...", Ögüz, *a.g.e.*, s. 76-77, dp. 49.

¹⁵² Serozan, *Yöntem*, s. 114.

gereği tipe uygun yorumlanabildiği sürece dernek hükümlerine kıyasla geçerli olarak kurulmuş kabul edilebilecektir.

Yargıtay, vakıf senedindeki eksiklikleri doldururken tipe uygun ya da aykırı ayrımı yapmadığı gibi AY m. 33' ün vakfa üyelik hakkını da düzenlediği gerekçesiyle dernek hükümlerinin kıyasen uygulanabileceğine karar vermektedir¹⁵³. Doktrinde de bir görüş, vakıfta üyeliğe dernek hükümlerinin kıyasen uygulanabileceği yönündedir¹⁵⁴.

Yargıtay vakfa üye olma hakkını kabul etmesine rağmen üyelik ilişkisinin getirdiği diğer haklara karşı aynı tutumu sergilememektedir. Örneğin dernekte üyeler oy haklarını derneğin sona ermesi yönünde de kullanabilirken hiçbir vakfın kendi aldığı kararla tasfiyesi kabul edilmemektedir¹⁵⁵. Esasında dernek üyeliğine ilişkin tasfiye dâhil tüm hükümlere kıyas yapılsaydı, pratikte vakıflarda üyeliğe de yer verilmezdi. Ayrıca üyeli vakıflar hukuki güvenlik ilkesi gereği dernek hükümlerine daha geniş bir kıyas yapılmasını gerektirecektir, bu açıdan da Yargıtay' ın tutumunun hatalı olduğu kanaatindeyiz.

C. 4721 SAYILI TMK'NIN VAKIFLARA İLİŞKİN HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI

Vakıf organlarına vakıf tipine uymayan yetkiler verilmesi, vakfın ehil olmadığı bir konuda yetkilendirmesi olduğundan kural olarak bu yetkilerin yok hükmünde sayılması gerekir¹⁵⁶. Ancak daha önce açıkladığımız üzere üyeliğin öngörüldüğü

¹⁵³ Y. 18. HD, T. 03.07.2006, E. 2006/3310, K. 2006/5512 sayılı kararda; "...vakfın organları, mütevelli heyeti danışma kurulu, yönetim kurulu ve genel sekreterlik olarak belirtilmiş, vakıf senedinde değişiklik yapılması konusunda bu organlardan hangisinin yetkili olduğu hususunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Anayasanın "Dernek Kurma Hürriyeti" başlığını taşıyan ve derneklerle ilgili hükümler içeren 33.maddesinin son fıkrasında "Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır" kuralı yer almaktadır. Anayasanın bu maddesinin yollaması ile Türk Medeni Kanununun Derneklerle ilgili maddeleri ve Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamaları göz önünde tutulduğunda, özellikle anılan Yasanın 73. maddesi hükmü dikkate alındığında, davacı vakfın senedinde değişiklik yapılmasına karar vermesi gereken yetkili organın vakfın mütevelli heyeti (genel kurulu) olduğu anlaşılmaktadır..." (www.kazanci.com, e.t.: 26.04.2019).

¹⁵⁴ Özsunay, **a.g.e.**, s. 433; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 427, dp. 401.

¹⁵⁵ Bkz. İkinci Bölüm II/B.

¹⁵⁶ Bu yetkilere dayanılarak alınan kararlar da yok hükmündedir, Nomer, **a.g.e.**, s. 69. Bir görüş ise bu yetkilere dayalı işlemlerin yetkisiz temsil hükümlerine tabi olacağını ileri sürmektedir, Büchler/Jakob, **a.g.e.**, s. 267, kn. 9. Bu kabule göre organların girdikleri hukuki işlemler, vakfedenin vakıf senedinde öngördüğü yetkilendirmenin vakfın söz konusu işlemlere icazeti sayılmak suretiyle ayakta tutulabilecektir. Ancak bu durumda ihtiyari organın yetkisiz temsilden vakfa karşı sorumlu olması kaçınılmazdır (TBK m. 47/f. 1).

vakıfların kurulmalarına izin verilmesi ve en son AYM'nin iptal kararı ile vakıfta üyelik benzeri kurumların tipe uygun kabul edilmesi bakımından daha geniş yorum yapılmalıdır. Tipe uygun olarak yorumlanabildiği ölçüde vakıf senedinde açıklanan iradeye öncelik verilecek ve boşluk bulunduğu takdirde dernek hükümlerine kıyas yapılacaktır. Diğer yandan bu hukuki güvenlik, yorumla dahi vakıf tipiyle örtüşmeyen kurumların da kabul edileceği anlamına gelmeyecektir¹⁵⁷.

Üyeli vakıflar, vakıf olarak kurulan ve vakıf hükümlerine tabi tüzel kişiler olmaları sebebiyle vakıflara ilişkin temel esasları bünyesinde barındıracak ve vakıflara ilişkin hükümler doğrudan uygulanacaktır. VGM' nin denetimine tabi olmaya devam edecek, kanunda sayılan kurucu unsurları barındıracak, kanunda sayılan hâllerle sınırlı olarak tasfiyeleri mümkün olacaktır. Klasik vakıfta olduğu gibi üyeli vakıflarda da gaye, malvarlığı ya da yönetimin değiştirilmesi için mahkeme kararına ihtiyaç duyulacaktır. Vakıf hükümlerinin uygulanamadığı durumlarda ise dernek hükümlerine kıyas yapılacaktır.

III. VAKIF GENEL KURULUNUN İŞLEYİŞİ

A. ORGANİZASYONUN OLUŞUMU VE GÖREVLERİ

1. Organların Seçimi

Vakfedenin ilk genel kurul üyelerini ya da görev süresi biten üyelerin yerine yenilerinin nasıl seçileceğini vakıf senedinde gösterdiği hâllerde organ üyeleri buna göre belirlenir. Vakıf senedinde organ üyelerinin yerine yenilerinin nasıl seçileceği öngörülmemişse TMK m. 107 gereği bu eksiklik kuruluşta tamamlattırılır¹⁵⁸.

Uygulamada vakıf senetlerinde genel kurul üyelerinin seçimine ilişkin çeşitli yöntemler öngörülebilmektedir. Bu yöntemlerden ilki genel kurul üyelerinin kendi

¹⁵⁷ Bkz. Üçüncü Bölüm II.

¹⁵⁸ Eski tarihli bir içtihat şöyledir; “...Davaya konu mülhak vakıfta vakfedenin mütevellî tayin etmeden vefat etmesi, mütevellînin azli veya ölümünde tevliyetin boşalması hallerinde tevliyetin başkaca meşrutun lehi yoksa hâkim tarafından atanacaktır...” (Y. 6. HD, T. 02.11.1976, E. 1976/6654, K. 1976/6835 , www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019). Bununla birlikte bir görüş organizasyona ilişkin çerçevenin çizildikten sonra örneğin yönetime geleceklerin nasıl seçim usulü gibi ayrıntıların yönetmelikle belirlenebileceğini, dava yoluna başvurulmasına gerek olmadığı yönündedir, Akbulut, a.g.e., s. 127.

yerine geçecek kişileri seçmesidir (*cooptation*)¹⁵⁹. Buna göre vakfedenin belirlediği genel kurul üyeleri ya da ihtiyari organlar yeni üye için öneride bulunabilir, bunlar arasından yine genel kurul ya da ihtiyari organ oyçokluğu ile görevi sona eren üyenin yerine yenisini seçebilir¹⁶⁰. Genel kurul üyelerinin seçiminde bir komitenin görevlendirilebileceği gibi bir kısım üyeleri genel kurulun kendisi tarafından kalan kısmın komite tarafından seçilebilir¹⁶¹. Bunun yanında vakıf dışında bir otorite tarafından genel kurul üyelerinin seçilmesi de öngörülebilmektedir¹⁶². Kimi vakıflarda genel kurul üyesi olarak belediye başkanı, vali, müsteşar gibi kişilerin görevi gereği (*ex officio*) bulunmaları da öngörülebilmektedir¹⁶³. Katmanlı organizasyon yapısına sahip bir vakıfta yararlananların ya da vakfa manevi destek verenlerin (örneğin sosyal etkinliklerinde aktif faaliyet gösterenlerin) bulunduğu bir organ da öngörülebilir¹⁶⁴, kanaatimizce bunlara münhasır yetkiler de devredilebilir¹⁶⁵. Zira ideal gayeli bir tüzel kişinin yönetiminde manevi destekte bulunanların yer alması doğal bir seçim kriteridir.

¹⁵⁹ İsviçre’ de de en yaygın yöntem zorunlu organ üyelerinin boşalan üyeyi seçmeleri olsa da bu yöntem kötüye kullanılma riski sebebiyle önerilmemektedir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 48.

¹⁶⁰ Bkz. TEGV senedinde müteveli heyet olarak yer verilmiş olan organda üye seçimleri yönetim organının önerdiği kişilerden müteveli heyetin oy çokluğu ile seçilir. TEMA vakıf senedinde de müteveli heyetin ya da yönetim organının önerisi üzerine mütevellilerce seçilir. Galatasaray Eğitim Vakfı (GEV) vakıf senedinde vakfın en yüksek organı olarak düzenlenmiş müteveli heyet asil üyeleri kendilerinin yerine seçilecek kişileri önerir, yönetim organı önerilenler arasından seçer (<https://gev.org.tr/resmi-senet>, e.t.:16.11.2019).

¹⁶¹ Bu komitelerde yönetim organı eski çalışanlarının yer almaması önerilmektedir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 48.

¹⁶² Bkz. Hacı Ömer Sabancı Vakfı senedi m. 8’de müteveli heyet üyelerinin Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş. yönetim kurulu tarafından seçileceği öngörülmüştür (<http://www.sabancivakfi.org.tr/hakimizda/resmi-senet>, e.t.: 10.05.2019). Vakıf yönetim organına üye önermesi için vakıf dışından bir otoritenin belirlendiği hallerde vakıf senedinde bu usulün vakfın sürekli gelişimi açısından faydalı olup olmadığının da açıklanması ve kural olarak yalnızca gerekli hallerde bu usule başvurulması önerilmektedir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 48.

¹⁶³ Türk İdari Araştırmaları Vakfı vakıf senedinde bu türden üyelere yer verilmektedir (<http://www.tiav.org.tr/vakif-tuzugu>, e.t.:16.11.2019). Belirli kişilerin görevi gereği zorunlu organda bulunması yalnızca gerekli hallere özgülenmelidir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 48.

¹⁶⁴ Uyan, **a.g.e.**, s. 323.

¹⁶⁵ ‘Yargıtay’ ın vakıf kurucuları dışındaki kişilerin münhasır yetkilere sahip olamayacağı yönünde kararları da mevcuttur. Y. 18. HD, T. 01.12.2003, E. 2003/8674, K. 2003/9253 sayılı kararında, “...Öte yandan, söz konusu değişiklik vakfın kuruluşundan sonra **kurucu sıfatı verilerek kurucuların (vakfedenlerin) haklarına sahip olmak üzere vakfa kabul edilip vakıf faaliyetinde yetkili ve etkili kılınmaları onları bir çeşit üye konumuna getirecektir ki, bu durum Türk Medeni Kanununun 101. maddesinin üçüncü fıkrasında vakıflarda üyelik olmayacağı yönündeki buyurucu hükmüne de aykırılık oluşturacaktır...”. Aynı şekilde, Y. 18. HD, T. 09.03.2004, E. 2003/9381, K. 2004/1810; Y. 18. HD, T. 20.10.2003, E. 2003/7277, K. 2003/7867 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).**

Vakıf yöneticileri için yaş ve sayı sınırlaması da öngörülebilir¹⁶⁶. Ancak sayı şartı vakfın işleyişine olumsuz etkide bulunmamalıdır. Örneğin Yargıtay bir kararında vakıf senedinde zorunlu organda çift sayıda kişinin öngörülmesinin toplantı ve karar alma sırasında nisap açısından sorun meydana getireceğine karar vermiştir¹⁶⁷.

Genel kurulda bulunanların kamuda tanınırlık kazanmış kişiler olması da önerilmektedir¹⁶⁸. Vakfın gayesi ya da malvarlığının yönetimi doğrultusunda organ üyelerinin belirli bir konuda uzmanlığı da aranabilir¹⁶⁹. Genel kurul içerisinde de uzmanlık alanlarına göre komitelere yer verilebilir¹⁷⁰.

Vakıf zorunlu organı, ihtiyari organ gibi sürekli olarak çalışmaz. Zorunlu organın önemi iş görmesinden ziyade münhasır konularda vakıf çıkarlarının korunması ve güvenilirliğidir. Bu açıdan genel kurul üyeleri için ücretlendirme, vakfın doğasına aykırıdır¹⁷¹. DK m. 13/f. 2 ‘de de dernek yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık ödenmeyeceği düzenlenmiştir.

Organların oluşumunda da münhasır ve işletmesel görevler için iki ayrı organizasyona yer verilmesi önerilir¹⁷². Vakıfta bir başkanın (*president*) yanında işletmesel görevlerden sorumlu bir müdür (*executive director*) seçilmesi, vakıfta kontrol ve dengenin sağlanması açısından faydalı olabilir; müdür başkana karşı

¹⁶⁶ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 47.

¹⁶⁷ Y. 18. HD T. 13.03.2014, E. 2013/18055, K. 2014/4645 sayılı kararı (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

¹⁶⁸ Bunun yanında yönetimin organı üyesi secime için tek sebebin tanınırlık olmaması ile tanınırlık derecesinin vakfa ulaşılabilirliği ve geçici bir bilinirliğe sebep olmaması gerektiği de belirtilmiştir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 51.

¹⁶⁹ Vakıf senedinde vakfeden tarafından öngörülmemişse vakıf zorunlu organı bunu öngörebilir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 50. Ayrıca zorunlu organa üye seçilecekler arasında dengenin sağlanması için belirli bir bölgede yaşama, deneyim, cinsiyet, belirli bir dine mensup olma şartları da öngörülebilir, **a.e.**, s. 52.

¹⁷⁰ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 64-65.

¹⁷¹ İsviçre’de zorunlu organa üyeliğe onursal bir görev olarak bakılmaktadır. Ancak zorunlu organın ücret alıp almamasına göre sorumluluğunun değişmemesi ve vakfın en yüksek organında karşılık almaksızın bulunmasının vakfın menfaatine aykırı olarak organ üyesinin kendisinde haklar görmesine de sebep olabileceği yönüyle eleştirilmektedir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 54-55. Türkiye’de de zorunlu organ üyelerine ücret verilmesine sıcak bakılmamaktadır, bkz. **Türkiye’de Bağışçılar Vakıfları İçin Rehber**, s.20.

¹⁷² Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 62.

sorumlu iken başkan da vakfın iyi yönetimi için gerekli şartları sağlamaktan sorumludur¹⁷³.

2. İşleyişi ve Alabileceği Kararlar

a. Genel Olarak

Organ üyelerinin kendi menfaatine değil yalnızca vakfın menfaatine çalışmalarını sağlamak üzere vakıfta münhasır alan (*strategic level*) ile işletmesel alan (*operational level*) birbirinden ayrılır. Münhasır alanda vakfın üst yönetimi (*governance*) kalırken işletmesel alanda günlük işlerin yerine getirilmesi anlamında vakfın yönetimi (*management*) bulunur.

Genel kurulun zorunlu organ olarak öngörüldüğü vakıflarda münhasır alanda kalan yetkiler genel kurula ait olacaktır¹⁷⁴. Bunun yanında vakıf senedinde öngörüldüğü takdirde başka yetkiler de genel kurula bırakılabilir. Vakıfta tüm organlar yürütme işini yerine getirdiğine göre genel kurul münhasır yetkilerin yanında ihtiyari organa verilmesi öngörülmedikçe olağan yetkileri de haizdir¹⁷⁵.

¹⁷³ A.e., s. 62.

¹⁷⁴ Diğer yandan, kanaatimizce hatalı olarak, vakıfta kurumsal yönetime ilişkin önerilerden biri olarak vakfedenin vakıfta bulunmaması bile bazı konularda söz hakkını saklı tutabileceği belirtilmektedir. Vakfedenin vakıf senedinde öngörmesi halinde vakfa öneride bulunma, zorunlu ve ihtiyari organa üye atama ya da üyesini görevden alma, zorunlu organa katılma, özel hususlarda karar verme ve ZGB Art. 86'ya dayanarak gayeyi değiştirme haklarını saklı tutabileceği ve hatta ilk dört hakkı üçüncü kişiler için de öngörebileceği açıklanmıştır, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 30. Kanaatimizce vakfedenin de vakıf malvarlığının yönetiminde bulunabilmesi için vakfın bir organında bulunması, haklara karşılık sorumluluklarla da donatılması gerekir. Zira vakıf kuruluşundan itibaren ayrı bir tüzel kişiliğe kavuşur.

¹⁷⁵ Dernek zorunlu organlarının görevlerini ihtiyari organa devredemeyeceğini düzenleyen TMK m. 72/f. 2' nin karşıt anlamından çıkan sonuca göre dernek tüzüğünde iki zorunlu organ arasında yetki devri öngörülebileceği, bu nedenle hükmün kesin bir yetki devri yasağı anlamına gelmediği ileri sürülmüştür, Nomer, **a.g.e.**, s. 127. Buna katılmıyoruz, zira bu yorum derneklerde güçler ayrılığının vakıflardan daha zayıf olduğu sonucuna götürmektedir. Aksine, vakıf yönetim organı üyelerinin görevden alınmalarını gerektiren halleri vakfın ihtiyari organları dâhil yararı olan herkes VGM' ye bildirebilecek ve VGM' nin TMK m. 111'de (ZGB Art. 84) düzenlenen denetim yükümlülüğü gereği şikâyetleri dikkate alması gerekecektir. Bu nedenle derneklerden daha zayıf bir güçler ayrılığı bulunur, von Schnurbein/Schönenberg, **Legal Forms**, s. 96. Kanaatimizce derneklerde zorunlu organların görevlerinin kanunda düzenlenmesi tek başına görevlerin de birbirlerine devredilemeyeceği anlamına gelir.

b. Genel Kurulun Görevleri

Zorunlu organın en başta gelen görevi, vakfın gayesini gerçekleştirmektir¹⁷⁶. Bunun için malvarlığı üzerinde gerekli tasarruf kararlarını verecek, vakfın üst yönetimini gerçekleştirmek üzere gerektiğinde vakıf senedinde yapılması gereken değişiklikler için mahkemeye başvurulmasına karar vererek etkin olmayan vakfı etkin hale getirecek¹⁷⁷, ihtiyari organ ve kimi zaman zorunlu organ üyelerinin yerine yenisini seçecek ve organizasyon yapısını (personel alınması ya da uzmanlık gerektiren hususlarda geçici komite kurulması gibi) oluşturacaktır¹⁷⁸.

Zorunlu organ vakfın gayesini gerçekleştirmek üzere öncelikle bu gayeyi uzun vadeli hayır faaliyetlerine dönüştürmeli (*grant-making*), bu faaliyetlerin finansmanı için vakıf malvarlığından uygun bir kaynak ayırmalıdır¹⁷⁹. Gayenin bu şekilde uzun vadede gerçekleştirilmesi için yönetim giderlerinin planlanması ve malvarlığının da sürekliliğini sağlayacak kaynakların oluşturulması gerekecektir¹⁸⁰.

Vakıf malvarlığının yönetimi (*asset management*) de vakfın üst yönetiminin bir parçasıdır. Finansal planlama ve bütçenin oluşturulması gibi zorunlu organın malvarlığı üzerinde tasarrufa karar vermesini sağlayacak işler vakfın ihtiyari organları ya da banka gibi üçüncü bir taraf eliyle gerçekleştirilir¹⁸¹. Bunun planlaması, görevli organ ya da kişilerin hazırladığı raporların incelenmesi, bütçenin¹⁸² ve yıllık finansal raporun onaylanması, denetim raporunun değerlendirilmesi ve kontrolü ise zorunlu organın sorumluluğundadır¹⁸³.

¹⁷⁶ Jakob, **Schutz der Stiftung**, s. 211; Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 42.

¹⁷⁷ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 45. Bağışta bulunma faaliyeti sınırlı vakıflar etkin olmayan vakıf olarak tanımlanmıştır, **a.e.**, s. 44.

¹⁷⁸ Bunlara ek olarak hesap verme (*accounting*) ve diğer organları gözetim yükümlülüğü de sayılmaktadır, Jakob, **Schutz der Stiftung**, s. 211-213. Zorunlu organın sorumluluğunda VGM' ye gerekli belgelerin sunulması, bu organın hesap vermesi sayılabilir.

¹⁷⁹ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 81.

¹⁸⁰ Yargıtay kuruluşta sürekli gelir getiren bir malvarlığı değeri aramaktadır. Ancak bunun da ötesinde bağış kabul edilmesi ya da malvarlığını artırmaya odaklı finans yönetimi (*fundraising*) önerilmektedir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 27.

¹⁸¹ İhtiyari organa verilen yetkilerin, belirli bir miktarla ya da imza şartıyla sınırlı olarak verilmesi de mümkündür, Özsunay, **a.g.e.**, s. 217.

¹⁸² Y. 18. HD, T. 13.03.2014, E. 2013/18055, K. 2014/4645 sayılı kararda vakıf senedinde bütçe hükmünün yer almaması tescilin reddi gerekçelerinden biri olarak gösterilmiştir (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

¹⁸³ Malvarlığı yönetiminden doğan sorumluluk ile gözetiminden doğan sorumluluk birbirinden ayrılabilir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 101.

Bunların yanında VGM' ye gerekli belgelerin verilmesi de kural olarak zorunlu organın sorumluluğundadır. TMK m. 114'e göre yönetim organı her takvim yılının ilk üç ayı içinde vakfın bir önceki yıla ait malvarlığı durumunu ve çalışmalarını bir rapor hâlinde denetim makamına bildirir. VY m. 34 vd. hükümlerinde de yönetim organının VGM' ye ibraz etme yükümlülüğü bulunan hususlar düzenlenmiştir. VK m. 33 ile getirilen iç denetimden elde edilen sonuçlar da VGM' ye bildirilecektir¹⁸⁴.

B. TOPLANMA VE KARAR ALMA

Klasik vakıfta yönetim organı vakfedenin iradesini gerçekleştirmek üzere münhasır görevlerinin yanında yürütme işlerini de yerine getirecek organ olarak öngörüldüğünden kural olarak sürekli çalışan organ niteliğindedir. Dolayısıyla vakıflarda organların toplanma ve karar alma şekline ilişkin özel bir hükme kural olarak gerek de yoktur. Uygulamada ise belirli aralıklarla toplanan vakıf genel kurulu ya da başka isimlerle yer verilen zorunlu organa ve toplantılarına ilişkin çağrı, gündem, toplanma ve karar alma şekline yaygın olarak yer verilmektedir.

Vakıf senetlerinde genellikle genel kurul münhasır yetkileri haiz organ şeklinde öngörülmektedir. Münhasır yetkiler yalnızca gerektiğinde kullanıldığı için vakıfta genel kurul belirli periyotlarda bir araya gelerek karar alırken ihtiyari organlar ise genel kurulun yürütmeye ilişkin aldığı kararları uygulamak üzere sürekli olarak çalışan organ durumundadırlar. Diğer yandan vakıfta tüm organlar vakfeden tarafından açıklanmış iradenin yürütülmesi ile görevlidir, bu açıdan toplantıya katılım organ üyelerinin iş görme borcundan doğan bir hukuki yükümlülüktür. Dolayısıyla zorlayıcı sebepler dışında tüm organlarda organ üyelerinin toplantıya katılımı zorunludur¹⁸⁵.

Vakfedenin vakıf senedinde toplanma ve karar alma usulü öngörmesinde bir engel yoktur; aksine, vakfın daha etkili çalışması bakımından zorunlu organın vakıf senedine bağlı kalarak faaliyetleri yürütme sürecini kendisinin organize etmesi önerilmektedir¹⁸⁶. Bu organizasyonda zorunlu organ vakfın ihtiyaçlarına göre ancak en az yılda iki kez toplanmalı, bu toplantılarda yoğun içeriklerden ziyade periyodik ve

¹⁸⁴ Bkz. Birinci Bölüm II/B/2.

¹⁸⁵ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 59.

¹⁸⁶ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 58.

ayrı ayrı stratejik konulara odaklanılmalıdır¹⁸⁷. Üyeli vakıfta toplanma zamanı öngörülmediği durumlarda TMK m. 74 ve DY m. 13/f. 2’de düzenlenen dernek olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunluluğu kıyasen vakıflara da uygulanacaktır.

Kişi birliklerinde birliği oluşturanların oy hakkını en üst düzeyde kullanabilmeleri için genel kurulun toplanmasından belirli bir süre önce hazırlık yapılması gerekir. Toplantıya çağrı ile üye genel kurula katılma hakkını kullanmak üzere bilgilendirilir¹⁸⁸, diğer bir deyişle üyenin kararlarda söz hakkını kullanma menfaati korunur. Çağrıda gündemin bildirilmesi üyelerin görüşülecek konular hakkında bilgi sahibi olmalarına ve hazırlanmalarına imkân sağlar¹⁸⁹. Dolayısıyla kişi birliklerinde çağrı ve gündem, üyelerin kararda etkili şekilde söz hakkını kullanabilmesi bakımından genel kurul üyesinin menfaatinedir. Vakıfta aidat yükümlülüğü öngörülmüş olsa bile mevcut vakıf hükümlerine göre vakıfta ancak organ üyesi olarak bulunabilir, bu yüzden vakıfta esas olan üyelerin oy hakkından doğan menfaatten ziyade vakıf tüzel kişisinin karar alma sürecinin sağlıklı yürütülmesinden doğan menfaatidir. Sonuç olarak dernekte toplantıya çağrıya ilişkin hükümlerin vakıf menfaatine, vakıflara kıyasen uygulanması gereklidir. Nitekim İsviçre’de şemsiye vakıf niteliğindeki SwissFoundations tarafından yayınlanan Öneriler’de, vakıfta zorunlu organ üyelerine yapılacak çağrının gün, saat, yer ve gündemi içerecek şekilde yazılı olması ve üyelerin hazırlanması için gündemin toplantıdan en az on gün önceden belirlenmesi tavsiye edilmektedir¹⁹⁰. Organ üyelerine bildirim ve gazetede ilanı şartı getirilebilir¹⁹¹.

¹⁸⁷ Bu konular vakıf politikalarını ve stratejisini güncellemek, çalışanların gelişimi ve finansal planlama olarak sayılmıştır, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 58.

¹⁸⁸ Saka, **a.g.e.**, s. 105.

¹⁸⁹ **A.e.**, s. 131.

¹⁹⁰ Çalışma, büyük vakıflara hitaben kurumsal yönetim önerileri içermektedir, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 59. Büyük vakıf tanımı için bkz. dp. 89.

¹⁹¹ Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı vakıf senedinin 10. maddesinin c bendinde müteveli heyeti toplantılarının üyelere bildirim seçeneklerinden biri olarak gazetede ilan şartı getirmektedir (<https://www.tscv.org.tr/PageContent/tr/vakif-senedi/1525>). Bazı vakıf zorunlu organ toplantıları www.ilan.gov.tr ’de ilan edilmekte, ancak bunun hukuki dayanağının hatalı olarak VY m. 99-102-113 olduğu belirtilmektedir, bkz. <https://www.ilan.gov.tr/kategori-genel-kurul-secim-ve-toplanti-duyurulari-vakif-kuruluslari-ve-muteveli-heyet-toplantilari-299837>. Hâlbuki söz konusu hükümler VGM meclisi üyelerinin seçiminde oy kullanmak üzere her bir vakfın temsilcisinin seçimini düzenlemektedir.

Derneklerde genel kurul üyelerinin toplantıya çağrılmaları ve çağrıda gündemin bildirilmesi ise ayrıntılı olarak TMK m. 74 vd. ile DY m. 14' te düzenlenmiştir. Mevzuatta öngörülen usule göre dernek yönetim kurulu, genel kurul üyelerinin listesini düzenlemek ve toplantıdan en az onbeş gün önceden listede yer alan kişilere toplantıyı bildirmekle yükümlüdür. Derneklerde çağrının yönetim kuruluna bırakılması karşısında, her ne kadar vakıflarda zorunlu organ başkanının çağrısı yapması önerilse de, vakıf senedinde genel kurulun öngörüldüğü ancak çağrı yetkisinin düzenlenmediği durumlarda dernek hükümlerine kıyasen çağrının yapılması yönetim organının yetkisinde kabul edilecektir.

Toplantı yapılacağı bildirimi; toplantının en az bir gazetede veya derneğin internet sayfasında ilan edilmesi, listede yer alan kişilere yazılı olarak bildirilmesi, üyenin bildirdiği elektronik posta adresine ya da iletişim numarasına mesaj gönderilmesi veya mahalli yayın araçları kullanılmak suretiyle gerçekleştirilecektir. Toplantının nerede, ne zaman ve hangi gündem ile yapılacağı, yönetim organı tarafından belirlenecek, çağrı içeriğinde toplantının günü, saati, yeri ve gündemi ile çoğunluk sağlanamaması sebebiyle toplantı yapılamazsa ikinci toplantının hangi gün, saat ve yerde yapılacağı da belirtilecektir. Ayrıca ilk toplantı ile ikinci toplantı arasındaki sürenin yedi günden az, altmış günden fazla olamayacağı da düzenlenerek karar alma sürecinde tıkanma riskine karşı önlem alınmıştır.

DY m. 14/f. 2 gereği toplantının çoğunluk sağlanamaması dışındaki bir nedenle geri bırakılması hâlinde geri bırakma sebepleri de belirtilmek suretiyle ilk toplantı için yapılan çağrı usulüne uygun olarak üyelere toplantının geri bırakıldığı duyurulacaktır. Örneğin toplantıda arbede çıkması gibi durumlarda toplantı ertelenebilir. Bu durumda görevli organ belirtilmemişse de genel kurulu çağırarak görevli yönetim organının ikinci toplantıya çağrısı yapmakla da görevli olduğu kabul edilmelidir. İkinci toplantının ise geri bırakılmasından itibaren en geç altı ay içinde yapılması zorunlu tutulmuş, toplantının bir defadan fazla geri bırakılması ise yasaklanmıştır.

Dernek üyelerinin iradelerini tam olarak ortaya koymayı amaçlayan bir başka kural da DK m. 7 ile düzenlenen şube genel kurulunun merkez genel kurul toplantısından en az iki ay önce bitirilme zorunluluğudur. Merkez ve şubesinde genel kurul öngörülen

vakıflarda toplantı zamanı düzenlenmemişse karışıklığa mahal verilmemesi için şubenin kararlarından haberdar olunduktan sonra merkez genel kurul toplantısının yapılması isabetli olur¹⁹². Dolayısıyla bu hüküm de kıyasen vakıflara uygulanmalıdır.

Olağan genel kurul yanında TMK m. 76 ile bütün üyelerin bir araya gelmeksizin yazılı katılımıyla ya da dernek üyelerinin tamamının kanunda yazılı çağrı usulüne uymaksızın bir araya gelerek karar almalarına imkân sağlanmıştır. Bu iki yolla yapılacak toplantının olağan toplantı yerine sayılamayacağı da düzenlenmiştir. Diğer bir deyişle olağan toplantı için öngörülen kuralları dolanmak için bu iki yola başvurulamayacaktır.

TMK m. 75'e göre genel kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca olağanüstü toplantıya çağrılır. Yargıtay, yönetim kurulundan genel kurulu toplamasını isteme hakkı için gerekli asgari beş üye sayısının sonradan düşmesinin, sayı şartı sağlandıktan sonra söz konusu yenilik doğurucu hakkın düşmesine sebep olmayacağına karar vermektedir¹⁹³.

Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırılmazsa; üyelerden birinin başvurusu üzerine, sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir. Vakıflarda da aciliyet gerektiren hâllerde zorunlu organ başkanının diğer üyeleri olağanüstü toplantıya çağırması, vakıf senedinde öngörülmüşse belirli çoğunluğu sağlayan üyelerin de olağanüstü toplantı talep edebilmeleri önerilmektedir¹⁹⁴. Bununla birlikte olağanüstü genel kurul toplantısı isteme hakkı, dürüstlük kuralına uygun bir sebeple kullanılmalıdır. Yargıtay'ın bu hakkın kötüye kullanıldığı iddiasının

¹⁹² Örneğin Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV)'nın şubeleri için hazırladıkları yönergede şube genel kurul toplantılarının her yıl aralık ayında yapılması, vakıf senedinde ise merkez genel kurul toplantılarının her yıl mayıs ve kasım aylarında yapılması öngörülmüştür (<http://www.surkav.org.tr>, 16.11.2019).

¹⁹³ Y. 2. HD, T. 11.06.1979, E. 1979/4573, K. 1979/4781 (<http://www.surkav.org.tr>, 16.11.2019).

¹⁹⁴ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 59. Zorunluluk bulunmamakla birlikte, zorunlu organa başkan seçilmesi önerilmektedir, **a.e.**, s. 44.

dinlenemeyeceği yönünde kararı bulunduğu gibi¹⁹⁵ aksi yönde verdiği kararları da mevcuttur¹⁹⁶.

Derneklerde olağanüstü genel kurulun yapılması bir zamanla sınırlandırılmamıştır¹⁹⁷; olağan genel kurulun kısa süre sonra yapılacak olması, olağanüstü toplantı talebine engel değildir¹⁹⁸.

TMK m. 79'da yalnızca gündemde yer alan maddelerin görüşüleceği (gündeme bağlılık ilkesi) düzenlenmiş, buna istisna olarak toplantıda hazır bulunan üyelerin en az onda biri tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenen konuların gündeme alınması zorunlu tutulmuştur. Önerilen konu görüşmeye açılmalı, öneriyi hem onaylayanlara hem reddedenlere söz hakkı verilerek konu aydınlatılmalıdır¹⁹⁹.

Gündeme bağlılığın amacı, gündemdeki maddeleri ilgi çekici bulmayarak toplantıya katılmayan üyeler ile gündemdeki maddelerle sınırlı hazırlık yapmış toplantıda hazır bulunan üyelerin gündem dışı kararlar alınarak oldubittiye getirilmesinin engellenmesidir²⁰⁰. Klasik vakıfta tüm organlar iş görme borcu gereği

¹⁹⁵ “...Dernek genel kurulunu olağanüstü toplantıya çağırma hakkının kötüye kullanıldığı yolundaki iddiaların sulh hâkimi önünde tartışılmasının mümkün olduğunun kabulü halinde çeşitli uzatmalarla olağanüstü toplanma hakkı zedelenebilir, hatta ortadan bile kaldırılabilir. İşte kanun koyucu sulh hakimine üç kişiyi görevlendirme yetkisi vermekle arkası kesilmeyecek olan hak suiistimali tartışmalarının önünü almak istemiştir. Esasen toplantı isteyenler beşte üç çoğunluk teşkil ettiği için kongreyi arzuladıkları doğrultusunda bir karara sevk etmeleri ihtimali yoktur. Şayet toplantıda istediklerine uygun sonuç alacak kadar bir çoğunluk sağlanırsa, derneğin en yetkili organının kararıyla olağanüstü toplantının haklılığı tescil edilmiş olur. Sulh hakiminin olağanüstü toplantıya engel olmasına imkân tanınması ise birtakım hakların askıda kalması veya yitirilmesine yol açar...” Y. 2. HD, T. 09.12.1974, E. 1974/8073, K. 1974/7800; Y. 2. HD, T. 31.03.1976, E. 1976/2686, K. 1976/2977. Yeni tarihli bir kararında ise TMK m. 75'in emredici niteliği gereği olağanüstü toplantı talebinin yerinde olup olmadığına, talebin gerekçesinin bulunup bulunmadığına bakılamayacağına, bu yüzden ilk derece mahkemesinin nisap sağlanmasına rağmen üç üyenin genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirilmesi (TMK m. 75/f. 2) talebinin reddini yerinde görmemiştir, Y. 18. HD, T. 21.06.2016, E. 2016/849, K. 2016/9973 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

¹⁹⁶ “...olağan genel kurul toplantısının ardından kısa bir süre geçtikten sonra ve alınan genel kurul kararlarının iptali için asliye mahkemesine ayrıca dava da açıldığı halde böyle bir talepte bulunmak için MK. m. 2'de yazılı objektif iyiniyet kuralları ile bağdaşmayacağından talebin reddine karar vermek gerekmiştir...” (İstanbul Bakırköy 3. Sulh Mahkemesi T. 05.11.1987, E. 1987/223, K. 1987/1694), Ballar, **Dernekler**, s. 300.

¹⁹⁷ 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Kanunu m. 12/f. 4'te özel hükme yer verilmiş; olağanüstü toplantı talebinden itibaren olağan genel kurul toplantı tarihine altı aydan az bir süre kalması hâlinde olağanüstü genel kurula gidilemeyeceği, olağanüstü toplantı talebinde görüşülmesi istenen konuların olağan genel kurul gündemine alınacağı düzenlenmiştir.

¹⁹⁸ Y. 8. HD, T. 02.05.2018, E. 2018/8396, K. 2018/11958 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

¹⁹⁹ Özsunay, **a.g.e.**, s. 197.

²⁰⁰ Y. 11. HD, T. 19.11.2015, E. 2014/17187, K. 2015/12330 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

her toplantıya katılmak zorundadır. Dolayısıyla vakfeden öngörmedikçe klasik vakıfta toplantı gündemine bağlılık söz konusu değildir. Üyeli vakıflarda ise vakıf yönetiminde olası çıkar çatışmalarının ortaya çıkmaması amacıyla gündeme bağlılık ya da gündeme madde eklenmesi usulü öngörülmemişse yine dernek hükümlerine kıyasen bu kurumların da kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Vakfeden kararların alınmasını oy çokluğu ya da oybirliği şartına bağlayabilir, ancak vakıfta karar alma sürecinin tıkanmaması bakımından oybirliği önerilmemektedir²⁰¹. Bununla birlikte toplantıda oylanan kararda eşit oyların çıkması durumunda, vakıf senedinde başka bir çözüm öngörülmemişse önerinin reddedilmiş sayılacağı ifade edilmektedir²⁰².

TMK m. 78 ve 81’de düzenlenen toplantı ve karar nisaplarına göre dernek genel kurulunun kural olarak dernek merkezinin bulunduğu yerde genel kurul üye sayısının salt çoğunluğu ile toplanacağı ve toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınacağı öngörülmüştür. Çoğunluğun sağlanamaması yüzünden toplantının ertelenmesi hâlinde ikinci toplantıda çoğunluk aranmamakla birlikte bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamayacağı da düzenlenmektedir.

Derneklerde tüzük değişikliği ve derneğin feshi için özel nisap aranmış, üye sayısının en az üçte ikisinin katılım sağlaması ve bunların da üçte ikisi ile söz konusu hususlarda karar alınması mümkün kılınmıştır. Kanaatimizce vakfeden tarafından vakıf senedinde özel nisap öngörülmemişse üyeli vakıflar için söz konusu özel nisap kuralı kıyasa konu olmayacaktır. Zira bu iki hususta vakıf tüzel kişinin kendisi değil mahkemenin karar vermesi gerekir, vakıfta ancak mahkemeye başvurulması için karar alınabilir²⁰³.

DY m. 15’te toplantı düzeni hakkında ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Yönetim kurulundan görevlendirilecek kişiler toplantı yerinde bulundurulacak üye listesinden gelenlerin kimlik bilgileri teyit edilecek, toplantı yeter sayısının sağlanıp

²⁰¹ Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 59.

²⁰² Özsunay, **a.g.e.**, s. 203.

²⁰³ Vakıf senedi değişikliği hakkında bkz. Birinci Bölüm I/B/1, vakfın tasfiyesi hakkında bkz. Üçüncü Bölüm II/B.

sağlanmadığını tutanağa geçecektir. Toplantı yeter sayısı sağlanmışsa toplantı, yönetim kurulu başkanı veya görevlendireceği yönetim kurulu üyelerinden biri tarafından açılacaktır. Açılıştan sonra toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilir, bunlar divan kurulunu oluşturur. Divan kurulu, toplantıda görüşülen konuları ve alınan kararlar bir tutanağa yazıp imza edecek ve toplantı sonunda bu tutanağı ve diğer belgeleri yönetim kurulu başkanına teslim edecektir.

TMK m. 82 ile oy hakkından yoksunluk halleri düzenlenmiş, buna göre dernek ile üyenin ya da vakıf adına oy kullanacak kimsenin kendisi, eşi, üstsoyu ve altsoyu arasındaki bir hukukî işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanması yasaklanmıştır. Üyeli vakıflara da kıyasen uygulanmalıdır. Maddede organ sınırlaması yapılmamış, herhangi bir organın alacağı kararda üyenin sayılan hısımları için oy kullanamayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu yasak ile dernek içerisinde üyelerin tarafsız oy kullanması amaçlanmıştır. Vakıflarda da aynı tarafsızlığın sağlanması bakımından hüküm, kıyasen uygulanmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAKIF GENEL KURUL KARARLARI VE GETİRDİĞİ DİĞER TİPE AYKIRILIKLARIN GEÇERSİZLİĞİ

I. VAKIF GENEL KURULU KARARLARININ GEÇERSİZLİĞİ

A. GENEL OLARAK

Vakıfta irade sahibi bir organ ya da kişi bulunmamakla birlikte vakıfta da organlar gayeye ulaşmak üzere icrai kararlar alırlar, bu kararlar zorunlu organ vasıtasıyla açıklanır. Doktrinde karar hukuki işlemi, çoğunlukla kişi birliklerinden hareketle tanımlanmaktadır²⁰⁴. Kişi birliklerindeki gibi irade sahibinin açıklaması olmasa da vakfedenin iradesi doğrultusunda icrai faaliyetlerin kararlaştırılması da hukuken karar niteliğindedir.

Vakıfta karar alma usulüne ve bunların sakatlığına ilişkin herhangi bir hüküm öngörülmemiştir. Klasik vakıfta zorunlu organ kurul olarak belirlenmişse ya da üyeli vakıfta genel kurul veya mütevellî heyet öngörülmüş ve fakat vakfeden karar alma şartlarını düzenlememişse kurulun toplanma ve karar almasına ilişkin dernek hükümlerine kıyasla ihtiyaç doğacaktır. Yargıtay da kararların geçerliliğini öncelikle vakıf senedindeki hükümlere göre, burada düzenlenmediyse vakıflar mevzuatına göre, burada da hüküm bulunmadığı takdirde dernek hükümlerine kıyasla incelemektedir. Tipe aykırı vakıflarda ise hukuki güvenlik gereği vakfedenin açıkladığı irade dernek hükümlerine kıyasla geçerli kabul edilecektir. Bununla birlikte dernek genel kurul kararlarının sakatlığını düzenleyen TMK m. 83' e göre yok ya da batıl sayılan haller saklı tutulmak kaydıyla kararlar iptal edilebilir. Ancak vakıf bünyesinde dernek üyeliği ile tamamen örtüşen bir üyelik bulunamayacağından vakıf genel kurulu kararlarının hangi hâllerde yokluk, butlan ya da iptal yaptırımlarına tabi tutulacağının belirlenmesi gerekir.

²⁰⁴ Oğuzman/Barlas, **a.g.e.**, s. 181; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 328, kn. 6. Özsunay'ın tanımına göre ise karar, ortak bir işte tek bir çözüm sağlamaya hizmet eden hukuki işlemdir, **a.g.e.**, s. 206.

Bir hukuki işlemi oluşturan kurucu unsurlardaki eksiklik, o işlemin hukuk dünyasında hiç yapılmamış sayılmasına yol açar²⁰⁵. Kurucu unsurdan kasıt, her hukuki işlemin temel unsuru olan irade beyanı ile işleme göre gerekli diğer ek kurucu unsurlardır²⁰⁶. Toplantı başkanı varsa toplantı başkanı tarafından, yoksa toplananlar tarafından kararın alındığı tespit edilmiş ve açıklanmışsa ortada kurucu unsurlarına sahip bir kararın bulunduğu doktrinde kabul edilmektedir²⁰⁷. Bu nedenle toplantı ya da karar nisapları bulunmayan, çağrı ya da gündemi usulüne uygun bildirilmeden alınmış olsa bile başkan ya da kurul tarafından açıklanan karar, kurucu unsurlarını haiz sayılır. Dolayısıyla usul kurallarının ihlalinde kural, kararın yokluk ya da butlanla değil iptal edilebilirlikle sakatlıdır. Doktrinde bir görüş, usul hükümlerinin emredici olarak düzenlendiği hâllerde bunlara aykırılığın butlana yol açacağını savunmaktadır²⁰⁸.

Kurul kararlarının iptaline tanınan bu geniş kapsam, usul ya da esasa aykırılıkta butlan ya da yokluğu bertaraf etmez. TBK m. 27/f. 1 gereği kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ya da konusu imkânsız kararlar ise batıldır (TMK m. 27/f. 1). Doktrinde emredici hükümler bakımından ikili bir ayrıma gidilmektedir. Bu ayrıma göre üçüncü kişileri ve kamu düzenini koruyan emredici hükümlere aykırı işlem butlanla sakatken, birlik üyelerinin menfaatini koruyan emredici hükümlere aykırılığın yaptırımını iptal edilebilirliktir²⁰⁹. Zira butlan ya da kesin hükümsüzlükle hukukun kendiliğinden sakat kılmadığı bir hukuki işlem, kişinin menfaatine aykırı ise menfaati ihlal edilenin iradesi ancak o yönde iken söz konusu hukuki işlem sonuçlarını doğurmamalıdır²¹⁰. Bunun yanında kararın iptaline kadar bu karara dayalı yapılan işlemler geçerlidir²¹¹. Vakıfta organların toplanması

²⁰⁵ Arpacı/ Hatemi/ Kocayusufpaşaoğlu/ Serozan, **a.g.e.**, s. 580, kn. 1.

²⁰⁶ Oğuzman/Barlas, **a.g.e.**, s. 218.

²⁰⁷ Nomer, **a.g.e.**, s. 62-63.

²⁰⁸ Dernek tüzüğünde aksi kararlaştırılamayan hükümler emredici olduğundan bunlara aykırılığın butlana tabi olacağı yönünde, Saka, **a.g.e.**, s. 141.

²⁰⁹ Nomer, **a.g.e.**, s. 78.

²¹⁰ **A.e.**, s. 84.

²¹¹ “...Oysa; kurul kararları -yok veya mutlak butlanla hükümsüz sayıldığı durumlar dışında- yöntemince iptal edilip ortadan kaldırılmış olmadıkça geçerlidir...”, Y. 18. HD, T. 03.10.2005, E. 2005/7357, K. 2005/8534; Y. 18. HD, T. 28.02.2005, E. 2004/8554, K. 2005/1399 (www.kazanci.com, e.t.: 12.04.2019).

için öngörülen çağrı usulü, gündem ve toplantı nisaplarına aykırı kararlar, ileride ayrıntılı açıklanacağı üzere iptal edilebilirlikle sakattır.

Kanaatimizce de birliklerin kurul olarak alınan kararlarında birlik lehine butlan ve yokluk yaptırımları amaca göre yorumlanmalıdır. Zira yokluk ve butlan yaptırımlarının kural olarak süreyle sınırlandırılmaması ve işlemi baştan itibaren hükümsüz kılması birlikte karar alınmasını çıkmaza sokabilir, karar alınması imkânsız hale gelebilir. Özellikle kalabalık birliklerde usul kurallarının gözden kaçması daha olasıdır, söz konusu yaptırımlar böyle birliklerin hareket kabiliyetinin tamamen ortadan kalkmasına sebep olabilir. Nitekim Yargıtay iptal edilebilirliğin etkisini de daraltmakta, birden fazla usul kuralına aykırılık yoksa kararın iptal edilemeyeceğine karar vermektedir²¹².

Klasik vakıf tipinde alınan kararlara müdahale edebilecek bir menfaat sahibi bulunmadığından kural olarak vakıf organlarıncı alınan kararların geçerliliği herhangi bir kimsenin iradesine bırakılamaz, dolayısıyla vakıfta kararların ancak yokluğu ya da kesin hükümsüzlüğü gündeme gelir²¹³. Bunun yanında klasik vakıfta tek zorunlu organ karar alır ya da almaz, karar alma süreci basittir. Hâlbuki katmanlı yönetim yapısına sahip vakıflarda butlan ve yokluk yaptırımları karar alma sürecini tıkayabilir. Vakıf malvarlığını koruma menfaatinin vakfı işlevsiz hâle getirmemesi adına, kanaatimizce bu vakıflarda butlan ve yokluk yaptırımları dar yorumlanmalıdır. Sonuç olarak, klasik yönetim yapısına sahip vakıfta kararların kurul olarak alınması öngörülse bile kararların butlanı kabul edilecekken üyeli vakıflarda kural, zorunlu organ kararlarının iptal edilebilmesidir. Nitekim Yargıtay derneklere kıyasen genel kurulu bulunan vakıflarda kararların iptaline karar vermektedir.

²¹² Derneklere ilişkin şu kararlarında iptale karar vermiştir; Y. 18. HD, T. 24.03.2014, E. 2014/3427, K. 2014/5244; Y. 18. HD, T. 08.09.2015, E. 2015/10767, K. 2015/12173 (www.kazanci.com, e.t.: 12.04.2019). Bir kararda da çağrının onbeş gün önceden yapılmamasını tek başına iptal sebebi olarak kabul etmemiştir, “...Dernek üyelerine yapılan, genel kurula çağrının 15 günlük süre şartına uyulmaması tek başına genel kurulun iptali için yeterli neden değildir. Bu husus sadece davacılar dava hakkı verir. Dava dilekçesinde dava konusu genel kurulda açıkça kanuna ve tüzüğe aykırı kararlar alındığının da ispat edilmiş olması gerekir...” (Y. 8. HD, T. 04.02.2019, E. 2017/9729, K. 2019/964; www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²¹³ Nomer, **a.g.e.**, s. 123.

Dernekler açısından kararların iptali üyelik sözleşmesinden doğan bir hak niteliğinde ise de vakıfta kabul edilecek iptal hakkı zorunlu organ üyelerine özgü değildir, ilgili diğer organ üyeleri tarafından dava yoluna başvurulabilmelidir. Yargıtay kararlarında görüleceği üzere vakıfta organların aldıkları kararların iptali davasında, vakıf ilgilileri olan ihtiyari organ üyeleri de davacı sıfatını haizdir²¹⁴. İptal davasının davalısı ise vakıf tüzel kişisidir²¹⁵.

B. USULE AYKIRI KARARLAR

Usul kurallarını ihlal eden kararlar kural olarak iptal edilebilirdir. Örneğin toplantıda bazı üyelere söz hakkı verilirken bazılarına verilmemesi, önerilen konunun üstünkörü geçilmesi, söz hakkının haksız yere kısıtlanması, toplantıda kavga ya da sözlü sataşmalar sebebiyle sağlıklı karar alma ortamının oluşmaması hallerinde toplantının iptali söz konusu olur. Bunun yanında yok veya batıl sayılmayı gerektiren hâller de mevcuttur. Organ üyesi olmayanların bir araya gelerek aldıkları ya da tüm katılanların caiz olmayan bir usulle karar alınması yönünde iradesi olmadan bu şekilde alınan kararlar kurucu unsur olan iradenin eksikliği nedeniyle yoklukla sakattır²¹⁶. Bazı usul kurallarına aykırılığın ağırlığına göre butlan sonucuna yol açacağı da savunulmaktadır. Örneğin oy hakkının kullanılması hakkında bilgilendirme yapılmaması, kararın şekle aykırılığı ya da karar ehliyetinin bulunmaması hallerinin butlanla sakatlığını ileri sürenler de mevcuttur²¹⁷. Yargıtay da kimi kararlarında usule aykırılık halinde yokluk sonucuna varmıştır²¹⁸.

²¹⁴ Vakıfta genel kurul kararının iptali için onur kurulu üyesinin dava yoluna başvurduğu karar için bkz. Y. 8. HD, T. 28.11.2017, E. 2017/3085, K. 2017/15733. Denetçi için bkz. Y. 18. HD, T. 10.03.2000, E. 2000/964, K. 2000/3093 Bir başka kararda ise çalıştırılan ve işçilere yardım vakfı denetçisi davacı olarak davada yer almaktadır, bkz. Y. 8. HD, T. 24.05.2018, E. 2016/254, K. 2018/13185 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²¹⁵ Y. 18. HD, T. 14.11.2000, E. 2000/10025, K. 2000/12183 sayılı kararda, “...iptal edilen yönetim kurulu kararının alındığı toplantıya vakıf başkanı Cem'i katılmadığı gibi, kendisine rağmen alınan bu kararın iptali için açılan davada savunma yapmasını beklemek, hayatın olağan akışına ters düşer...” (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²¹⁶ Nomer, **a.g.e.** s. 64-66.

²¹⁷ Karşılaştırmalı hukukta ileri sürülen görüşler için bkz. Nomer, **a.g.e.**, s. 96-97.

²¹⁸ “...toplantı yeter sayısının tutanakla tespit edilmediği anlaşılmıştır. Toplantı yeter sayısının tutanak ile sabitlenmediği toplantıda karar alınırken de yeter sayısının sağlanıp sağlanmadığı karmaşası yaşanılması kaçınılmazdır. Bunun içindir ki, genel kurul toplantısı açılmadan önce toplantıya katılanların sayısı tutanakla belirlenip toplantı açılmalı ve divan heyeti oluşturulmalıdır. Yine toplantı tutanağına toplantıda yapılan konuşmalar ve tartışmalar yansımali, yapılan oylama sonuçları kabul ve ret sayılarıyla birlikte açıkça belirtilmelidir. Ancak toplantı tutanağına

Usule aykırı olarak alınmış kararın iptali, öncelikle ihlal ile sakatlık arasında illiyetin varlığına bağlıdır. İlliyet kurulamıyorsa karara katılamayanın bu hakkının ihlali önemli derecede olmalıdır²¹⁹. Yargıtay derneklere ilişkin bir kararında ihlalin sonuca etkili olup olmamasına veya sonradan ihlalin giderilmesine göre bir ayırım yapmaksızın genel kurul toplantısını iptal edebileceğine karar vermişken²²⁰ başka kararlarında ise sonuca etkili olup olmamayı dikkate almıştır²²¹.

Usul hükümlerine aykırı kararlara ilişkin bir başka husus da aykırılığın onay ya da geri alma ile kaldırılmasıdır. Kararın, kararı alan organ tarafından geçmişe etkili onaylanması ya da geri alınması suretiyle ihlalin bertaraf edilemeyeceği, ileriye etkili olması haline aradaki döneme ilişkin menfaati zedelenen kişilerin dava yoluna başvurabileceği kabul edilmektedir²²².

toplantının içeriğini gerektiği gibi yansımadığı, sunulan ek önergelere ilişkin tartışmalara yer verilmediği gibi her önerge için yeterli nisap bulunup bulunmadığının da tespit edilmediği, yapılan oylama sonuçlarının da tutanağa geçirilmediği, sadece “oylama sonlandı, kabul edilmiştir” ifadelerinin tutanakta yer aldığı görülmüştür. Tutanağın, toplantı sonunda imzalanıp yönetim kurulu başkanına teslim edilmesi gerekirken teslim edilmediği de dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Bu haliyle toplantı tutanağının içeriğinin yukarıda da ifade edilen yasal düzenlemelere aykırı olduğu ve usulüne uygun tutulmadığı, usulüne uygun tutulmayan ve toplantı içeriğini birebir yansıtmayan tutanak üzerinden toplantıda alınan kararlara ilişkin değerlendirme yapılmasının da mümkün olmadığı, her ne kadar mahkemece dosyaya sunulan toplantı kamera kayıtlarının dökümleri üzerinden değerlendirme yapılmış ise de bunun doğru bir yaklaşım olmadığı, Tüzük ve Yönetmelik ile toplantının yapılış usulü ve toplantı tutanağına ilişkin düzenlemeler yapılmasına rağmen yapılan yasal düzenlemelere uyulmadığı halde yasa maddelerinin bertaraf edilip kamera kayıtlarının dökümünden yola çıkılarak toplantının usule uygun yapıldığının söylenemeyeceği, genel kurul toplantısındaki toplantı tutanağı bütünüyle usul ve yasaya aykırı olduğundan ...'ın 27.12.2013 tarihli olağanüstü genel kurulu toplantısının yok hükmünde olduğunun kabulü ...”, Y. 11. HD, T. 21.12.2016, E. 2016/11805, K. 2016/9753 (www.kazanci.com), e.t.: 07.04.2019).

²¹⁹ Nomer, **a.g.e.**, s. 149.

²²⁰ Oy hakkına sahip beş üyeye çağrı yapılmaması ve kalan üyelere yapılan çağrının usulsüzlüğü gerekçesiyle açılan iptal davasında bkz. Y. 18. HD, T. 10.11.2014, E. 2014/16932, K. 2014/15780; üye olmayan kişilerin katılımıyla genel kurul toplantısı yapıldığı gerekçesiyle açılan iptal davasında bkz. Y. 8. HD, T. 25.06.2018, E. 2017/8675, K. 2018/14323 belirtilen şekilde karar vermiştir (www.kazanci.com), e.t.: 07.04.2019).

²²¹ Toplantıda hazır bulunanların onda biri aşan çoğunluğu tarafından gündeme eklenmek üzere sunulan önergenin eklenmemesi gerekçesiyle açılan iptal davasında bkz. Y. 8. HD, T. 11.05.2017, E. 2017/3991, K. 2017/6905; spor federasyonunda delege olmaması gerekenlerin delege yapılması ve bazı kulüplere delege hakkının verilmemesini sonuca etkili görmeyen ilk derece mahkemesinin bu gerekçesini hatalı bulan kararı için bkz. Y. 18. HD, T. 03.03.2015, E. 2014/18275, K. 2015/3226 (www.kazanci.com), e.t.: 07.04.2019).

²²² Nomer, **a.g.e.**, s. 172-175.

1. Toplantı ve/veya Karar Nisaplarının Sağlanmaması

Vakıf senedinde toplantı ve karar alma nisapları özel olarak belirlenebilir. Vakıflarda belirlenecek nisaplar hususunda özel bir hüküm öngörülmemiştir. Dernekte toplantı ve karar yeter sayılarına uyulmadan alınan kararların sakatlığına ilişkin ne doktrinde ne uygulamada birlik vardır. Bir görüş, özel nisapların emredici olması sebebiyle bunlara aykırı kararları batıl kabul etmektedir²²³. Diğer bir görüşe göre ise butlanın dar yorumlanması gereği kanaatimizce isabetli olarak emredici olsun ya da olmasın usul hükümlerine aykırılığı iptal edilebilirlik yaptırımına tabi tutulmalıdır²²⁴. Yargıtay ise yeter sayıların sağlanmadığı dernek genel kurulu kararlarının kimi zaman yok hükmünde sayılacağına²²⁵ karar vermekte, kimi zaman bu kararların iptal edilmesi gerektiği yönünde hüküm kurmaktadır²²⁶. Kanaatimizce birliğin karar alma sürecini tıkamamak adına toplantı başkanı tarafından açıklanan karar kurucu unsurlarını haiz sayılmalı, yokluk ve butlan yaptırımları dar yorumlanmalıdır.

Vakıfta organların toplanması bir kurala bağlanmamıştır, bu nedenle vakıfta kurulca alınan kararlara ilişkin uyuşmazlıklarda dernek hükümlerine kıyas yapılacaktır. Nitekim Yargıtay, vakfedenin toplantı öngördüğü ancak nisapları düzenlemediği hâllerde dernek hükümlerine kıyasen çözüme ulaşmaktadır²²⁷. Vakıfta da dernekte olduğu gibi nisaplara aykırılık halinde Yargıtay'ın uyguladığı yerleşik bir

²²³ Saka, a.g.e., s. 141.

²²⁴ Nomer, a.g.e. s. 84.

²²⁵ “...Bir kararının yokluğu başlangıçtan itibaren mevcut olmadığını ifade eder. Bir işlemin ve bu arada yönetim kurulu kararının kurucu unsurlarının mevcut olmaması halinde, hukukî işlemin veya yönetim kurulu kararının yokluğu, eski deyimle “keenlemye-kün” veya mutlak butlan ile malûl olduğundan bahsedilmektedir. Örneğin bir yönetim kurulu kararının alınabilmesi için, mutlaka genel kurulda yönetim kurulu üyesi seçilen kişilerin katılımıyla kanun ve tüzükte öngörülen asgari toplantı ve karar yetersayıda üyenin toplantıda hazır bulunması şarttır; genel kurulda yönetim kuruluna üye seçilmeyen kişilerin katılımı ile yapılan toplantı ve alınan kararlar bu yönetim kurulu kararı kurucu ve şekli noksanlıklar nedeniyle hukukî anlamda hiçbir etki ve sonuç doğurmaz ve dolayısıyla “yok” sayılır. Bir irade açıklamasının hukukî işlem sayılabilmesi için olmazsa olmaz koşullardan herhangi biri yoksa o bir hukukî işlem değildir. Ortada hukukî bir işlem yoktur...” (Y. 8. HD, T. 22.06.2017, E. 2017/10212 K. 2017/9579, www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²²⁶ Y. 18. HD, T. 16.06.2015, E. 2015/7793, K. 2015/10424. Y. 2. HD, T. 31.01.2006, E. 2005/16480, K. 2006/627 sayılı kararında ise dernek tüzüğünde gösterilen özel nisaplara aykırılığın yokluk ya da butlana sebep olmayacağı yönünde karar vermiştir (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²²⁷ Bkz. Y. 8. HD, T. 15.02.2018, E. 2018/397, K. 2018/2255. Toplantıya çağrı ile toplantı ve karar yeter sayısının sağlanıp sağlanmadığının tespitinde VGM müfettişinin raporu karar vermeye yeterli değildir, bkz. Y. 18. HD, T. 03.10.2005, E. 2005/7568, K. 2005/8533 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

içtihadı bulunmamaktadır; usule aykırı alınan kararı batıl saydığı kararının yanında²²⁸ yok hükmünde bulduğu kararı da mevcuttur²²⁹. Vakıf senedinde toplantı nisabı ve karar nisabından biri belirlenmişken diğeri belirlenmemiş olabilir. Bu durumda da belirlenmeyen nisap dernek hükümlerine kıyasen tespit edilmelidir.

2. Çağrı ve/veya Gündemde Sakatlıklar

a. Çağrı Usulüne Aykırılık

Toplantı ve karar alma hususunda açıklanan esaslar çağrı ve gündeme aykırılıkta da geçerlidir. Üyeli vakıfta ise vakfın işleyişine öncelik verilmeli, çağrı ve gündeme aykırılık iptal edilebilirliğe tabi tutulmalıdır. Bir görüş dernekte çağrı usulüne aykırılığın butlanla sakat olduğunu savunmaktadır²³⁰.

Vakıf senedinde, genel kurul üyelerinin talebi ile yönetim kuruluna olağanüstü toplantıya çağırma yükümlülüğü yüklenmiş ancak bu toplantıya çağrı usulü düzenlenmemişse vakfedenin iradesine öncelik verilmesi açısından olağan genel kurul toplantısı için öngörülen usul olağanüstü toplantı için de geçerli kabul edilmelidir. Yargıtay, derneklere ilişkin bir kararında olağan toplantıya çağrı usulünü olağanüstü toplantı için de uygulamıştır²³¹.

Olağanüstü toplantı yapılmasına ve toplantının içeriğine, yerine ve saatine karar verme yetkisi kural olarak yönetim organındadır. Yönetim organı toplantı yer, saat ve gündemini birden fazla karar almak suretiyle belirleyebilir, aynı kararda belirleme şartı yoktur²³².

b. Gündeme İlişkin Aykırılıklar

TMK m. 79/f. 2' de ise dernek genel kurul toplantısında gündeme bağlılık ilkesi kabul edilmiş, bunun yanında toplantıda hazır bulunan üyelerin en az onda biri

²²⁸ Vakıfta alınan karara ilişkin Y. 8. HD, T. 03.07.2018, E. 2018/9860, K. 2018/14781 sayılı kararda ilk derece mahkemesinin toplantı ve karar nisabı sağlanmadan alınan kararın mutlak butlanla sakat olduğu kararını onamıştır (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²²⁹ Y. 18. HD, T. 07.06.2016, E. 2016/8502, K. 2016/9134 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²³⁰ Serozan, **Tüzel Kişiler**, s. 60-61.

²³¹ Y. 2. HD, T. 16.12.1976, E. 1976/8063, K. 1976/9033 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²³² Derneklerde yönetim kurulunun birden fazla kez toplanarak söz konusu hususları kararlaştırmasının hukuka uygun olduğu yönünde, Y. 8. HD, T. 24.09.2018, E. 2017/8690, K. 2018/16069 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenen konuların gündeme alınması zorunlu tutulmuştur. Maddenin emredici niteliği gereği gündemde yer almayan konuların görüşülmesi ya da yeterli nisabın talebi ile görüşülmesi istenen konuların görüşülmemesi toplantının iptali sebebidir. Yargıtay da kararlarında gündeme madde eklenmesi için gerekli nisabın sağlanmaması halinde gündeme bağlılık ilkesine aykırılık bulunduğu karar vermektedir²³³.

Gündeme bağlılık ilkesinin yanında gündeme ilişkin diğer aykırılıklar da iptale sebep olmaktadır. Örneğin toplantıya hazırlık için elverişli bir ortamın sağlanması, bunun için de gündemde belirtilen konuların açık ve anlaşılır olması gerekir. Yargıtay bir kararında başka usule aykırılıkların yanında dernek genel kurul gündeminde tüzük değişikliği maddesi yer almasına rağmen hangi madde veya maddelerinin değiştirileceğine ilişkin bir bilginin bulunmadığından bahisle iptale karar vermiştir²³⁴.

3. Vekâleten Oy Kullanılması

TMK m. 69'da dernek genel kurulunda oy hakkı, şahsen kullanma şartına bağlanmıştır. Mevzuat kanunda düzenlenmeyen bu şart, mülga 2908 sayılı DK kabul edilirken de öngörülmemiştir. Kanun değişikliği görüşmelerinde dernek genel kurul toplantılarında belirli bir yönetici grubunun genel kurul toplantısından önce dernek üyelerinden vekâlet almak suretiyle toplantıda hâkimiyet oluşturdıkları gerekçesiyle üyelerin oy hakkını şahsen kullanmaları yönünde değişiklik teklif edilmiştir²³⁵.

Yargıtay kurucular kurulu, genel kurul ya da mütevelli heyet gibi organlara sahip vakıflarda bu organların kararlarının alınmasında vekâleten oy kullanmayı yasaklayan TMK m. 69'a kıyas yapmaktadır²³⁶. Vekâleten oy kullanılan kararlarda bu oyların

²³³ Y. HGK, T. 14.05.1989, E. 1988/2-667, K. 1989/561; Y. 2. HD, T. 11.02.2008, E. 2007/21398, K. 2008 /1243; Y. 2. HD, T. 16.12.2003, E. 2003/11274, K. 2003/16781 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²³⁴ Y. 2. HD, T. 16.01.2003, E. 2002/14018, K. 2003/345 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²³⁵ Suat Ballar, **Türk Dernekler Hukuku**, Yenilenmiş Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006 (Dernekler), s. 271. Böylece 02.03.1988 tarih ve 3415 sayılı Kanun' la 2908 sayılı DK m. 18/f. 4 değiştirilmiştir.

²³⁶ Y. 8. HD, T. 01.10.2018, E. 2018/13685, K. 2018/16573. Y. 18. HD, T. 21.01.2002, E. 2002/91, K. 2002/368 sayılı kararında ise "...vakıf toplantılarına katılamayan üyelerin **vekâlet yolu ile bu toplantılarda temsili mümkün olup**, vekâletin şekli konusunda vakıf mevzuatında yasal olarak düzenleyici bir hüküm bulunmamaktadır. Bilirkişi raporunda, her ne kadar Vakıflar Genel

çıkarılması ve bu nedenle toplantı yeter sayısının sağlanmaması, kararın sakatlığına sebep olmaktadır. Yargıtay bir kararında ise üye olmayan kişilerin oy kullandığı ve vekâleten oy kullanıldığı bir dernek genel kurulu kararının yok hükmünde olduğuna hükmetmiştir²³⁷.

Sırf hukuka uygun karar alınabilmesi için vekâleten oy kullanmanın tamamen yasaklanması, korunan menfaati aşan bir yasaktır, özellikle geniş bir üye sayısına ulaşan kişi birlikleri açısından karar alma sürecini zorlaştırmaktadır. Dernekler açısından dahi durum bu iken vakıflara da kıyasen yasağın yaydırılması kanaatimizce isabetli değildir.

C. ESASA AYKIRI KARARLARIN SAKATLIĞI

1. Genel Olarak

Karar içeriğinin hukuka aykırı olmaması halinde aykırılığa göre yokluk ya da kesin hükümsüzlük sebebiyle hükümlerini doğurmayabileceği gibi iptale de tabi tutulabilir. Kurucu unsurlarını taşımayan karar kendiliğinden sakat iken ilgililerin menfaatine aykırı kararlar iptal edilir.

Tüzel kişinin faaliyetine ilişkin olmayan, organın yetkisinde olmayan ya da tüzel kişinin tipine uygun olmayan kararlar esasa aykırı olmakla birlikte batıl değil yok hükmünde sayılır²³⁸. Zira bu kararlarda kurucu unsur eksiktir. Üyeli vakıflarda alınan kararların tipe aykırılık sebebiyle yok hükmünde sayılacağı akla gelebilir, ancak bu kararlar hukuki güvenlik sebebiyle dernek hükümlerine kıyasen ayakta tutulacaktır.

Müdürlüğünün 27.10.1999 gün ve 22018 sayılı genelgesi uyarınca vekâleten oy kullanılması durumunda vekâletnamenin noterden düzenlenmesi zorunluluğundan bahsedilmekte ve mahkemece de bu görüş kabul edilmekte ise de yasa ile getirilmeyen bir zorunluluğun genelge ile düzenlenmesi ve getirilmesi mümkün değildir...” olarak kurulan hükümden geçmişte vakıflarda vekâleten oy kullanmanın kabul edildiği anlaşılmaktadır. 21.09.1997 tarih ve 23117 sayılı RG’ de yayımlanan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tebliğ’e, 18.06.2005 tarih ve 25849 sayılı RG’ de yayımlanan söz konusu tebliğde değişiklik yapılması hakkındaki tebliğ ile eklenen 6. madde, yalnızca çalıştırılan ve işçilere yardım vakıflarında bulunan üye ya da delegelerin seçiminde vekâleten oy kullanmayı yasaklamıştır. Y. 8. HD, T. 03.07.2018, E. 2018/9860, K. 2018/14781 sayılı kararında ise yönetim organı toplantısında vekaleten oy kullanılamayacağı ifade edilmiş ancak bunun re’sen dikkate alınmayacağına hükmedilmiştir (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²³⁷ Y. 18. HD, T. 24.11.2014, E. 2014/16823, K. 2014/16788 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²³⁸ Nomer, **a.g.e.**, s. 69-74.

TMK m. 83/f. 1 ile düzenlenen dernek genel kurul kararının iptali hükmüne göre, toplantıya katılıp da karara katılmayan üye kararın alınmasından itibaren 1 ay, toplantıya katılmayan üye ise öğrenmeden itibaren 1 ay ve her halde 3 ay içerisinde mahkemeye başvurabilir. Hükümde karara katılmama şartı geniş yorumlanmalı ve karar muhalif oy veren, çekimser ya da geçersiz oy verenlerin de dava yoluna başvurabileceği kabul edilmelidir. Ancak Yargıtay kural olarak toplantıya katılan davacının karara muhalefet etmesini ve bunu tutanağa geçirmesini aramaktadır²³⁹. Yargıtay' ın bu yaklaşımı doktrinde eleştirilmektedir²⁴⁰.

TMK m. 83/f. 1 ile dernek genel kurulunda alınan kararların, f. 2 ile de diğer organların kararlarının iptali düzenlenmiştir. İkinci fıkra gereği genel kurul dışındaki organların kararları iç denetim yolları tüketilmedikçe iptal edilemeyecektir. Üyeli vakıflara hukuki güvenlik gereği genel kurul kararının iptalinde de dernek hükümleri kıyasen uygulanacak, hangi organın verdiği karar iptal edilecekse buna göre dayanak hüküm f. 1 ya da f. 2 olacaktır. Bu vakıflarda ihtiyari organların kararları f. 2' ye göre, zorunlu organın kararları f. 1' e göre iptal edilecektir. Yargıtay ise zorunlu ya da ihtiyari olup olmadığı tespitine girişmeden üyeli vakıflarda genel kurul ya da kurucular kurulu kararının iptaline uyuşmazlıklarında m. 83/f. 1'e göre karar vermektedir²⁴¹.

²³⁹ Y. 2. HD, T. 26.10.1999, E. 1999/7596, K. 1999/11338; Y. 2. HD, T. 11.06.2003, E. 2003/4653, K. 2003/8640; Y. 2. HD, T. 16.06.2004, E. 2004/7100, K. 2004/7936, Ballar, **Dernekler**, s. 336, 364, 365. Y. 18. HD, T. 13.10.2015, E. 2015/11750, K. 2015/14340 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019). Bunun yanında karara katılmadıkları halin icabından anlaşılan davacı için bu şart aranmaz, Y. 18. HD, T. 19.06.2012, E. 2012/3737, K. 2012/7492. Ayrıca Y. HGK T. 28.05.2008 E. 2008/2-408 K. 2008/414 kararında genel kurul kararının butlanla sakat ya da yok hükmüne olduğu halleri saklı tutan m. 83/son' a atıfla üye olmayanların katıldığı genel kurul kararının iptali için muhalefet şerhine gerek olmadığına hükmedilmiştir (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²⁴⁰ Nomer, **a.g.e.**, s. 162.

²⁴¹ "...Vakıf mütevelli heyetinin yada yönetim kurulunun aldığı kararlara karşı üye sıfatına haiz olan kişilerin itiraz edebilecekleri bir süre, vakıfla ilgili yasa hükümleri arasında mevcut değil ise de vakıf yetkili organınca alınmış bir kararın sonsuza kadar itirazının mümkün olamayacağı kabul edilemeyeceğinden Türk Medeni Kanununun benzer kuruluşlardan olan cemiyetlerle ilgili 68. maddesinden esinlenerek bu itirazın bir ay içerisinde yapılması gerektiğine dair mahkemenin kabulünde ve buna göre hüküm tesisinde bir isabetsizlik görülmemiştir...", (Y. 18. HD, T. 16.01.1996, E. 1995/12915, K. 1996/195) . Ayrıca bkz. Y. 18. HD, T. 03.11.2008, E. 2008/9419, K. 2008/11394; Y. 18. HD, T. 02.05.2005, E. 2005/2259, K. 2005/4450 (www.kazanci.com, e.t.: 12.04.2019).

2. Dernek ve Vakıflara Özgü İptal Edilebilirlik: TMK m. 83/f. 2

Mülga kanun döneminde Yargıtay, dernekte alınan kararların iptali için mahkemeye başvurmanın bir üyelik hakkı olduğu ve bunun yanında genel kurul dışındaki üyeler tarafından verilen kararların genel kurul onayı alınmadığı sürece dernek kararı sayılmadığı gerekçeleriyle bu iptal yolunu tanımamaktaydı²⁴². Daha sonra dernekte iç meselelerin mümkün mertebe mahkeme önünde çözümlenmesi düşüncesiyle (ratio legis) TMK m. 83/f. 2’ de dernekte genel kurul dışındaki organların kararlarının iptali imkânı sağlanmıştır²⁴³, ancak bu imkân Yargıtay’ ın yaklaşımıyla paralel olarak iç denetim yollarının tüketilmesi şartına bağlanmıştır²⁴⁴. Uygulamada ağırlıklı olarak, dernekte üyelikten çıkarma yetkisinin genel kurul dışındaki bir organa verildiği görülmekte ve bu organ tarafından verilen ihraç kararlarının iptali için söz konusu maddeye dayanılmaktadır²⁴⁵.

²⁴² Y. 2. HD, T. 27.04.1976, E. 1976/2070, K. 1976/3664 sayılı karar şöyledir, “...*Medeni Kanun'un 68.maddesinde dernek üyelerine, kongre kararlarının iptali hakkında mahkemeye başvurma hakkı verilmiştir. Bu hak, üyelik sıfatı ile sınırlı olup, genişletilmesi mümkün değildir... Temsilci, temsil yetkisi veren gerçek veya tüzel kişinin adına hareket etmek yetkisine sahip olduğuna göre, mümessili olduğu kimse hakkında ve onun davranışlarından ötürü, temsil yetkisine dayanarak dava açamaz. Çünkü; olayda Yönetim Kurulu, Genel Kurulun temsilcisi olarak davacı safına geçip Genel Kurulu davacı durumuna sokmakla davada, davacı ve davalı sıfatları birleşmiş olur ki, böylece ortada dava kalmaz...*”. Ayrıca bkz. Y. 2. HD, T. 06.04.2001, E. 2001/1635, K. 2001/5431; Y. 2. HD, T. 04.07.1995, E. 1995/5393, K. 1995/7779; Y. HGK, T. 28.06.1995, E. 1995/2-511 K. 1995/677; Y. 2. HD, T. 13.04.1976, E. 1976/1713, K. 1976/3227 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019). Buna karşılık aynı tarihlerdeki Y. 2. HD, T. 05.12.1975, E. 1975/9024, K. 1975/9260 sayılı kararda diğer organların ihraç kararının da iptal edilebileceğine karar verilmiştir, Ballar, **Dernekler**, s. 249.

²⁴³ Engin, **İhraç**, s. 296; Nomer, **a.g.e.**, s. 124.

²⁴⁴ Yargıtay bir kararında dernek yönetim kurulu kararının iptali için başvurulmadan önce iç denetim yollarının tüketilmesi şartını, yönetim kurulu kararlarının her zaman organın yeni bir kararı ile değiştirilebilmesine ve görüşülen konunun dernek genel kurulunda görüşülmesinin de sağlanabileceğine dayandırmıştır (Y. 18. HD, T. 21.06.2016, E. 2015/12465, K. 2016/9978, www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²⁴⁵ Dernekte üyelikten çıkarma yetkisini genel kurula veren TMK m. 80/f. 1’in emredici olmadığı ve yetkinin diğer organlara devredilebileceği kabul edilmektedir, Engin, **Dernek Üyeliği**, s. 132; Nomer, **a.g.e.**, s. 127. Bir başka görüş, yetkinin diğer organlara devredilebileceğini ancak genel kurulun yetkisinin bertaraf edilemeyeceğini savunur, Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 358. Derneklerdeki yetki devri yasağı (m. 72/f. 2) kanunda genel kurula ait olması öngörülen yetkilerin yalnız ihtiyari organlara devredilmesini yasaklandığından tüzükte üyelikten çıkarma yetkisinin yönetim organına bırakıldığı hallerde iç denetim şartının aranmayacağı ancak ihtiyari organa bırakıldığı hallerde ise genel kurulun yetkisinin sona ermediği yönünde, Engin, **İhraç**, s. 291. Yargıtay, yönetim kurulu tarafından ihraca karar verildiği durumda iç denetim yollarının tüketilmesi şartını aramaktadır, Y. 8. HD, T. 10.10.2017, E. 2017/3995, K. 2017/12603; Y. 18. HD, T. 16.02.2016, E. 2016/338, K. 2016/2537; Y. 18. HD, T. 26.06.2012, E. 2012/7041, K. 2012/8107 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

Genel kurul dışındaki organ kararlarının iptalinde iç denetim yollarının tüketilmesi şartı dışında, maddenin ilk fıkrasında düzenlenen genel kurul kararının iptaline ilişkin şartlar burada da aranacaktır. TMK m. 83/f. 1’de düzenlenen hak düşürücü süreler f. 2’ ye de uygulanacak; karar tarihinden başlayarak bir ay, toplantıda hazır bulunmayan her üyenin kararı öğrenmesinden başlayarak bir ay içinde ve her hâlde karar tarihinden başlayarak üç ay içinde dava açılabilecektir. Ayrıca genel kurul dışındaki organların kararlarının iptalinde de yokluk ya da butlanla sakatlık hâlleri saklıdır.

Söz konusu dernek hükümlerine kıyasen üyeli vakıflarda da aynı esaslar geçerlidir. Yargıtay’ın vakıflarda organların niteliğine göre değil, genel kurul bulunup bulunmamasına göre ayrımı yaptığı ve genel kurulu bulunanlar bakımından TMK m. 83/f. 2’ ye kıyasen genel kurul kararını iptal ettiği kararları mevcuttur²⁴⁶.

II. VAKIF TÜZEL KİŞİ TİPİNE AYKIRI DİĞER İŞLEMLER

Kişi birliğine benzeyen ve vakıflarda düzenlenmeyen kurumlar, bünyesine uygun düştüğü ölçüde dernek hükümlerine kıyasen çözüme kavuşturulur. Bunun anlamı, klasik vakıflar ile üyeli vakıfların bünyelerine uygun düşmeyen kurumlar açısından kıyas yapılamamasıdır. Uygulamada sıkça, derneğin her zaman kendi kararı ile dağılabilmesi (TMK m. 88), dernekte üye ihraç edilebilmesi (TMK m. 80) ve yöneticilerin ibrası gibi vakıf tipine uyarlanamayacak kurumların öngörüldüğü vakıf senetleri tescil edilmektedir. Vakıfta tasfiye, ihraç ve ibra kararları vakfın ehil olmadığı konularda alınmış kararlar olduklarından yok hükmünde sayılmaları gerekirdi. Ancak şimdiye dek bu vakıfların hukuka uygun olarak kurulduğuna duyulan güven korunacağından dernek hükümlerine kıyasen geçerli kabul edilecektir.

A. ORGANLARIN İBRASI

1. Genel Olarak

Tüzel kişiler fiil ehliyetini organları vasıtasıyla kullanmak durumundadır (TMK m. 49). Organın gerçekleştirdiği fiilin sonuçları doğrudan tüzel kişi üzerinde doğduğundan yönetim organının yetkisini gayeye uygun kullanıp kullanmadığının

²⁴⁶ Y. 18. HD, T. 05.02.2007, E. 2007/9, K. 2007/650; Y. 18. HD, T. 12.03.2007, E. 2007/1882, K. 2007/2180; Y. 18. HD, T. 18.12.2014, E. 2014/7269, K. 2014/18603 (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

denetlenmesi ve tüzel kişinin bundan sonra sorumluluğunun doğmaması için gerekli önlemlerin alınması gerekir²⁴⁷. Ticaret ortaklıklarında bu denetim, yöneticilerin pay sahiplerinin inceleme ve bilgi alma menfaatini karşılamak üzere şirketin işlemleri hakkında bilgi vermesi olarak gerçekleşir²⁴⁸. Doktrinde görüş birliği bulunmamakla beraber ağırlıklı olarak ibra, tüzel kişinin organ üyelerine karşı menfi borç ikrarında bulunması olarak değerlendirilmektedir²⁴⁹.

Yönetim organının gerçekleştirdiği iş ve işlemler üzerindeki denetim, yönetim organı üyeleri açısından hesap verme yükümlülüğü anlamına gelir²⁵⁰. Tüzel kişi, yönetim organının bu yükümlülüğünü yerine getirmesi karşılığında söz konusu işlemlerin hukuka ve gayeye uygun olduğunu açıklamasıyla onu sorumluluktan ibra etmiş olur. Dolayısıyla hesap verme yükümlülüğünün muhatabı kim ise ibraya da o yetkilidir.

İbraya yetkili merciinin vereceği ibra kararı, kararın konusunu oluşturan işlemlerden dolayı ibra edilene karşı talep haklarının sona erdirir²⁵¹. Ancak vakıflara özgü denetim makamı olan VGM' ye karşı sorumluluk devam edecektir.

2. Zorunlu Organın İbra Edilmesi

Derneğin gayesi için malvarlığı ortaya koyan kurucular ile üyelerin de yönetim organının hesap vermesinde menfaati vardır. Ancak dernek ya da vakıf yöneticilerinin ibrası hususunda herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Derneklerde, ticaret ortaklıkları için düzenlenmiş ibra hükümlerinin kıyasen uygulanabileceği kabul edilmektedir²⁵². Vakfın yapısı ise tek bir yönetim organının vakıftan sorumluluğuna dayandığından vakıf içerisinde yönetim organını ibra edecek bir üst merci yoktur²⁵³.

²⁴⁷ Gerekli önlem deyimiyle, tüzel kişinin denetim sonrasında riskin öngörülmesine yönelik denetim usulünün değiştirilmesi ya da yönetim organı üyelerinin azli gibi kararlar alması kastedilmektedir.

²⁴⁸ Zühtü Aytaç, **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1982, s. 70 vd.

²⁴⁹ Menfi borç ikrarı olduğu yönünde Aytaç, **a.g.e.**, s. 206; Erol Ulusoy, “Şirketler Hukukunda İbranın Hukukî Niteliği”, **Prof. Dr. Tuğrul Kalpsüz’ e Armağan**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, s. 260, dp. 28; Çamoğlu, (Poroy/ Tekinalp), **Ortaklıklar I**, s. 458, kn. 613d.

²⁵⁰ Tüzel kişinin yönetim organından hesap vermesini isteme hakkı, TBK m. 508’e dayandırılmaktadır, Aytaç, **a.g.e.**, s. 68; Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s. 85.

²⁵¹ Aytaç, **a.g.e.**, s. 206-207.

²⁵² Y. 11. HD, 19.10.1976, E. 1976/8348, K. 1976/8885 sayılı karar, Aytaç, **a.g.e.**, s. 51, dp. 188.

²⁵³ Akünal, yürütme organının karar organı olarak almaya ehil bulunduğu kararlardan birinin de sulh ve ibra olduğunu ifade etmektedir, **a.g.e.**, s. 135.

Diğer yandan vakfın bünyesinde dernek üyeleri gibi yönetim organından bilgi alacak bir menfaat sahibi bulunmaz²⁵⁴.

Türk vakıflarının birçoğunda yönetim organının ibrasına yer verilmesine karşılık İsviçre’de bir görüş ibranın vakfın yapısına aykırılığı sebebiyle vakıf yönetim organının ibrasını kabul etmemektedir²⁵⁵. İsviçre Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Kurumsal Yönetimi Kanunu (Swiss NPO) m. 9/f. 2-e bendinde vakfın en üst organının vakıf yönetim organının seçimi, ibrası ve değiştirilmesi kararlarını vereceği hükmü doktrinde eleştirilmektedir²⁵⁶.

Yöneticilerin geçmiş yıllarda yaptıkları işlemler sebebiyle organ üyelerinin tüzel kişiye karşı süresiz sorumluluğu ibra ile ortadan kalkar²⁵⁷. Bu bakımdan vakıf yöneticileri için de ibra bir ihtiyaç olarak görülebilir. VGM, belirli periyotlarla vakıf yöneticilerine yıllık faaliyet raporu ve beyanname verme yükümlülüğü yüklemiş fakat buna karşılık yöneticileri ibra etmemektedir.

3. İhtiyari Organın İbra Edilmesi

Vakıf senetlerinde zorunlu organın görevlerini paylaşan iki organdan biri diğerini (hemen hemen her zaman kurucuların da bulunduğu mütevelli heyet ya da genel kurul yönetim organını) ibra etmektedir. İbraya karar vermeye yetkili kılınanın ihtiyari organ olduğu tespit edilmişse, bu ibra kararı yok hükmündedir. Çünkü vakfın tek bir zorunlu organı bulunabilir, bunun dışındaki organlar doğası gereği ehil olmadığı bir hususta işlem yapmış olacak ve bu ibra işlemi esasında hiç yapılmamış sayılacaktır. Aksi durumda ise, ibraya karar veren organ zorunlu organ ise, zorunlu organın ihtiyari organı ibrasının hukuki sonuçlarını doğurup doğuramayacağı sorunu doğar.

²⁵⁴ Ticari işletme işleten vakıflarda ticari işletmeden sorumlu yönetim organı üyesinin, diğer organ üyelerince ibra edilebileceği savunulmaktadır, Açıkgöz, **a.g.e.**, s. 78.

²⁵⁵ Grüniger, **a.g.e.**, Art. 83, N. 25, s. 606. Yönetim organının denetim otoritesi tarafından ibra edilemeyeceği yönünde, Sprecher/Egger/von Schnurbein, **a.g.e.**, s. 45.

²⁵⁶ Daniela Schönenberg, “Transformation vom Verein in eine Stiftung im Schweizer Recht”, **Zeitschrift für das Recht der Non Profit Organisationen**, 2009/3, 64–67, s. 66; krş. Jakob, **Schutz der Stiftung**, s. 216.

²⁵⁷ Ticaret ortaklıklarında ibra yalnızca şirketin yönetim kurulu üyesine karşı alacak yöneltememesi anlamına gelir, olumlu oy kullanmayan pay sahipleri (TTK m. 558/f. 2) ve alacaklıların dava hakkı saklıdır, Ömer Teoman, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1983, s. 118; Çamoğlu, (Poroy/Tekinalp), **Ortaklıklar I**, s. 466-467. Bu durumu gerekçe göstererek ibranın menfi borç ikrarı değil, ortaklığa karşı şahsî def’i olduğunu ileri süren bir görüş de bulunmaktadır, Ulusoy, **a.g.e.**, s. 257.

Öncelikle vakıf zorunlu organı ihtiyari organların üstü konumda olduğundan ihtiyari organı da ibra edebilmelidir. Ayrıca ibra ile ihtiyari organ üyeleri vakfa karşı sorumluluktan kurtulacak ancak VGM'ye ve üçüncü kişilere karşı sorumlu olmaya devam edecektir. Bu nedenlerle kanaatimizce ihtiyari organ üyelerinin ibrasında bir sakınca yoktur. Bir görüş vakıf genel kurulunun diğer organları ibra edemeyeceğini savunurken²⁵⁸ bir görüş ise vakfedenin öngördüğü hâllerde zorunlu organın ihtiyari organı ibra edebileceğini savunmaktadır²⁵⁹.

B. VAKFIN TASFİYESİ

Kişi birliğini oluşturanlar, sözleşme serbestisine dayanarak alacakları bir kararla birliği sona erdirebilirler. Vakıf ise kuruluş anından itibaren bağımsız kişilik kazanmış bir malvarlığına dönüştüğünden bünyesinde sona ermesine karar verecek bir irade sahibi yoktur²⁶⁰. Ancak uygulamada hatalı olarak organlar tarafından vakfın da tasfiyesine karar verilebileceği öngörülmektedir.

Mevzuatta vakfın sona erme sebebi olarak yalnızca amacın olanaksız hale gelmesi ile yasak amaçlarla faaliyet gösterilmesi hâlleri düzenlenmiştir. TMK m. 116/f. 1' e göre amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle gelmişse ve değiştirilmesi mümkün değilse vakıf kendiliğinden sona erer. Zorunlu organ vakfın amacının imkânsız hâle geldiği kanısında ise mahkemeye başvurabilecek, bunun üzerinde mahkeme gereğine göre VGM' nin görüşünü alarak başvuruyu karara bağlayacaktır (VY m. 19).

TMK m. 101/f. 4'e göre cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa' nın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere²⁶¹ aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamayacaktır. Kurulmuş olan bir vakfın yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılırsa veya amacı sonradan yasaklanmış olan

²⁵⁸ Hatemi, **Kişiler**, s. 126, kn. 10.

²⁵⁹ Jakob, **Schutz der Stiftung**, s. 216. Ballar ise ihtiyari organ olarak öngörülmüş yönetim organından başka ihtiyari organların zorunlu organ tarafından ibra edilemeyeceğini savunmuştur, Ballar, **Vakıflar** s. 146.

²⁶⁰ Serozan, **Tüzel Kişiler**, s. 106; Ögüz, **a.g.e.**, s. 133.

²⁶¹ Milli menfaat deyiminin hâkime geniş takdir yetkisi sağlaması sebebiyle bunun da “milli birlik” olarak okunması gerektiği ifade edilmektedir, Özsunay, **a.g.e.**, s. 408. Bir görüş yasak gayelerin hâkime geniş takdir yetkisi vermesinin vakfın tescilinde normatif değil izin sisteminin esas alındığı sonucunu doğuracağını savunur, Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 224.

vakfın yasaklanan amacının değiştirilmesine imkân bulunmaz ise VGM veya cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılmak kaydıyla vakfın dağılmasına karar verilir²⁶² (TMK m. 116/f. 2).

Doktrinde vakfın sona erme halleri olarak ayrıca gayenin gerçekleşmesi²⁶³, özellikle aile vakıflarında karşılaşılabilecek muhtemel yararlanan sıfatına uygun bir kişinin kalmaması²⁶⁴ ya da vakfın aciz haline düşmesi sayılmaktadır. Sayılan hallerin sona erme sonucunu doğurması, mahkeme kararı alınmasını gerektirmez²⁶⁵. Yargıtay malvarlığının gayeyi gerçekleştirmeye yetmeyecek kadar azalması halinde de vakfi dağılmış sayabilmektedir²⁶⁶. Şartları bulunduğu takdirde mirasçı veya alacaklıların itirazı üzerine de vakfın sona ermesine karar verilebilir²⁶⁷. Vakfedenin vakıf için belirli bir süre ya da bozucu koşul öngördüğü hâllerde de vakfın kendiliğinden dağılacağı kabul edilmektedir²⁶⁸.

Yargıtay vakıf tipine uymayan pek çok konuda vakfedenin iradesine öncelik verse de vakfın sona ermesi hususunda hassas davranmakta, derneğin kendi kararıyla son verebilmesine kıyası kabul etmemektedir²⁶⁹. Doktrinde de vakfın kendi kararı ile tasfiyesinin mümkün olmayacağı ifade edilmektedir²⁷⁰.

²⁶² Y. 18. HD, T. 16.2.2004, E. 2003/7556, K. 2004/957 sayılı kararında davalı vakfın şube ve temsilciliklerinde vakıf yetkililerinin yaptığı konuşmalardan vakfın cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine, Anayasanın temel ilkelerine (özellikle laikliğe), milli birlik ve menfaatlere aykırı gaye güttüğü gerekçesiyle vakfın tescili kararının bozulmasına karar vermiştir (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²⁶³ Vakıflar için amacın gerçekleşmesinin kendiliğinden sona erme nedeni olarak düzenlenmemesinin bilinçli boşluk sayılacağı ve TMK m. 87/f. 1’de dernekler için sona erme sebebi olarak düzenlenmesine gerek olmadığı yönünde, Oğuz Sadık Aydos, “Vakfın Sona Ermesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:4, S:1, 2013, 129-154, s. 132.

²⁶⁴ Özsunay, **a.g.e.**, s. 458; Ögüz, **a.g.e.**, s. 134.

²⁶⁵ Kendiliğinden sona erme halinde mahkemenin vereceği vakfın sicilden silinmesi kararı tespit hükmünden ibarettir, Aydos, **a.g.e.**, s. 135, dp. 17.

²⁶⁶ Ögüz, **a.g.e.**, s. 135, dp. 9.

²⁶⁷ Bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s. 456; Ögüz, **a.g.e.**, s. 137 vd.

²⁶⁸ Özsunay, **a.g.e.**, s. 457; Aydos, **a.g.e.**, s. 135.

²⁶⁹ Ögüz, **a.g.e.**, s. 133 ve dp. 1’de verilen karar; Gürzumar, **a.g.e.**, s. 533; Engin, **Sempozyum**, s. 246; Serozan, **Medeni Hukuk**, s. 516, kn. 16. Y. HGK T. 29.05.2013, E. 2012/18-1929, K. 2013/782 sayılı kararına göre de, “...vakıflar, bizzat kendi kararlarıyla sona erme hali dışında, tüzel kişiliğin sona erme sebepleriyle sona ererler. Dernekler ile şirketlerin aksine vakıflar, varlıklarının sona ermesine kendi iradeleriyle karar veremezler. Çünkü bu yolla sona erme vakfın mahiyetine uymadığı gibi, vakfın zorunlu organı olan yönetim organının ve hatta bizzat vakfi kurmuş olan kişinin (vakfedenin) dahi vakfın sona ermesine karar verme yetkileri yoktur...”. Ayrıca Y. 8. HD, T. 11.12.2019, E. 2019/4480, K. 2019/11191 (www.kazanci.com, e.t.: 02.09.2019).

²⁷⁰ Hatemi, **Kişiler**, s. 126, kn. 10.

Kanaatimizce de vakfın yapısı kendi kararı ile tasfiyeye uygun değildir, zira bünyesinde vakfın hak ehliyeti alanına etki edecek bir organ yoktur. Vakıf ebedi varlık kazanmak üzere kurulur²⁷¹, kuruluştan itibaren kamu yararına tahsis edilir. Öyle ki, VGM dahi vakfın tasfiyesine karar vermeye yetkili değildir²⁷². Dolayısıyla vakıf kendi tasfiyesine karar veremez, bu karar olsa olsa, şartlarını sağlamak kaydıyla, ancak vakfın tasfiyesi için mahkemeye başvurma kararı sayılabilir²⁷³.

C. ÜYENİN İHRACI

Vakıfta aidat karşılığında münhasır yetki elde edilmesine derneğe üyelik sözleşmesinin getirdiği diğer hak ve borçların da eklenmesi, üyeli vakfı derneğe daha da yaklaştırır. Vakıfta yöneticilerin ihracının öngörülmesi böyledir. Dernekte aidat ödeme borcuna ifa etmeyen üye, dernekten ihraç edilebilir²⁷⁴. Klasik vakıfta ise ancak organ üyesi bulunabilir ve bunlar ancak mahkeme kararı ile değiştirilebilir (TMK m. 112/f. 2). Vakıf senedinde aidat ödemesi öngörülen organ üyesinin bu borcu ifa etmemesi yöneticilikten çıkarılması için haklı sebep teşkil eder, fakat vakıf bu kişinin ihracına kendisi karar veremez²⁷⁵. Yargıtay ise bir kararında görev dağılımını incelemeksizin vakfedenin iradesi o yönde ise mütevelli heyetin kendi aralarındaki bir üyeyi haklı sebep halinde üyelikten çıkarılabileceğine hatalı olarak karar vermiştir²⁷⁶.

VK m. 3'te yönetici kavramı ihtiyari organları da kapsar şekilde "...vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişiler..." olarak

²⁷¹ Hatemi, **Vakıf Kurma**, s. 52, dp. 12. Vakfın dağılma kararı alamamasının bir gerekçesi de vakfın kendi malvarlığını azaltacak tasarruflarda bulunamayacak olmasıdır, Gürzumar, **a.g.e.**, s. 533.

²⁷² Uyan, **a.g.e.**, s. 325.

²⁷³ Yargıtay, vakfın aldığı tasfiye kararının amacın imkânsız hale gelmesine dayanan hallerde esas incelemesi yapmaktadır, Y. 18. HD, T. 17.05.2012, E. 2012/3923, K. 2012/5822; Y. 18. HD, T. 14.02.2012, E. 2012/696, K. 2012/1376 (www.kazanci.com, e.t.: 02.09.2019).

²⁷⁴ Üyenin aidat borcunun ifa etmemesi üyelikten çıkarılmasına haklı sebeptir, Engin, **Dernek Üyeliği**, s. 119.

²⁷⁵ Hatemi, **Sorunlar**, s. 86. Ögüz ise dernekte üyelikten çıkarmaya ilişkin esasların kıyasen vakıf ihtiyari organ üyelerinin görevlerine son verilmesi haline uygulanabileceğini savunmaktadır, bkz. Ögüz, **a.g.e.**, s. 82-83.

²⁷⁶ "...İstanbul Çocukları Vakfı Senedinde ve **Türk Medeni Kanunu'nun vakıflarla ilgili maddelerinde mütevelli heyet görevden alınması (mütevelli heyet üyeliğinin sona erdirilmesi) konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Anayasanın 33. maddesinin yollanması ile Türk Medeni Kanunu'nun derneklerle ilgili maddeleri göz önünde tutulduğunda ise mütevelli heyetin (genel kurulun) seçtiği bir mütevelli heyet üyesini haklı nedenlerin varlığı halinde yönetimce yapacağı toplantıda alacağı bir kararla mütevelli heyet üyeliğine son verebilir...**" (Y. 18. HD, T. 23.12.2008, E. 2008/4742, K. 2008/13076, www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

tanımlanmıştır²⁷⁷. VK’da verilen tanımdan anlaşıldığı üzere vakfın tüm organ üyeleri yönetici konumundadır. VK m. 10’da düzenlendiği üzere vakıfta yöneticinin azli ya da görevden uzaklaştırılması ise ancak mahkeme kararı ile mümkündür. Maddede vakfın amacına ve mevzuata aykırı davranmak gibi genel bir azil sebebine yer verilmesinin ardından diğer azil halleri tek tek sayılmak suretiyle sınırlandırılmıştır. Buna göre vakfın mal ve gelirlerini amacına uygun kullanmamak, ağır ihmal ya da kastla vakfı zarara uğratmak, VGM’ nin tespit ettiği eksik ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamamak, düzeltmemek veya aykırı işlemlere devam etmek, fiil ehliyetini kaybetmek veya görevi sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanmak yöneticinin azline sebep olabilecektir. Görevden uzaklaştırma ise bir ceza olarak değil, azil davası süresi için davayı gören mahkeme tarafından verilebilecek bir ihtiyati tedbir olarak öngörülmüştür. Bu durumda aidat borcunun ifa edilmemesine uygulanabilecek tek yaptırım azil olabilir. Yargıtay bir içtihadında, vakfedenin yöneticiler için öngördüğü bir şartı yerine getirmemeleri hâlinde ancak azillerine karar verilebileceğine hükmetmiştir²⁷⁸.

AYM’nin iptal kararından sonra VGM tarafından vakıfların üye kabul edilebileceklerine ilişkin çağrısında²⁷⁹ hâlihazırda vakıf senedinde üye kabul edebilen vakıfların üye kabul için başvuruda bulunabileceği, bunun dışındaki vakıfların ise senet değişikliği için mahkemeye başvurması ve kararın kesinleşmesi ile üye alabilecekleri duyurulmuştur. Dolayısıyla mevcut durumda dahi vakıfların dernek gibi üye alıp çıkarma durumu söz konusu değildir.

Yöneticinin azli için mahkemeye başvurma yetkisi ise VY m. 111/1 bendi ile VGM’ ye verilmiştir. TMK m. 112/f. 1 ile vakfın yönetimi, işleyişi ve örgütünün değiştirilmesini mahkemeden isteme hakkı tanındığına göre organ üyelerinin görevden alınması ya da uzaklaştırılmasını isteme hakkı zorunlu organa verilmekle birlikte

²⁷⁷ Yargıtay’ın da aynı tanıma yer verdiği kararı için bkz. Y. 8. HD, T. 17.12.2018, E. 2017/8780, K. 2018/20249 sayılı kararı (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²⁷⁸ “...Vakıf hukukunda yöneticilerin vakıf senedi ve ilgili mevzuat tarafından açıkça yasaklanmış bir kuralı çiğnemeleri durumunda ancak azillerine karar verilebileceğinden ortada bu şekilde yasaklanmış bir kural da bulunmadığına göre davalıların söz konusu eylemlerinden dolayı açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken ...” (Y. 18. HD, T. 26.09.2005, E. 2005/6456, K. 2005/8246, www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²⁷⁹ Bkz. dp. 54.

maddenin ikinci fıkrasıyla yöneticilerin görevden alınması, VGM' nin başvurusuna bağlanmıştır. Yargıtay da VGM' nin aktif taraf ehliyetini dava şartı olarak değerlendirmektedir²⁸⁰. Doktrinde isabetli olarak m. 112/f. 1' in geniş yorumlanarak vakıf yönetimine de yönetici değişikliği için mahkemeye başvurma hakkı tanınması gerektiği savunulmaktadır²⁸¹.

²⁸⁰ Y. 18. HD, T. 24.09.1998, E. 1998/7296, K. 1998/9563; Y. 18. HD, T. 14.10.2002, E. 2002/7207, K. 2002/9661. Bunun yanında vakıfta yöneticinin azline karar verilebilmesi için VGM' nin mahkemeye başvurmasından önce Vakıflar Meclisi tarafından azle ilişkin karar alınması gereklidir, bkz. Y. 18. HD, T. 13.10.2011, E. 2011/8007, K. 2011/10048 sayılı kararda şöyle hüküm kurulmuştur, “...öncelikle görevden alınması istenilen vakıf yöneticileri hakkında bir ön şart olarak gerekli görülen Vakıflar Meclisi'nce verilmiş bir karar olmadığı dikkate alınarak, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulü doğru bulunmamıştır...” (www.kazanci.com, e.t.: 07.04.2019).

²⁸¹ Aynı yönde, Uyan, **a.g.e.**, s. 319. Bununla birlikte vakıf senedinde yöneticilerin isimlerine yer verilmemişse yönetici değişikliği için TMK m. 112'ye başvurulmasına gerek yoktur, yönetmelikle değişiklik yapılması mümkündür, bkz. dp. 28.

SONUÇ

1. Vakıf tüzel kişisi, en temel tanımla, vakfedenin ideal gayeye yeter miktarda malvarlığı tahsis etmesiyle kurulan bir tüzel kişidir. Gaye ve malvarlığı unsurları dışında kalan kısım ise vakfedenin iradesi ile şekillenir. Vakfın malvarlığı, vakfedenin vakıf senedinde açıkladığı iradeye göre ideal gaye uğruna tasarruf işlemlerine konu edilir. Vakıfta esas olan vakfedenin iradesidir ve vakıf tüzel kişisi her açıdan bu ilkeye göre yaratılmıştır. Vakfedenin iradesine saygı ilkesi olarak ifade edilen bu esasın sınırı ise tipe bağlıdır. Vakfeden, vakıf tipi içerisinde kalmak şartıyla kendi iradesine göre vakıf senedi oluşturabilir.
2. Vakıf, mal birliği olmakla kişi birliklerindeki gibi bir genel kurula sahip olamaz. Nitekim vakıfta derneğin aksine zorunlu organ olarak yalnızca yönetim organı öngörmüştür. Ancak eMK döneminden beri üyelik öngörülen vakıf senetleri VGM' nin olumlu görüşü ile mahkemeler tarafından tescil edilmektedir. Böylece söz konusu vakıf senetlerinin hukuka uygun olduğu yönünde güven yaratılmaktadır.
3. Son olarak AYM, TMK m. 101/f. 3'te düzenlenen vakıfta üye olmaz yasağını iptal etmiştir. AYM' nin iptal kararı, üyelik kurumunun vakfın mal birliği niteliğine aykırılığı sebebiyle doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir. Zira vakıfta aidat karşılığı oy hakkı elde edilebilmesi, kişi ve mal birliği arasında bir yapıya sahip ve yürürlükteki kanunda düzenlenmeyen yeni bir tüzel kişi yaratılması anlamına gelmektedir.
4. AYM kararına karşı yapılan haklı eleştirilerin yanında kabul edilmelidir ki iptal kararı ile mülga kanun döneminden beri uygulamada süregelen bir sorun ve aynı zamanda ihtiyaca cevap verilmiştir. AYM' nin iptal kararı ile üyeli vakıfların önü açılmıştır. Diğer yandan mevcut vakıf hükümlerine göre dernek üyeliği ile aynı şekilde vakfa üye olunması mümkün değildir. Bu yüzden üyeli vakıfların yeni bir tüzel kişi olarak kanunda düzenlenmesi gereklidir. Böyle bir düzenlemeye yer verilene kadar tescil edilecek üyeli vakıflar ise hukuki güvenlik ilkesince geçerli olarak kurulmuş bir vakıf

olarak değerlendirilmelidir. Diğer yandan bu vakıflara hangi hükümlerin uygulanacağı sorunu doğmaktadır.

5. Vakfedenin iradesi başka yönde olmadıkça vakıfta malvarlığının korunması açısından, derneklere kıyasen vakıflarda da münhasır yetkiler yalnızca zorunlu organda bulunabilecektir. Vakfın korunması açısından önemli sayılabilecek yetkiler münhasır yetkilerdir. Bu yetkiler gaye, malvarlığı ya da vakfın organlarında değişiklik için mahkemeye başvurulması, malvarlığı üzerinde nasıl tasarruf edileceği, organ üyelerinin seçimi ve denetimi olarak sayılabilir. Vakıf senedinde bu yetkilerin birden fazla organ arasında dağıtılması ileride doğabilecek sorumluluğun hangi organa yöneltileceği sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada dernekte yetki devri yasağının vakıflara da kıyasen uygulanması ve münhasır yetkilerin yalnız zorunlu organa verilebileceği kanaatindeyiz. Bu organın tespiti ise vakıf senedinin yorumu ve TMK m. 107/f. 2 ile senedin tamamlattırılması ile sağlanabilir.
6. Klasik vakıfta yönetim organı vakfın icrai işlerin yerine getirmekle yükümlü organdır. Vakıfta organ üyeleri ile vakıf arasındaki hukuki ilişki işgörme ilişkisidir. Ancak bunun yanında tüm kararları icrai sayılamaz, zira vakıf senedinin değiştirilmesi, vakıf malvarlığı üzerinde tasarruf edilmesi ve organların seçimi kararları esasında vakfın geleceğine etki eden, her zaman alınması gerekmeyen, ihtiyaç doğduğunda başvuru hususları olduklarından bu kararlar icrai nitelikli sayılamazlar. Bu açıdan vakıf zorunlu organının hem icrai organ hem karar organı niteliği haiz bulunduğu kabul edilmelidir.
7. Üyeli vakıflar deyimi, kişi birliğine benzer kurumların öngörüldüğü tüm vakıfları kapsar. Bununla birlikte kişi birliği benzeri her uygulama derneği tipe aykırı hâle getirmez. Klasik vakıflardan farklı olarak daha geniş bir organizasyon modeli ile kurulan, kısaca katmanlı yönetim yapısına sahip vakıf olarak ifade ettiğimiz vakıflar, TMK m. 109'a dayanılarak ihtiyari organlara yer verildiği şeklinde değerlendirilebildiği sürece tipe uygun yorumlanabilmektedir. Maddi edim karşılığında oy hakkı elde edilen

vakıflar ise edimlerin değiş tokuşu olmaksızın birbirinden bağımsız bağışlama vaadi ve gönüllölük esasına göre çalışma öngörölün vakıflar olarak kabul edilebilir. Ancak birlik ile üye arasındaki ilişkinin sağılıklı yürütöllebilmesi için kabul edilen, oy hakkına bağılı olan örneğün gündeme madde ekleme hakkı ya da eşit davranılmasını isteme hakkı gibi hakların vakıf ile üye arasında da kabul edilmesi gereklidir.

8. Herhangi bir tölzel kişi tipine uymayan birliklere uygulanacak kural TBK m. 620/f. 2' de dölzenlenmektedir. Buna göre bir ortaklık, kanunla dölzenlenmiş ortaklıkların ayırt edici niteliklerini taşımıyorsa adi ortaklık sayılacaktır. Ancak yaratılan güven ve AYM' nin bu duruma cevaz veren kararı karşısında, kişilerin hukuka güvenlerinin korunması açısından söz konusu hölkme başvurulamayacağı kanaatindeyiz. Nitekim bu kabule *favor negotii* iradelerin önceliğı de engeldir. Tıpe aykırı vakıflar hukuki güvenlik gereğı dernek hölkölmlerine kıyasen ayakta tutulacaktır.
9. İşvire' de vakıfların kurumsal yönetimi teşvik edilmektedir. Buna göre vakıfta şirketlerde olduğı gibi kontrol ve denge sistemi kurulmalı, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve güçler ayrılığı esaslarına göre vakıf yönetilmelidir. Söz konusu esaslar ise vakfın dernek gibi katmanlı yönetim yapılanması ile organize olmasını gerektirmektedir.
10. Vakıf hölkölmlerinde boşluk söz konusu olduğunda bünyesine uygun dölştölğöl ölçölde dernek hölkölmlerine kıyas yapılmaktadır. Bununla birlikte üyeli vakıflar da dâhil tüm vakıflar mevcut vakıf hölkölmlerine göre vakıf tölzel kişisi olarak kurulduğundan vakfın temel niteliklerini haiz olacak ve vakfın bünyesine uygun dölşmeyen zorunlu organın ibrası, üyenin ihracı ya da birliğün kendi kararı ile tasfiyesi kurumlar hiçbir vakıf için söz konusu olamayacaktır.
11. Vakıfta tüm organlar vakfedenin iradesini icra etmek üzere çalışmaktadırlar. Bu nedenle kural olarak kararların butlanı ya da yokluğı söz konusu olabilir. Ancak katmanlı yönetime sahip vakıflarda kararların butlanı ya da yok hölkmölnde sayılması, vakfın işleyişinde aksaklık ortaya çıkarabilir. Bu nedenle kişi birliklerinde kabul edildiğı gibi vakıfta da kural,

kararların iptali olmalıdır. Yargıtay da genel kurulu bulunan vakıflarda genel kurulun aldığı kararların iptalini kabul etmektedir.

- 12.** Derneklerde genel kurul dışındaki organların verdiği kararlar da TMK m. 83/f. 2 ile iptale tabi tutulmuştur. Dernek ile üyeleri arasındaki uyuşmazlığın mümkün mertebe dernek içerisinde çözümlenmesi için bu iptal yoluna iç denetim yollarının tüketilmesi şartı getirilmiştir. Katmanlı yönetim yapısında sahip vakıflarda organ üyeleri arasında çıkabilecek çıkar çatışmalarına karşı vakıf malvarlığının korunması açısından iç denetim yollarının tüketilmesi şartı kıyasen vakıflara da uygulanmalıdır.
- 13.** Vakıf tipine aykırı ve uygulamada organların ibra, ihraç ve tasfiyeye karar verebilecekleri öngörülmektedir. Geçerli olarak kurulmuş tipe aykırı vakıflar saklı kalmak kaydıyla, vakfin ehil olmadığı bir konuda organları yetkili kılması, bu yetkilerin ve buna dayanılarak yapılan işlemlerin yok hükmünde sayılmasına sebep olur. Bu nedenle klasik ya da üyeli vakıfta alınan ihraç ve tasfiye kararları sakat doğmuş kararlardır, yok hükmündedir. Vakıfta ihtiyari organ üyelerinin ibrası ise mümkündür.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Osman** : “Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti”, **MÜHF-HAD**, C: 22, S: 3, 2016, s. 53-82 (<https://dergipark.org.tr>).
- Akbulut, Pakize Ezgi** : **Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Akyıldız, Ali** : “Vakfin Kuruluşunda “Amaç” ve “Mal Varlığı” Denetimi ile “Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi” Problemi”, **Vakıflar Dergisi**, S:26, 1997, s. 411-426 (<https://dergipark.org.tr>).
- Alper, Gizem** : **Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı ve Kapsamı)**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.
- Arpacı, Abdülkadir/ Hatemi, Hüseyin/ Kocayusufpaşaoğlu, Necip / Serozan, Rona** : **Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt (Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu)**, Yenilenmiş Genişletilmiş Tamamlanmış 4. Basıdan 7. Tıpkı Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017.
- Arsebük, Esat** : **Medeni Hukuk I Başlangıç ve Şahsın Hukuku**, İstanbul, Tan Matbaası, 1938.
- Avcı, Mehmet Özgür** : **Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı**, İstanbul, Beta Basım, 2006.
- Aydos, Oğuz Sadık** : “Vakfin Sona Ermesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:4, S:1, 2013, s. 129-154
- Ballar, Suat** : **Yeni Vakıflar Hukuku**, Yeniden Düzenlenmiş ve Güncellenmiş Özgün 5. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2015.
- Ballar, Suat** : **Türk Dernekler Hukuku**, Yenilenmiş Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.

- Barlas, Nami** : **Adi Otaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri**, 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016.
- Büchler, Andrea/ Jakob Dominique,** : **Kurzkomentar Zivilgesetzbuch**, 2. Auflage, Basel 2018.
- Çelik, Aydın** : **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.
- Demirsatan, Barış** : “Vakıf Tüzel Kişiliği Bakımından Tescilin İyileştirici Etkisi ve MK m. 103/II Hükümünün İşlevi”; **IÜHFM**, C: 75, S:1, 2017, 335-358.
- Doğan, Murat** : **Vakıflarda Mal Varlığı**, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2000.
- Doğanay, Y. Ümit** : **Adi Şirket Akdi**, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1968 (Adi Şirket).
- Doğanay, Y. Ümit** : **Hükmi Şahıslar (Ders Notları)**, Gözden Geçirilmiş İkinci Bası, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1969 (Hükmi Şahıs).
- Domanıç, Hayri** : **Adi, Kolektif ve Komandit Şirketler**, Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1988.
- Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan** : **Kişiler Hukuku**, 19. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018.
- Egger, August** : **İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, Kişinin Hukuku, İkinci Kısım Tüzel Kişiler**, çev. Çernis, Volf Ankara, Yeni Cezaevi Basımevi, 1948.
- Engin, Baki İlkay** : **Dernek Üyeliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi**, İstanbul, Alfa Basım, 1995 (Dernek Üyeliği).
- Engin, Baki İlkay** : “Dernek Disiplin Kurulu Tarafından Verilen Geçici İhraç Kararına Karşı İptal Davası Açılamayacağına Dair Yargıtay Hukuk Genel Kararının Düşündürdükleri”,

İÜHFM, C: 61, S:1-2, 2017, 277-312 (İhraç)
(<https://dergipark.org.tr>).

- Engin, Baki İlkay** : “Anayasa Mahkemesi’ nin Dernek ve Vakıflara Yönelik Kararlarının Değerlendirilmesi”, **Anayasa Mahkemesi’nin Medeni Hukuka İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu (21 Mayıs 2012)**, ed. Tufan Ögüz/İlhan Helvacı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 229-255 (Sempozyum).
- Ergün, Ömer** : **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Gedikli, Fethi** : “Osmanlı Uygulamasında Vakıftan Geri Dönülebilir Mi?”, **I. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri**, ed. Fethi Gedikli, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 497-502.
- Genç Arıdemir, Arzu/ Aksoy Dursun, Sanem** : **Vakıflar Mevzuatı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Güneri, Hasan** : **Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Gaye Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1976.
- Gürzumar, Osman Berat** : “Türk Medeni Kanunu’nun “Vakıflarda üyelik olmaz.” Hükümünü İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararı Hakkında”, **Haluk Konuralp Anısına Armağan**, C:3, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 523-547.
- Grüninger, Harold** : **Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I Art. 1-456 ZGB**, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag.
- Hatemi, Hüseyin** : **Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku’nda Vakıf Kurma Muamelesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1969 (Vakıf Kurma).

- Hatemi, Hüseyin** : “Önceki Hukukumuzda ve Türk Medeni Hukukunda Vakıf Kurumuna İlişkin Bazı Sorunlar ve Düşünceler”, **İÜMHAD**, C:11, S:14, 1977, s. 69-91.
- Hatemi, Hüseyin** : **Medeni Hukuk Tüzel Kişileri**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1979 (Tüzel Kişiler).
- Hatemi, Hüseyin** : **Kişiler Hukuku**, Güncellenmiş 8. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020 (Kişiler).
- Işıқтаç, Yasemin** : **Hukuk Metodolojisi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016.
- İkizler, Metin** : “Vakıf Senedinde Değişikliğe Gidilmesi (TMK m. 107,112 ve 113’ün Kapsamı ve Birbirleriyle İlişkisi”, **GÜHFD**, C. XI, S. 1-2, 2007, s. 165-208.
- Jakob, Dominique** : **Schutz der Stiftung: die Stiftung und ihre Rechtsverhältnisse im Widerstreit der Interessen**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2006.
- Jakob, Dominique** : “Ein Stiftungsbegriff für die Schweiz”, **Zeitschrift für Schweizerisches Recht Schweizerischer Juristentag 2013**, Band 132 II, Heft 1, 185-340 (Stiftungsbegriff).
- Kanadoğlu, O. Korkut** : **Anayasa Mahkemesi: Statüsü-Kuruluşu-Yargılama Usulüne İlişkin Temel İlkeler - Yetkileri ve Dava Türleri – Kararları**, İstanbul, Beta Basım, 2004.
- Karakoç, İrem** : “Roma Hukuku Kökenli Fideicommissum ile Cermen Hukuku Kökenli Salic Salmannus Osmanlı Vakıf Müessesesinin Kökeni Olabilir Mi?”, **II. Türk Hukuku Tarihi Kongresi Bildirileri**, C: I, ed. Fethi Gedikli, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 423-486.
- Karakoç, İrem** : **Türk Hukuk Tarihinde Vakıf Müessesesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017 (Vakıf Müessesesi).
- Karan, Ulaş** : **Öğretide ve Uygulamada Anayasa Mahkemesi Kararlarının Bağlayıcılığı ve İcrası : Norm Denetimi**

ile Bireysel Başvuru Usulünde Verilen Kararlar
Özelinde Bir İnceleme, İstanbul, On İki Levha
Yayıncılık, 2018.

- Kaulbach, Ann-Marie** : “Alman Hukukunda Tıpe Bağılılık?”, **Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:2, S.3, çev. Öz, Kerem, 2014, s. 151-162.
- Koschaker, Paul/ Ayiter, Kudret** : **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1977.
- Köküsarı, İsmail** : **Anayasa Mahkemesi Kararlarının Türleri ve Nitelikleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Köprülü, Bülent** : “Tarihte Vakıflar”, **AÜHFD**, C:8, S:3, 1951, s. 479-518 (<https://dergipark.org.tr>).
- Mecking, Christoph** : “Good and not good governance of nonprofit organisations: factual observations of foundations”, **Comparative Corporate Governance of Non-Profit Organizations**, ed. Thomas von Hippel/Klaus Hopt, Cambridge University Press, Berlin, 2010, s. 39-59.
- Nomer, Halûk N.** : **Kişi Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar**, İstanbul, Beta Basım, 2008.
- Oğuzoğlu, Cahit** : **Eski ve Yeni Telâkkilere Göre Hükmi Şahsiyet**, Ankara, Hapisane Matbaası, 1937.
- Oğuzman, M. Kemal/ Barlas, Nami** : **Medeni Hukuk**, 24. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.
- Oğuzman, M. Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay Özdemir, Saibe** : **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020.

- Öğüz, Tufan** : **Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları**, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2007.
- Özkaya, Eraslan** : **Eski Vakıf Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Özsunay, Ergun** : **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, İstanbul, İÜHFY, 1982.
- Öztan, Bilge** : **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970 (Organın Sorumluluğu).
- Öztan, Bilge** : **Tüzel Kişiler (Ders Notları)**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1994 (Tüzel Kişiler).
- Poroy, Reha** : **Ortaklıklar Hukuku I**, Güncelleştirilmiş ve Yeniden
- Çamoğlu, Ersin** : Yazılmış 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019.
- Tekinalp, Ünal**
- Saka, Zafer** : **Teoride ve Uygulamada Dernekler Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010.
- Schönenberg, Daniela** : “Transformation vom Verein in eine Stiftung im Schweizer Recht”, **Zeitschrift für das Recht der Non Profit Organisationen**, 2009/3, s. 64–67.
- Schwarz, Andreas B.** : **Borçlar Hukuku Dersleri**, çev. Bülent Davran, İstanbul, İÜHFY, 1948.
- Serozan, Rona** : **Tüzel Kişiler Özellikle: Dernekler ve Vakıflar**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990 (Tüzel Kişiler).
- Serozan, Rona** : **Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018 (Medeni Hukuk).
- Serozan, Rona** : **Borçlar Hukuku Özel Bölüm** (yay. haz. Rona Serozan/Başak Baysal/Kerem Cem Sanlı), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018.

- Sohm, Rudolph** : **The Institutes: A Textbook of The History and System of Roman Private Law**, trans. Erwin Grueber, 3rd Edition, New York, 1970
- Sprecher, Thomas** : “Switzerland: the Swiss Foundation Code 2009- from corporate governance to foundation governance”, **Trust & Trustees**, Vol. 16, No. 6, 2010, s. 523-532.
- Sprecher, Thomas/ Egger, Philipp / von Schnurbein, Georg** : **Swiss Foundation Code 2015 Principles and Recommendations for the Establishment and Management of Grant-making Foundations**, trans. Judith Safford, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016.
- Şener, Oruç Hami** : **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008.
- Teoman, Ömer** : **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1983.
- Tekinalp, Ünal** : **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972 (Kooperatif).
- Ulusoy, Erol** : “Şirketler Hukukunda İbranin Hukukî Niteliği”, **Prof. Dr. Tuğrul Kalpsüz’ e Armağan**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, s. 253-282.
- Uyan, Göktürk** : ““Vakıflarda Üyelik Olmaz” Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflarda Kanuni Tipe Özgü Örgütlenme Modeli ve MK md. 101/3 Hükmü Üzerine Bir Değerlendirme”, **BATIDER**, C: 23, S:4, Ankara, BTHAE, 2006, s. 301-354.
- von Schnurbein, Georg/ Schönenberg, Daniela** : Legal Forms of Civil Society Organisations as a Governance Problem: The Case of Switzerland, **International Journal of Not-for-Profit Law**, Vol. 12,

Nr. 3, 2010, s. 90-101 (Legal Forms).
(www.heinonline.org)

von Schnurbein, Georg : Same same but different: managerial influences on organisational performance in foundations and associations, **Journal of business economics**, Vol. 84, Nr. 2, 2014, s. 251-276 (managerial influences).
(<https://link.springer.com>)

Arama Kurtarma Derneği (AKUT) tüzüğü (Çevrimiçi)
<https://www.akut.org.tr/tuzuk> e.t. 26.04.2019.

Corporate Governance-Richtlinien für Nonprofit-Organisationen in der Schweiz, 2006, (Çevrimiçi) <http://www.swiss-npocode.ch/cms/> , e.t.: 16.11.2019.

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tüzüğü (Çevrimiçi)
<https://www.cydd.org.tr/sayfa/tuzuk-13/>, e.t. 26.04.2019.

Vakıflarda Kurucu İradesinin Korunması ve Sürdürülmesinin Uygulamada Yarattığı Sorunlar Konulu Panelin Notları 9 Aralık 2010 VGM Konferans Salonu Ankara, 2011 (Kurucu İrade Raporu), (Çevrimiçi)
<https://tusev.org.tr/userfiles/image/No%2053%20Kurucu%20Irade%20Raporu%20TUSEV%20-TEHAV%20.pdf>, e.t.: 22.12. 2018.

Galatasaray Eğitim Vakfı (GEV) senedi, (Çevrimiçi) <https://gev.org.tr/resmi-senet> , e.t.:16.11.2019.

Gandhi Hilfswerk Schweiz Vakfı senedi (Çevrimiçi)
<http://www.gandhicare.org/userfiles/default/pdfs/Satzung%20CH.pdf> , e.t.: 01.09.2019.

International Fellowship of Motorcycling Rotarians Vakfı senedi (Çevrimiçi)
<https://www.ifmr-ags.org/satzung/> , e.t.: 01.09.2019.

Hacı Ömer Sabancı Vakfı senedi (Çevrimiçi)
<http://www.sabancivakfi.org/tr/hakkimizda/resmi-senet>, e.t.: 10.05.2019.

Kocaeli Eğitim Vakfı senedi (Çevrimiçi) (<http://www.kocaeliegitimvakfi.org/Senet> , e.t.: 11.05.2019.

Kültürlerarası Araştırma ve Dostluk Vakfı senedi <http://www.karvak.com/Y%C3%B6netim/T%C3%BCz%C3%BCk/tabid/2741/Default.aspx>, e.t.:11.05.2019.

Tarih Vakfı senedi, (Çevrimiçi) <https://tarikhvakfi.org.tr/tarih-vakfi/tarih-vakfi-tuzugu/7> e.t.:11.05.2019.

Türkiye Avrupa Vakfı senedi (Çevrimiçi) <http://turkiyeavrupavakfi.org/turkiye-avrupa-vakfi-senedi/>

“Türkiye’de Bireysel Bağışlar ve Vakıf Uygulamalarında Eğilimler 2”, **Türkiye’de Hayırseverlik: Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet Araştırması Sonuç Raporları**, 2005, s. 137-160 (Çevrimiçi) [https://www.tusev.org.tr/userfiles/image/ford/Turkiyede%20Bireysel%20Bagislar%20ve%20Vakif%20Uygulamalarinda%20Egilimler%20\(2\).pdf](https://www.tusev.org.tr/userfiles/image/ford/Turkiyede%20Bireysel%20Bagislar%20ve%20Vakif%20Uygulamalarinda%20Egilimler%20(2).pdf) , e.t.: 20.04.2019.

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı senedi (Çevrimiçi) <https://tegv.org/hakkimizda/vakif-resmi-senedi/>, e.t.: 16.11.2019.

Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı senedi (TEMA) (Çevrimiçi) (<http://www.tema.org.tr/files/olders/14966/categorial1docs/25/TEMAVakifSenedi.pdf>), e.t.: 10.05.2019.

Toplum Gönüllüleri Vakfı kurumsal derecelendirmesi <https://www.tog.org.tr/kurumsal-yonetim-derecelendirme-notumuz-belirlendi/> e.t.: 16.11.2019.

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı senedi (Çevrimiçi) <https://www.tscv.org.tr/PageContent/tr/vakif-senedi/1525>, e.t.: 16.11.2019.

Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) (Çevrimiçi) <http://www.surkav.org.tr>, e.t.: 16.11.2019.

www.admin.ch

<https://www.efc.be>

www.gesetze-im-internet.de

<http://www.kazanci.com>

<http://www.resmigazete.gov.tr/>

<https://www.swissfoundations.ch>

<https://tdv.org>

<https://www.vgm.gov.tr/>